

บทที่ 3

แนวปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุนในตราสารหนี้และทุน

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 เรื่องการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน ถือได้ว่าเป็นมาตรฐานการบัญชีฉบับใหม่ที่ใช้แทนมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 12 เรื่องการบัญชีสำหรับหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด และมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 17 เรื่องการบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุน กำหนดให้ถือปฏิบัติกับงบการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2542 เป็นต้นไป มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น โดยมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 25 เรื่องการบัญชีสำหรับเงินลงทุน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนในตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด และมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา ฉบับที่ 115 เรื่องการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนบางประเภท ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนในตราสารหนี้ทุกชนิดและตราสารทุนในความต้องการของตลาด โดยมีเนื้อหาสาระไม่แตกต่างกัน ยกเว้น¹⁰

- มาตรฐานฉบับนี้ไม่ครอบคลุมถึงการบัญชีสำหรับเงินลงทุนประเภทอื่น ที่ไม่ใช่เงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน เช่น เงินลงทุนในอสังหาริมทรัพย์
- มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ไม่เพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าของเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้น โดยมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 39
- มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้กำหนดให้กิจการต้องใช้วิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเพียงวิธีเดียวในการคำนวณต้นทุนของเงินลงทุนชนิดเดียวกันที่กิจการจำหน่ายเพียงบางส่วน

มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้กำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนทุกประเภท ไม่ว่าเงินลงทุนนั้นจะเป็นเงินลงทุนชั่วคราว เงินลงทุนระยะยาว เงินลงทุนในความต้องการของตลาด หรือเงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด นอกจากนี้ มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ยังครอบคลุมถึงการปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการด้อยค่าของเงินลงทุนดังกล่าว โดยไม่ครอบคลุมถึงเรื่อง¹¹

¹⁰ สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 เรื่องเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน(กรุงเทพฯ : พี.เอ.ลีฟวิง.), หน้า 1.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3-4.

- เกณฑ์การรับรู้รายได้ดอกเบี้ย ค่าสิทธิและเงินปันผลที่ได้รับจากเงินลงทุน (คู่มือมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การรับรู้รายได้ และ เรื่อง การบัญชีสำหรับสัญญาเช่าระยะยาว)
- การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย (คู่มือมาตรฐานการบัญชี เรื่อง งบการเงินรวม และการบัญชีสำหรับเงินทุนในบริษัทย่อย)
- การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทร่วม (คู่มือมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทร่วม)
- การบัญชีสำหรับกิจการร่วมค้า (คู่มือมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 31 เรื่อง รายงานทางการเงินเกี่ยวกับส่วนได้เสียในกิจการร่วมค้า หากยังไม่มีมาตรฐานการบัญชีของไทยกำหนดไว้)
- การบัญชีสำหรับกิจการที่ดำเนินธุรกิจเฉพาะด้านการลงทุน เช่น กองทุนรวม หรือ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
- การบัญชีเกี่ยวกับค่าความนิยม สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือสินทรัพย์อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน (คู่มือมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 38 เรื่อง สินทรัพย์ไม่มีตัวตน หากยังไม่มีมาตรฐานการบัญชีของไทยกำหนดไว้)
- การบัญชีสำหรับสัญญาเช่าการเงินตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การบัญชีสำหรับสัญญาเช่าระยะยาว
- การบัญชีสำหรับกิจการประกันชีวิต หรือเงินลงทุนของโครงการเงินบำนาญบำนาญ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เสนอรายงานแยกจากกิจการที่เป็นนายจ้าง

การศึกษาแนวปฏิบัติทางบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 เรื่องการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน จึงศึกษาในรายละเอียด ดังนี้

1. การจัดประเภทของเงินลงทุน
2. ต้นทุนของเงินลงทุน
3. การรับผลประโยชน์ตอบแทนจากการลงทุน
4. ราคาตามบัญชีของเงินลงทุน
5. การจำหน่ายเงินลงทุนและการไถ่ถอนเงินลงทุน
6. การแปลงสภาพเงินลงทุน
7. การโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุน
8. รายการบัญชี ณ วันสิ้นงวดบัญชี
9. การแสดงรายการเงินลงทุนในงบการเงิน
10. การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเงินลงทุน

การจัดประเภทของเงินลงทุน

การจัดประเภทของเงินลงทุนขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และระยะเวลาที่ฝ่ายบริหารตั้งใจจะถือหลักทรัพย์นั้น การจัดประเภทเงินลงทุนนับเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากวิธีการบัญชีจะแตกต่างกันในหลักทรัพย์แต่ละประเภท

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ย่อหน้าที่ 10-22 กำหนดให้กิจการแยกพิจารณาประเภทของเงินลงทุนที่เป็นตราสารหนี้และตราสารทุน ณ วันที่ได้มา ออกเป็นหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดและหลักทรัพย์ที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด และเงินลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทร่วมหรือกิจการร่วมค้า ออกต่างหากจากกัน แล้วจึงจะพิจารณา ต่อไปว่า หลักทรัพย์เหล่านี้จะแสดงเป็นเงินลงทุนชั่วคราว หรือเงินลงทุนระยะยาว ตามหลักเกณฑ์ดังนี้

1. จัดประเภทเงินลงทุนในตราสารหนี้ทุกชนิดและตราสารทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาด เป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า หลักทรัพย์เพื่อขาย และตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด

หลักทรัพย์เพื่อค้า (Trading Securities) หมายถึง เงินลงทุนในตราสารหนี้ทุกชนิดหรือตราสารทุนในความต้องการของตลาดที่กิจการถือไว้โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่จะขายในอนาคตอันใกล้ ทำให้กิจการถือหลักทรัพย์นั้นไว้เป็นระยะเวลาสั้นๆ เพื่อหากำไรจากการเปลี่ยนแปลงราคาของหลักทรัพย์ ดังนั้น หลักทรัพย์เพื่อค้าจึงมีอัตราการหมุนเวียนสูง

หลักทรัพย์เพื่อขาย (Available for sale Securities) หมายถึง เงินลงทุนในตราสารหนี้ทุกชนิดที่ไม่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าของกิจการ และไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะถือเป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด หรือตราสารทุนในความต้องการของตลาดที่ไม่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าของกิจการและไม่ใช่เงินลงทุนในบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วม หลักทรัพย์เพื่อขายสามารถแยกประเภทเป็นเงินลงทุนชั่วคราวหรือเงินลงทุนระยะยาว

ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด (Held to Maturity Securities) หมายถึง เงินลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทตราสารหนี้ที่กิจการมีความตั้งใจแน่วแน่และมีความสามารถที่จะถือไว้จนครบกำหนดได้ถนัด ซึ่งจะเป็นเงินลงทุนระยะยาว และส่วนของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดจะครบกำหนดได้ถนัดภายใน 1 ปี ให้ถือเป็นเงินลงทุนชั่วคราว

2. จัดประเภทตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดเป็นเงินลงทุนทั่วไประยะยาวกรณีกิจการมีตราสารทุนอยู่ในครอบครองแต่ไม่มีความสัมพันธ์ถึงขั้นที่จะมีอิทธิพลอย่างเป็นสาระสำคัญหรือสามารถควบคุมกิจการที่ไปลงทุนได้ กิจการต้องจัดประเภทตราสารทุนนั้นเป็นเงินลงทุนทั่วไป

เงินลงทุนทั่วไป หมายถึง เงินลงทุนในตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด ทำให้กิจการไม่สามารถจัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าหรือหลักทรัพย์เพื่อขาย เงินลงทุนทั่วไปสามารถแยกประเภทเป็นเงินลงทุนชั่วคราวหรือเงินลงทุนระยะยาว

3. จัดประเภทของเงินลงทุนในตราสารทุนออกเป็นเงินลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทร่วม ตามลักษณะความสัมพันธ์ของกิจการที่มีต่อกิจการที่ไปลงทุนและต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวกับบริษัทย่อย บริษัทร่วมนั้น เช่น

- กรณีกิจการมีตราสารทุนอยู่ในครอบครองเพียงพอที่จะทำให้กิจการมีอิทธิพลอย่างเป็นทางการที่มีต่อกิจการที่ไปลงทุน ตามปกติ คือ ถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงตั้งแต่ 20% ถึง 50% กิจการต้องจัดประเภทตราสารทุนนั้นเป็นเงินลงทุนในบริษัทร่วม

- กรณีกิจการมีตราสารทุนอยู่ในครอบครองเพียงพอที่จะทำให้กิจการสามารถควบคุมกิจการที่ไปลงทุน ตามปกติ คือ ถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงมากกว่า 50% กิจการต้องจัดประเภทตราสารทุนนั้นเป็นเงินลงทุนในบริษัทย่อยและต้องจัดทำงบการเงินรวม

ในการจัดประเภทเงินลงทุนดังกล่าวข้างต้น กิจการต้องพิจารณาจากวัตถุประสงค์หลักในการถือเงินลงทุนนั้นๆ เช่น

- หากกิจการมีวัตถุประสงค์ในการหากำไรจากการขึ้นลงของราคาในช่วงเวลาสั้นๆ และกิจการซื้อขายกลุ่มหลักทรัพย์อย่างสม่ำเสมอจนมีรูปแบบที่ชัดเจนว่าหลักทรัพย์กลุ่มนั้นมีการหมุนเวียนทำกำไรในช่วงสั้นอย่างแน่นอนเช่นนี้ กิจการต้องจัดประเภทหลักทรัพย์นั้น เป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า

- หากกิจการไม่มีวัตถุประสงค์หลักที่จะค้า แม้ว่ากิจการจะเต็มใจขายหลักทรัพย์นั้นทันทีเมื่อโอกาสอำนวย กิจการต้องจัดประเภทหลักทรัพย์ที่กิจการได้มาโดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่แน่นอนเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย

- หากกิจการมีวัตถุประสงค์ที่จะถือไว้จนครบกำหนด โดยกิจการจะไม่ขายตราสารดังกล่าวก่อนครบกำหนด หรือจะไม่โอนเปลี่ยนแปลงตราสารดังกล่าว กิจการต้องจัดประเภทหลักทรัพย์นั้น เป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด แต่กิจการต้องไม่จัดประเภทตราสารหนี้เป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดหากกิจการเพียงแต่ตั้งใจว่าจะถือตราสารหนี้นั้นไปอย่างไม่มีกำหนด หรือจะถือไว้เพื่อขายภายใต้สถานการณ์ต่อไปนี้

1. อัตราดอกเบี้ยในตลาดและความเสี่ยงเปลี่ยนแปลงไป
2. ต้องการเพิ่มสภาพคล่อง
3. เงินลงทุนอื่นมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่า

4. เงื่อนไขและแหล่งเงินทุนอื่นเปลี่ยนไป

5. ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเปลี่ยนไป

ณ วันที่ในงบดุล กิจการต้องทบทวนความเหมาะสมในการจัดประเภทเงินลงทุนที่แสดงไว้แต่เดิม และกิจการต้องจัดประเภทเงินลงทุนในงบการเงินให้ถูกต้องอยู่เสมอ เงินลงทุนประเภทหลักทรัพย์เพื่อค้าถือเป็นเงินลงทุนชั่วคราวที่ไม่สามารถจัดเป็นเงินลงทุนระยะยาวได้ นอกจากจะมีการโอนเปลี่ยนประเภท ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนดภายใน 1 ปีเท่านั้นที่จะจัดเป็นเงินลงทุนชั่วคราว ส่วนเงินลงทุนประเภทหลักทรัพย์เพื่อขายหรือเงินลงทุนทั่วไปสามารถจัดประเภทได้ทั้งเงินลงทุนชั่วคราวหรือเงินลงทุนระยะยาว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเวลาที่กิจการตั้งใจจะถือเป็นเงินลงทุนไว้หรือตามอายุสัญญาของเงินลงทุน เว้นแต่ว่าตราสารทุนนั้นเป็นเงินลงทุนเป็นเงินลงทุนในบริษัทย่อย หรือบริษัทร่วม

อย่างไรก็ตามกิจการสามารถจัดประเภทหรือโอนเปลี่ยนประเภทตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดเป็นเงินลงทุนชั่วคราวได้ก็ต่อเมื่อกิจการมีการตกลงหรือเจรจาถึงขั้นตกลงซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนตราสารทุนดังกล่าวกับบุคคลหรือกิจการอื่น ซึ่งมีผลทำให้กิจการมั่นใจว่าจะครอบครองตราสารทุนนั้น ไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ในงบดุล

ทั้งนี้ ณ วันที่ในงบดุล หากกิจการแยกแสดงสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในงบการเงิน กิจการต้องจัดประเภทเงินลงทุนตามที่กล่าวมาเป็นเงินลงทุนชั่วคราวหรือเงินลงทุนระยะยาว และต้องแสดงเงินลงทุนชั่วคราวเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนและแสดงเงินลงทุนระยะยาวเป็นสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ส่วนกิจการที่ไม่ต้องแยกแสดงสินทรัพย์เป็นประเภทหมุนเวียนและไม่หมุนเวียนในงบการเงินยังคงต้องจัดประเภทเงินลงทุนตามที่ระบุข้างต้น กิจการเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์และบริษัทประกันภัย ซึ่งไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนเงินลงทุนทั้งหมดเป็นเงินสดในงวดการดำเนินงานปัจจุบัน แต่ถือว่าเงินลงทุนที่มีอยู่ส่วนใหญ่มีไว้เพื่อวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานของงวดปัจจุบัน อย่างไรก็ตามถ้าหากมีความจำเป็นเกิดขึ้นเงินลงทุนบางส่วนอาจถือได้ว่าเป็นสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน เช่น ธนาคารอาจถือหุ้นของบริษัทที่ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์หรือธุรกิจให้เช่าเพื่อเป็นการขยายขอบข่ายของการทำธุรกิจ

กล่าวโดยสรุป เราสามารถแบ่งประเภทเงินลงทุนได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปหลักการจัดประเภทเงินลงทุน

ประเภทเงินลงทุน	เงินลงทุน ชั่วคราว	เงินลงทุน ระยะยาว	ตราสาร หนี้	ตราสารทุนที่ อยู่ในความ ต้องการของ ตลาด	ตราสารทุนที่ไม่ อยู่ในความ ต้องการ ของตลาด
หลักทรัพย์เพื่อค้า	✓		✓	✓	
หลักทรัพย์เพื่อขาย	✓	✓	✓	✓	
ตราสารหนี้ที่จะถือ จนครบกำหนด	✓ (ส่วนที่ จะครบ กำหนดใน 1 ปี)	✓	✓		
เงินลงทุนทั่วไป	✓ (กรณี มั่นใจจะ ขายใน 1 ปี)	✓			✓
เงินลงทุนในบริษัท ร่วมหรือย่อย		✓		✓	✓

ต้นทุนของเงินลงทุน

เมื่อกิจการลงทุนซื้อหลักทรัพย์ในกิจการอื่นเป็นเงินลงทุนชั่วคราวหรือเงินลงทุนระยะยาวไม่ว่าจะเป็นตราสารหนี้หรือตราสารทุน กิจการจะต้องบันทึกบัญชีหลักทรัพย์ทุกชนิดและทุกจำนวนที่มีการซื้อเข้ามา การบันทึกบัญชีไว้ก็เพื่อจะได้ทราบราคาทุนของหลักทรัพย์แต่ละชนิดซึ่งจะช่วยในการคำนวณกำไรขาดทุนที่เกิดขึ้นจากหลักทรัพย์นั้นได้ถูกต้อง เช่น กำไรขาดทุนจากการขายหลักทรัพย์ กำไรขาดทุนจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของหลักทรัพย์ หากมีหลักทรัพย์หลายรายการ กิจการจำเป็นต้องทำทะเบียนหลักทรัพย์เพื่อแสดงรายละเอียดของหลักทรัพย์ที่ซื้อมา ขายไป และที่คงเหลืออยู่รวมทั้งแสดงกำไรขาดทุนจากหลักทรัพย์นั้นด้วย ซึ่งในการบันทึกบัญชี ณ วันใดมานั้นกิจการต้องบันทึกบัญชีหลักทรัพย์ด้วยราคาทุน และเมื่อมีการขายหลักทรัพย์ออกไปก็ต้องบันทึกลดยอดบัญชีหลักทรัพย์ลงด้วยราคาทุนเช่นเดียวกัน

จากการศึกษามาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ย่อหน้าที่ 6-9 และวิธีการต่างๆของกิจการที่จะได้มาซึ่งเงินลงทุนนั้น สามารถสรุปประเด็นของราคาทุนของเงินลงทุนกับการได้มาซึ่งเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนเป็นกรณีต่างๆ ดังนี้

- 1 กรณีจ่ายซื้อด้วยเงินสด
- 2 กรณีจ่ายชำระด้วยสินทรัพย์อื่นที่ไม่ใช่เงินสด
- 3 กรณีซื้อหลักทรัพย์ตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปในราคารวม
- 4 กรณีจ่ายชำระด้วยการออกหุ้น
- 5 กรณีซื้อตราสารหนี้ระหว่างงวดที่มีการจ่ายดอกเบี้ย
- 6 กรณีซื้อตราสารทุนระหว่างงวดที่มีการประกาศจ่ายเงินปันผล

ในแต่ละกรณีข้างต้น ราคาทุนของเงินลงทุน อธิบายได้ ดังนี้

1. กรณีจ่ายซื้อด้วยเงินสด

ในกรณีจ่ายซื้อเงินลงทุนด้วยเงินสด ราคาทุนที่บันทึกก็คือ ราคาที่จ่ายซื้อ บวกค่าใช้จ่ายในการซื้อ เช่น ค่านายหน้า ค่าภาษี ค่าธรรมเนียมการโอน และค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการซื้อหลักทรัพย์นั้น โดยระบุชนิดของหลักทรัพย์ที่ซื้อให้ชัดเจนตามการจำแนกประเภทของหลักทรัพย์ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ดังตัวอย่างที่ 1

ตัวอย่างที่ 1 กิจการซื้อหุ้นสามัญของบริษัท การเจริญ จำกัดซึ่งเป็นหลักทรัพย์ที่อยู่ในความต้องการของตลาดโดยตั้งใจว่าจะถือไว้เพื่อค้า จำนวน 1,000 หุ้นมูลค่าหุ้นละ 100 บาท ในราคาหุ้นละ 120 บาท เสียค่าธรรมเนียมการซื้ออัตราร้อยละ 0.25

ราคาทุนของหลักทรัพย์คำนวณได้ดังนี้

ราคาซื้อหุ้นสามัญ(1,000 x 120)	120,000 บาท
<u>บวก ค่าธรรมเนียมการซื้อ (120,000 x 0.25)</u>	<u>300 บาท</u>
รวม	<u>120,300 บาท</u>

รายการบันทึกบัญชี

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อค้า-หุ้นสามัญ บ.การเจริญ	120,300.-
เครดิต เงินสด	120,300.-
(ซื้อหุ้นสามัญในบริษัทการเจริญ จำกัด)	

และหากยังมีได้จ่ายชำระหรือมีการจ่ายเพียงบางส่วน จำนวนที่ยังค้างให้บันทึกไว้ในบัญชีเจ้าหนี้ค่าซื้อหลักทรัพย์ ดังตัวอย่างที่ 2

ตัวอย่างที่ 2 เมื่อ 1 เมษายน 2542 กิจการซื้อหุ้นกู้ของบริษัท เชียงใหม่ จำกัด 1,000 หุ้น ราคาหุ้นละ 10 บาท อัตราดอกเบี้ย 6% กำหนดจ่ายดอกเบี้ยทุกวันที่ 1 เมษายน และ 1 ตุลาคม ของทุกปี ซึ่งกิจการมีความตั้งใจที่จะถือไว้หุ้นดังกล่าวไว้เพื่อขายในอนาคตอันใกล้นี้ การบันทึกบัญชี ณ วันซื้อหุ้นกู้ เป็นดังนี้

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้ บ.เชียงใหม่	10,000.-	
เครดิต เงินสด		10,000.-
(ซื้อหุ้นกู้ในบริษัท เชียงใหม่ จำกัด)		

2. กรณีจ่ายชำระด้วยสินทรัพย์อื่นที่ไม่ใช่เงินสด

ในกรณีกิจการได้เงินลงทุนทั้งหมดหรือบางส่วนมาด้วยการนำสินทรัพย์ไปแลกเปลี่ยน ราคาทุนที่บันทึกคือ มูลค่ายุติธรรมหรือราคาตลาดของสินทรัพย์ที่นำไปแลกเปลี่ยน เว้นแต่จะมีหลักฐานชัดเจนว่ามูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนที่ได้มานั้นเป็นราคาที่เหมาะสมกว่า พร้อมทั้งโอนสินทรัพย์ที่ให้ไปออกจากบัญชีในราคาตามบัญชี ผลต่างที่เกิดขึ้นรับรู้เป็นกำไรหรือขาดทุนจากการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ ดังตัวอย่างที่ 3-5

ตัวอย่างที่ 3 กิจการลงทุนในหุ้นสามัญของบริษัท ดวงดี จำกัด ซึ่งเป็นหุ้นนอกตลาด จำนวน 200 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท โดยนำเครื่องใช้สำนักงานราคาทุน 40,000 บาท ค่าเสื่อมราคาสะสม 15,000 บาท หากขายในขณะนี้จะได้ราคา 18,000 บาท รายการบันทึกบัญชีเป็น ดังนี้

เดบิต เงินลงทุนทั่วไป- หุ้นสามัญ บ. ดวงดี	18,000.-	
ค่าเสื่อมราคาสะสม- เครื่องใช้สำนักงาน	15,000.-	
รายการขาดทุนจากการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์	7,000.-	
เครดิต เครื่องใช้สำนักงาน		40,000.-
(บันทึกการจ่ายซื้อเงินลงทุนโดยนำเครื่องใช้สำนักงานไปแลกเปลี่ยน)		

ตัวอย่างที่ 4 จากตัวอย่างที่ 3 สมมติราคาตลาดของเครื่องใช้สำนักงานเป็น 27,000 บาท รายการบันทึกบัญชีจะเปลี่ยนไปดังนี้

เดบิต เงินลงทุนทั่วไป- หุ้นสามัญ บ. ดวงดี	27,000.-	
ค่าเสื่อมราคาสะสม- เครื่องใช้สำนักงาน	15,000.-	
เครดิต เครื่องใช้สำนักงาน		40,000.-
รายการกำไรจากการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์		2,000.-
(บันทึกการจ่ายซื้อเงินลงทุนโดยนำเครื่องใช้สำนักงานไปแลกเปลี่ยน)		

ตัวอย่างที่ 5 สมมติว่า ณ วันที่ซื้อเงินลงทุนไม่สามารถหาราคาตลาดของเครื่องใช้สำนักงานได้ แต่เราทราบราคาตลาดของหุ้นสามัญบริษัทดวงดีเป็น 120 บาทต่อหุ้น
 ในกรณีนี้จะใช้ราคาตลาดของหุ้นที่ได้รับมาเป็นราคาทุนของเงินลงทุน = $200 \times 120 = 24,000$ บาท

รายการบันทึกบัญชี

เดบิต เงินลงทุนทั่วไป- หุ้นสามัญ บ. ดวงดี	24,000.-	
ค่าเสื่อมราคาสะสม- เครื่องใช้สำนักงาน	15,000.-	
รายการขาดทุนจากการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์	1,000.-	
เครดิต เครื่องใช้สำนักงาน		40,000.-
(บันทึกการจ่ายซื้อเงินลงทุน โดยนำเครื่องใช้สำนักงานไปแลกเปลี่ยน)		

3 กรณีจ่ายชำระด้วยการออกหุ้น

ในกรณีกิจการได้เงินลงทุนทั้งหมดหรือบางส่วนมาด้วยการการออกหุ้นทุนหรือหลักทรัพย์อื่นที่มีราคาตลาด ราคาทุนที่บันทึก คือราคาตลาดของหลักทรัพย์ที่ออกไม่ใช่ราคาหรือมูลค่าที่ตราไว้เว้นแต่จะมีหลักฐานชัดเจนว่ามูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนที่ได้มานั้นเป็นราคาที่เหมาะสมกว่า ดังตัวอย่างที่ 6

ตัวอย่างที่ 6 กิจการออกหุ้นสามัญของบริษัทจำนวน 100 หุ้นราคาตามมูลค่าหุ้นละ 100 บาท มีราคาตลาด 130 บาท เพื่อแลกเปลี่ยนกับหุ้นสามัญของบริษัท ดุสิต จำกัด จำนวน 100 หุ้นราคาตามมูลค่าหุ้นละ 100 บาท ราคาตลาดหุ้นละ 135 บาท

ราคาทุนของเงินลงทุนจะใช้ราคาตลาดของหุ้นที่ออก = $100 \times 130 = 13,000$

รายการบันทึกบัญชี

เดบิต เงินลงทุนทั่วไป- หุ้นสามัญ บ. ดุสิต	13,000.-	
เครดิต หุ้นสามัญ		10,000.-
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ		3,000.-

(บันทึกการจ่ายซื้อเงินลงทุนโดยการออกหุ้น)

ถ้าราคาตลาดของหุ้นสามัญของกิจการ ณ วันที่แลกเปลี่ยนเท่ากับ 95 บาท ราคาทุนของเงินลงทุน = $100 \times 95 = 9,500$

รายการบันทึกบัญชี

เดบิต เงินลงทุนทั่วไป- หุ้นสามัญ บ. คูศิริ	9,500.-	
ส่วนต่ำมูลค่าหุ้นสามัญ	500.-	
เครดิต หุ้นสามัญ		10,000.-
(บันทึกการจ่ายซื้อเงินลงทุนโดยการออกหุ้น)		

ถ้าบริษัท คูศิริ จำกัด เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ราคาทุนของเงินลงทุนที่บันทึกจะใช้ราคาตลาดของหุ้นของบริษัท คูศิริ จำกัด เนื่องจากราคาตลาดเป็นราคาที่เหมาะสมกว่า
 $= 100 \times 135 = 13,500$

รายการบันทึกบัญชี

เดบิต เงินลงทุนทั่วไป- หุ้นสามัญ บ. คูศิริ	13,500.-	
เครดิต หุ้นสามัญ		10,000.-
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ		3,500.-
(บันทึกการจ่ายซื้อเงินลงทุนโดยการออกหุ้น)		

4. กรณีซื้อหลักทรัพย์ตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปในราคารวม

ในกรณีที่กิจการจ่ายซื้อหลักทรัพย์ตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปในราคารวม เช่น อาจเป็นหุ้นสามัญร่วมกับหุ้นบุริมสิทธิ หุ้นสามัญร่วมกับหุ้นกู้ หรือหุ้นกู้ร่วมกับหุ้นบุริมสิทธิ เป็นต้น ต้องมีการแบ่งราคารวมดังกล่าวนี้ให้กับหุ้นแต่ละชนิดตามอัตราส่วนของราคาตลาดของหุ้นเหล่านั้น เนื่องจากหลักทรัพย์ส่วนมากจะทำการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์และระดับราคาของหลักทรัพย์แต่ละชนิดจะเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงต่างกัน ดังนั้นการใช้ราคาตลาดเป็นเกณฑ์ดังกล่าวจะทำให้ราคาทุนของหลักทรัพย์สอดคล้องกับราคาตลาดที่ควรซื้อได้ในวันนั้น แต่ถ้าซื้อหุ้นสองชนิดและทราบมูลค่ายุติธรรมของหุ้นแต่เพียงชนิดเดียวให้นำมูลค่ายุติธรรมของหุ้นที่ทราบราคาไปหักจากราคาทุนรวม จำนวนที่เหลือคือราคาทุนของหุ้นที่ไม่ทราบ ถ้าไม่ทราบมูลค่ายุติธรรมของหุ้นชนิดใดชนิดหนึ่งเลย ให้บันทึกราคาทุนรวมไว้ก่อนจนกว่าจะทราบมูลค่ายุติธรรมของหุ้นชนิดใดชนิดหนึ่งแล้วจึงจะแบ่งราคาทุนรวมให้กับหุ้นทั้งสองชนิดได้ ดังตัวอย่างที่ 7

ตัวอย่างที่ 7 กิจการลงทุนซื้อใบหุ้นของบริษัท อ่างแก้ว จำกัดซึ่งเป็นหลักทรัพย์ที่อยู่ในความต้องการของตลาดโดยตั้งใจว่าจะถือไว้เพื่อขาย จำนวน 1,000 หน่วย ราคาหน่วยละ 264 บาท เสียค่านายหน้า 2,000 บาท หุ้น 1 หน่วยประกอบด้วยหุ้นสามัญ 5 หุ้น หุ้นบุริมสิทธิชนิด 8% 1 หุ้น หุ้นทั้งสองชนิดมีมูลค่าหุ้นละ 100 บาท

1) ถ้าทราบราคาตลาดของหุ้นทั้งสองชนิด คือ ราคาตลาดของหุ้นสามัญราคาหุ้นละ 24 บาท และราคาตลาดของหุ้นบุริมสิทธิหุ้นละ 160 บาท การแบ่งราคาทุนของเงินลงทุน เป็นดังนี้

ราคาตลาดของหุ้นสามัญ (5 x 1,000 x 24)	= 120,000.-
ราคาตลาดของหุ้นบุริมสิทธิ (1 x 1,000 x 160)	= 160,000.-
ราคาตลาดรวม	= 280,000.-
ราคาทุนรวม (1,000 x 264) + 2,000	= 266,000.-
ราคาทุนของหุ้นสามัญ = $\frac{120,000}{280,000} \times 266,000$	= 114,000.-
ราคาทุนของหุ้นบุริมสิทธิ = $\frac{160,000}{280,000} \times 266,000$	= 152,000.-

รายการบันทึกบัญชี

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย- หุ้นสามัญ บ. อ่างแก้ว	114,000.-
หลักทรัพย์เพื่อขาย- หุ้นบุริมสิทธิ บ. อ่างแก้ว	152,000.-
เครดิต เงินสด	266,000.-

(บันทึกการจ่ายซื้อเงินลงทุนในราคารวม)

2) ถ้าทราบราคามูลค่ายุติธรรมของหุ้นสามัญเพียงชนิดเดียวว่าเป็นหุ้นละ 24 บาท ให้นำมูลค่ายุติธรรมของหุ้นสามัญไปหักจากราคาทุนรวม จำนวนที่เหลือคือราคาทุนของหุ้นบุริมสิทธิ ดังนี้

ราคาทุนรวม (264 x 1,000)+2,000	= 266,000.-
หัก ราคามูลค่ายุติธรรมของหุ้นสามัญ (5 x 1,000 x 24)	= 120,000.-
ราคาทุนของหุ้นบุริมสิทธิ	= 146,000.-

รายการบันทึกบัญชี

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย- หุ้นสามัญ บ. อ่างแก้ว	120,000.-
หลักทรัพย์เพื่อขาย- หุ้นบุริมสิทธิ บ. อ่างแก้ว	146,000.-
เครดิต เงินสด	266,000.-

(บันทึกการจ่ายซื้อเงินลงทุนในราคารวม)

3) ถ้าไม่ทราบมูลค่ายุติธรรมของหุ้นชนิดใดชนิดหนึ่งเลย ให้บันทึกราคาทุนรวมไว้ก่อน จนกว่าจะทราบมูลค่ายุติธรรมของหุ้นชนิดใดชนิดหนึ่ง แล้วจึงแบ่งราคาทุนรวมให้กับหุ้นทั้งสองชนิดตามจำนวนที่คำนวณได้ ตามแต่ละวิธีที่กล่าวแล้วในข้างต้นทันทีที่ทราบ

รายการบันทึกบัญชี

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย- หุ้นสามัญและ	
หุ้นบุริมสิทธิ บ. อ่างแก้ว	266,000.-
เครดิต เงินสด	266,000.-
(บันทึกการจ่ายซื้อเงินลงทุนในราคารวม)	

ต่อมา ทราบมูลค่ายุติธรรมของหุ้นบุริมสิทธิ หุ้นละ 160 บาท

รายการบันทึกบัญชี

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย- หุ้นสามัญ บ. อ่างแก้ว	106,000.-
หลักทรัพย์เพื่อขาย- หุ้นบุริมสิทธิ บ. อ่างแก้ว	160,000.-
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย- หุ้นสามัญและ	
หุ้นบุริมสิทธิ บ. ธนชาติ	266,000.-
(บันทึกการแบ่งราคาทุนให้กับเงินลงทุนที่ซื้อ ในราคารวม)	

5. กรณีซื้อตราสารหนี้ระหว่างงวดที่มีการจ่ายดอกเบี้ย

ในกรณีที่กิจการซื้อหลักทรัพย์ประเภทหนี้ โดยอยู่ในช่วงเวลาที่ผู้ออกตราสารหนี้ได้ทำการจ่ายดอกเบี้ยงวดก่อนไปแล้ว แต่ยังไม่ถึงกำหนดจ่ายดอกเบี้ยงวดต่อไป เนื่องจากการจ่ายดอกเบี้ยจะจ่ายตามเวลาที่กำหนดไว้บนใบหุ้นเท่านั้น ดังนั้นหากมีการซื้อหุ้นกู้ในระหว่างงวดเบี่ยเช่นนี้ผู้ซื้อจำเป็นต้องจ่ายเงินเพิ่มนอกเหนือจากราคาทุนสำหรับดอกเบี้ยที่ค้างในระยะเวลาที่ผู้ขายยังไม่ได้รับจากผู้ออกตราสารหนี้แทนไปก่อน และจะได้รับชดเชยจำนวนที่จ่ายไปนี้จากผู้ออกตราสารหนี้ในวันที่ถึงกำหนดจ่ายดอกเบี้ย ดอกเบี้ยที่กิจการจ่ายไปก่อนนี้จะไม่สามารถบันทึกเป็นราคาทุนของเงินลงทุนและไม่สามารถรับรู้เป็นดอกเบี้ยรับของกิจการได้ แต่ให้บันทึกบัญชีโดยการเดบิตดอกเบี้ยรับรอไว้หักกลบชดเชยกับดอกเบี้ยที่จะได้รับเต็มจำนวนในงวดต่อไป ซึ่งจะทำให้ดอกเบี้ยรับจำนวนสุทธิที่เป็นส่วนของผู้ซื้อ ดังตัวอย่างที่ 8

ตัวอย่างที่ 8 วันที่ 1 พ.ค. 2542 กิจการซื้อหุ้นกู้ 6% ในบริษัท ห้วยแก้ว จำกัด มูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท จำนวน 400 หุ้น ในราคา 105 บาท ดอกเบี้ยค้าง ค่าใช้จ่ายในการซื้อ 1,050 บาท ดอกเบี้ยหุ้นกู้จ่ายปีละ 2 ครั้ง คือวันที่ 1 มกราคมและ 1 กรกฎาคม

จะเห็นได้ว่าการซื้อหุ้นกู้ครั้งนี้เป็นการซื้อระหว่างงวดดอกเบี้ย กิจการจึงต้องจ่ายเงินค่าดอกเบี้ยค้างรับเพิ่มนอกจากราคาของหลักทรัพย์ การคำนวณ ดอกเบี้ยค้างรับเป็นระยะเวลา 4 เดือน (1 ม.ค.- 30 เม.ย. 42) = $400,000 \times 6\% \times 4/12 = 8,000$ บาท ดอกเบี้ยจำนวนนี้ไม่ถือเป็นราคาทุนของ

หลักทรัพย์และไม่ถือเป็นรายได้ ให้บันทึกทางด้านเดบิตเพื่อรอหักจากดอกเบี้ยรับที่จะได้รับเต็มจำนวน 6 เดือนในงวดการจ่ายดอกเบี้ยครั้งถัดไป ดอกเบี้ยรับที่จะบันทึกเป็นรายได้ของกิจการสุทธิสำหรับการจ่ายดอกเบี้ยครั้งถัดไปเพียง 2 เดือน ดังนั้นราคาทุนของหลักทรัพย์คำนวณได้ดังนี้

ราคาซื้อหุ้นกู้ (400 x 1,000 x 1.05)	420,000.-
บวก ค่าใช้จ่ายในการซื้อ	1,050.-
รวม	421,050.-
รายการบัญชี	
เดบิต ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด-หุ้นกู้6%	
บ. ห่วยแก้ว	421,050.-
ดอกเบี้ยรับ	8,000.-
เครดิต เงินสด	429,050.-
(ซื้อหุ้นกู้บริษัท ห่วยแก้ว จำกัด)	

6. กรณีซื้อตราสารทุนระหว่างงวดที่มีการประกาศจ่ายเงินปันผล

ในกรณีที่กิจการซื้อหลักทรัพย์ประเภททุน โดยอยู่ในช่วงเวลาที่ผู้ออกตราทุนนี้ได้ทำการประกาศจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นไปแล้ว แต่ยังมีได้บันทึกการซื้อผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิรับเงินปันผล ผู้ซื้อจำเป็นต้องจ่ายเงินเพิ่มนอกเหนือจากราคาทุนสำหรับค่าสิทธิในเงินปันผลที่ผู้ซื้อได้รับมาด้วย และเมื่อถึงวันจ่ายเงินปันผลผู้ซื้อคือผู้ถือหุ้นในขณะนั้นจะเป็นผู้ได้รับเงินปันผลมาชดเชยกับจำนวนเงินที่จ่ายไปล่วงหน้า เงินปันผลที่กิจการจ่ายไปก่อนนี้จะไม่สามารถบันทึกเป็นราคาทุนของเงินลงทุนและไม่สามารถรับรู้เป็นเงินปันผลรับของกิจการได้เช่นเดียวกับกรณีของตราสารหนี้ แต่ให้บันทึกบัญชีโดยการเดบิตเงินปันผลรับรอไว้หักกลบชดเชยกับเงินปันผลที่จะได้ในวันรับเงินปันผล ดังตัวอย่างที่ 9

ตัวอย่างที่ 9 กิจการลงทุนซื้อหุ้นบุริมสิทธิ 9% ของบริษัท รวมกิจ จำกัด โดยตั้งใจจะถือไว้เพื่อขาย จำนวน 100 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท ในราคาหุ้นละ 120 บาท ค่าใช้จ่ายในการซื้อ 60 บาท โดยกิจการได้จ่ายซื้อสิทธิในเงินปันผลที่มีการประกาศจ่ายมาแล้วด้วย

จะเห็นว่ากิจการมีการจ่ายซื้อหุ้นบุริมสิทธิระหว่างการประกาศจ่ายเงินปันผลเท่ากับ 900 บาท (100 x 100 x 9%) ซึ่งเงินปันผลจำนวนนี้ไม่ถือเป็นราคาทุนของหลักทรัพย์และไม่ถือเป็นรายได้ ให้บันทึกทางด้านเดบิตเพื่อรอหักจากเงินปันผลที่จะได้รับในวันรับเงินปันผล และต้องนำไปหัก

จากราคาทุนของเงินลงทุน เนื่องจากกิจการซื้อหุ้นบุริมสิทธิในราคาโดยรวมสิทธิในเงินปันผลรับของผู้ขาย ดังนั้นราคาทุนของหุ้นบุริมสิทธิจะเท่ากับ $(100 \times 120) + 60 - 900 = 11,160$ บาท

รายการบันทึกบัญชีเมื่อซื้อ

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นบุริมสิทธิ 9% ใน บ.รวมกิจ	11,160.-	
รายได้เงินปันผล		900.-
เครดิต เงินสด		12,060.-
(บันทึกการซื้อหุ้นในบริษัท รวมกิจ จำกัด)		

รายการบันทึกบัญชีเมื่อรับเงินปันผล

เดบิต เงินสด	900.-	
เครดิต รายได้เงินปันผล		900.-
(บันทึกการรับเงินปันผล)		

การรับผลประโยชน์ตอบแทนจากเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ไม่ได้กำหนดวิธีปฏิบัติทางบัญชีในเรื่องนี้อย่างชัดเจน แต่ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกันจึงนำมาอธิบายเพิ่มเติมในรายงานการค้นคว้าอิสระฉบับนี้โดยยึดตามมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา ซึ่งผลประโยชน์ตอบแทนที่กิจการจะได้รับจากเงินลงทุนนั้นแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประเภทของหลักทรัพย์ว่าเป็นตราสารหนี้หรือตราสารทุน มีการบันทึกการบัญชีที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. ผลประโยชน์ตอบแทนจากตราสารทุน อาจได้รับผลตอบแทนหลายลักษณะ ได้แก่ เงินปันผลรับ หุ้นปันผล การแบ่งแยกหุ้น และสิทธิในการซื้อหุ้น

1.1 เงินปันผลรับ (Dividend Revenue) เป็นผลตอบแทนโดยตรงที่บริษัทจ่ายให้กับผู้ถือหุ้น เป็นการแบ่งผลกำไรของบริษัท ซึ่งในทางปฏิบัตินั้น ผู้ถือหุ้นไม่ควรถือเงินปันผลเป็นรายได้จนกว่าจะถึงวันที่บริษัท บันทึก ชื่อผู้มีสิทธิรับเงินปันผลลงในทะเบียนแล้ว เนื่องจากหลังจากวันที่ประกาศจ่ายเงินปันผลแต่ก่อนวันที่บริษัทบันทึกชื่อผู้มีสิทธิรับเงินปันผลลงในทะเบียน อาจมีการขายหุ้นหรือโอนหุ้นซึ่งทำให้สิทธิในการรับเงินปันผลโอนไปยังผู้ซื้อ ดังนั้น ผู้ลงทุนอาจเลือกที่จะไม่บันทึกเงินปันผลค้างรับในวันที่ประกาศจ่ายเงินไว้แต่ว่าวันที่ต้องจัดทำงบการเงินอยู่ในช่วงเวลาที่ยาวขึ้นระหว่างวันประกาศและวันรับเงินหรือวันประกาศจ่ายและวันรับเงินปันห่างกันมาก จึงจะแยกบันทึกการออกเป็นสองวัน คือบันทึกเป็นเงินปันผลค้างรับในวันประกาศจ่าย และบันทึกการรับเงินปันผลในวันที่มีการจ่ายเงินปันผลให้ ซึ่งการจ่ายเงินปันผลของบริษัทอาจเป็นลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังตัวอย่างที่ 10 และ 11 ดังนี้

1.1.1 เงินสดปันผล (Cash Dividend) ผู้ลงทุนในหุ้นบุริมสิทธิจะมีสิทธิได้รับเงินปันผลก่อนผู้ถือหุ้นสามัญตามอัตราที่กำหนด โดยคำนวณจากราคาตามมูลค่า ส่วนผู้ถือหุ้นสามัญมักจะได้รับในอัตราต่อหุ้นตามมติของคณะกรรมการบริหาร

การบันทึกบัญชีวันประกาศจ่าย

เดบิต เงินปันผลค้างรับ	XX	
เครดิต รายได้เงินปันผล		XX
การบันทึกบัญชีในวันรับเงินปันผล		
เดบิต เงินสด	XX	
เครดิต เงินปันผลค้างรับ		XX

ตัวอย่างที่ 10 กิจการมีเงินลงทุนในบริษัท สหกิจ จำกัด เป็นหุ้นสามัญ เป็นหุ้นสามัญจำนวน 90 หุ้นและหุ้นบุริมสิทธิ์ 10% จำนวน 80 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท เมื่อสิ้นปีได้รับเงินสดปันผลประจำปีจากบริษัท สหกิจ จำกัด สำหรับหุ้นสามัญหุ้นละ 4 บาท และหุ้นบุริมสิทธิ์ตามอัตราที่กำหนด เท่ากับ 1,160 บาท $((10\% \times 80 \times 100) + (4 \times 90))$

รายการบันทึกบัญชี

เดบิต เงินปันผลค้างรับ	1,160.-	
เครดิต รายได้เงินปันผล		1,160.-
(บันทึกเงินปันผลค้างรับ)		
เดบิต เงินสด	1,160.-	
เครดิต เงินปันผลค้างรับ		1,160.-
(บันทึกรับเงินปันผลค้างรับ)		

สมมติ ณ วันที่จ่ายเงินปันผล บริษัท สหกิจ จำกัดมีเงินไม่เพียงพอจึงจ่ายเป็นตั๋วเงินอัตราดอกเบี้ย 12% ต่อปีระยะเวลา 2 เดือน การบันทึกบัญชีจะเปลี่ยนไปดังนี้

เดบิต ตั๋วเงินรับ	1,160.-	
เครดิต เงินปันผลค้างรับ		1,160.-
(บันทึกเงินปันผลค้างรับ)		
เดบิต เงินสด	1,183.-	
เครดิต ตั๋วเงินรับ		1,160.-
ดอกเบี้ยรับ $(1,160 \times 12\% \times 2/12)$		23.-
(บันทึกรับเงินตามตั๋วเงินรับ)		

1.1.2 **สินทรัพย์ปันผล (Property Dividend)** เป็นการรับเงินผลเป็นสินทรัพย์อื่นที่มีใช้เงินสด ให้บันทึกสินทรัพย์อื่นที่ได้รับมาในราคาตลาดของสินทรัพย์ที่ได้รับ แต่วิธีนี้ไม่นิยมในปฏิบัติเพราะยุ่งยากในการคำนวณมูลค่าสินทรัพย์

ตัวอย่างที่ 11 กิจการได้รับเงินปันผลเป็นเครื่องใช้สำนักงาน ซึ่ง ณ วันนี้มีราคาตลาดเท่ากับ 50,000 บาท

รายการบันทึกบัญชี		
เดบิต เงินปันผลค้างรับ	50,000.-	
เครดิต รายได้เงินปันผล		50,000.-
(บันทึกเงินปันผลค้างรับ)		
เดบิต เครื่องใช้สำนักงาน	50,000.-	
เครดิต เงินปันผลค้างรับ		50,000.-
(บันทึกรับเงินปันผลค้างรับ)		

1.1.3 **เงินปันผลที่ถือเป็นการจ่ายคืนทุน (Liquidating Dividends)** เป็นเงินปันผลที่กิจการประเภททรัพยากรธรรมชาติ เช่น เหมืองแร่ ป่าไม้ จ่ายให้กับผู้ถือหุ้นเกินกว่ากำไรสุทธิที่กิจการมีอยู่ เนื่องจากมีอายุการดำเนินงานสั้น สามารถกำหนดระยะเวลาที่จะเลิกดำเนินงานได้จากสัมปทานที่ได้รับ เงินปันผลที่ได้รับนี้จึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งเป็นส่วนที่จ่ายคืนทุนจะบันทึกลดยอดบัญชีเงินลงทุน อีกส่วนถือเป็นรายได้ ดังตัวอย่างที่ 12

ตัวอย่างที่ 12 กิจการถือหุ้นสามัญในบริษัทเหมืองแร่แห่งหนึ่ง 10% ของจำนวนหุ้นทั้งหมด ในปี 2542 เหมืองแร่มีกำไรสุทธิประจำปี 100,000 บาท และได้ประกาศจ่ายเงินปันผลให้ผู้ถือหุ้น 150,000 บาท

รายการบันทึกบัญชี		
เดบิต เงินสด (10%150,000)	15,000.-	
เครดิต รายได้เงินปันผล (10%100,000)		10,000.-
เงินลงทุน-หุ้นสามัญ (10%50,000)		5,000.-
(บันทึกรับเงินปันผลค้างรับ)		

ถ้าไม่ทราบว่าจะถือเป็นการจ่ายคืนทุนเท่าใด และเป็นรายได้ปันผลเท่าไรก็ให้ตั้งบัญชีค้างเอาไว้ก่อนจนกว่าจะทราบแน่ชัดว่าเป็นการคืนทุนเท่าใด และจะถือเป็นรายได้เท่าใดแล้วจึงโอนบัญชีตามวิธีดังกล่าวข้างต้น

1.1.3 หุ้นปันผล (Stock Dividends) เป็นการจ่ายเงินปันผลในรูปของหุ้นมอบให้แก่ผู้ถือหุ้นเดิมตามสัดส่วนของหุ้นที่ถืออยู่ อาจจ่ายเป็นอัตราร้อยละของจำนวนหุ้นที่ออกจำหน่ายหรือเป็นอัตราส่วนของหุ้นที่ออกจำหน่ายก็ได้ ทำให้ผู้ถือหุ้นยังคงเป็นเจ้าของของบริษัทในอัตราส่วนเดิม เพียงแต่มีจำนวนหุ้นที่เพิ่มขึ้นและมูลค่าของเงินลงทุนต่อหุ้นลดลงเท่านั้น ซึ่งหุ้นปันผลนี้มีให้ถือเป็นรายได้ในวันที่ได้รับมา เพราะบริษัทผู้ออกหุ้นไม่ได้แบ่งจ่ายทรัพย์สินของบริษัทให้แก่ผู้ลงทุนเป็นเพียงการโอนส่วนของกำไรสะสมไปเป็นส่วนของทุนเรือนหุ้นเท่านั้น เช่น ถ้าบริษัทมีหุ้นที่ออกจำหน่ายจำนวน 2,000 หุ้น การจ่ายหุ้นปันผล 40% ของจำนวนหุ้นที่ออกจำหน่ายจะทำให้มีหุ้นเพิ่มขึ้นเป็น 2,800 หุ้น ถ้าผู้ลงทุนรายหนึ่งถือหุ้นอยู่เป็นจำนวน 200 หุ้นหรือ 10% ของหุ้นทั้งหมด จะทำให้ได้รับหุ้นเพิ่มขึ้นเป็น 280 หุ้น ซึ่งยังคงเท่ากับ 10% เช่นเดิม และถ้าสมมติต่อไปว่า ก่อนจ่ายหุ้นปันผลบริษัทมีส่วนของผู้ถือหุ้น 110,000 บาท ประกอบด้วยกำไรสะสม 50,000 บาท และทุนเรือนหุ้น 60,000 บาท การจ่ายหุ้นปันผล 40% นี้จะทำให้กำไรสะสมลดลง 24,000 บาทเป็น 26,000 บาท แต่ทุนเรือนหุ้นเพิ่มขึ้น 24,000 บาทเป็น 84,000 บาท ดังนั้นส่วนของเจ้าของยังคงเท่ากับ 110,000 บาทเท่าเดิม

หุ้นปันผลแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1.) หุ้นปันผลเป็นหุ้นชนิดเดียวกับที่ถืออยู่ จะทำให้จำนวนหุ้นที่ถืออยู่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ในขณะที่จำนวนเงินลงทุนยังคงเท่าเดิมจึงเป็นผลให้ราคาหุ้นต่อหุ้นถัวเฉลี่ยลดลง วิธีการทางบัญชีคือให้บันทึกความทรงจำ (Memorandum Entry) ในสมุดรายวันทั่วไป ในวันที่ได้รับหุ้นปันผลนี้ และแสดงให้เห็นถึงจำนวนหุ้นที่เพิ่มขึ้นและราคาหุ้นถัวเฉลี่ยต่อหุ้นที่ลดลง ดังตัวอย่างที่ 13

ตัวอย่างที่ 13 กิจการมีเงินลงทุนในหุ้นสามัญของบริษัท สหการ จำกัด จากการลงทุน
ซื้อ 2 ครั้ง ดังนี้

		ราคาทุนรวม	ราคาถัวเฉลี่ยต่อหุ้น
ครั้งที่ 1	200 หุ้น @ 121 บาท	= 24,200 บาท	121
ครั้งที่ 2	250 หุ้น @ 143 บาท	= 35,750 บาท	133.22 (59,950/450)
	รวม	59,950 บาท	

ต่อมาได้รับหุ้นสามัญปันผลในอัตรา 10% ของหุ้นที่ถืออยู่

รายการบัญชี

บันทึกความทรงจำ ได้รับหุ้นสามัญปันผลจากบริษัท สหการ จำกัด ในอัตรา 10% ทำให้จำนวนที่ถืออยู่เพิ่มขึ้น เป็น $450 + (450 \times 10\%) = 495$ หุ้น ราคาตามบัญชีรวม 59,950 บาท ราคาตามบัญชีต่อหุ้นลดลงเป็น $59,950/495 = 121.11$ บาท

จะสังเกตเห็นว่าถึงแม้ราคาทุนของหุ้นที่ซื้อมาแต่ละครั้งจะไม่เท่ากัน ในการคำนวณราคาทุนต่อหุ้นใหม่ไม่ต้องแยกคำนวณ เนื่องจากในการพิจารณากำไรขาดทุนจากการขายหลักทรัพย์จะใช้วิธีถัวเฉลี่ยถ่วงหนัก (คำนวณจากราคาตามบัญชีแต่ละครั้งที่ซื้อเข้ามา ทหารด้วยจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่)

2.) หุ้นปันผลเป็นหุ้นคนละชนิดกับที่ถืออยู่ มีลักษณะคล้ายกับการรับหุ้นปันผลชนิดเดียวกับหุ้นที่ถืออยู่ ต่างกันแต่ไม่สามารถนำหุ้นที่ได้รับเพิ่มบันทึกรวมอยู่ในบัญชีเงินลงทุนเดิมได้ ต้องแยกแสดงโดยแบ่งราคาทุนของหุ้นเดิมให้กับหุ้นชนิดใหม่ที่ได้รับตามสัดส่วนของราคาตลาดของหุ้นแต่ละชนิดเทียบกับราคาทุนเดิม ณ วันที่ได้รับหุ้นปันผล วิธีการคำนวณเหมือนกับกรณีซื้อเงินลงทุนในหลักทรัพย์ตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป ดังตัวอย่างที่ 14

ตัวอย่างที่ 14 จากตัวอย่างที่ 13 เว้นแต่หลังจากการซื้อหุ้นทั้งสองครั้งแล้ว ต่อมาบริษัท สหการ จำกัด ประกาศจ่ายหุ้นบุริมสิทธิปันผลในอัตราหุ้นบุริมสิทธิ 1 หุ้นต่อ 10 หุ้นสามัญที่ถืออยู่เดิม ราคาตลาดของหุ้นบุริมสิทธิหุ้นละ 120 บาท หุ้นสามัญหุ้นละ 138 บาท

รายการบัญชี

เดบิต เงินลงทุนระยะยาว- หุ้นบุริมสิทธิ ในบ. สหการ	4,796.-
เครดิต เงินลงทุนระยะยาว - หุ้นสามัญในบ.สหการ	4,796.-
(บันทึกรับเงินปันผลค้างรับ)	
การคำนวณ ราคาตลาดของหุ้นสามัญ (450 x 138)	= 62,100.-
ราคาตลาดของหุ้นบุริมสิทธิ [(450/10) x 120]	= <u>5,400.-</u>
ราคาตลาดรวม	= 67,500.-
ราคาทุนของสิทธิซื้อหุ้นใหม่ = [(54/675) x 59,950]	= 4,796.-

รายละเอียดเงินลงทุนหลังจากรับหุ้นบุริมสิทธิปันผล

	จำนวนหุ้น	ราคาทุนรวม	ราคาถัวเฉลี่ยต่อหุ้น
หุ้นสามัญ	450	= 55,154 .-	122.56
หุ้นบุริมสิทธิ	45	= <u>4,796.-</u>	106.58
	รวม	<u>59,950.-</u>	

1.2 การแบ่งแยกหุ้น (Stock Spit-ups) มักเกิดในช่วงที่ราคาตลาดของหุ้นแตกต่างจากราคาตามมูลค่ามาก และกิจการต้องการให้ราคาตลาดของหุ้นใกล้เคียงกับราคามูลค่า จึงทำการจดทะเบียนลดมูลค่าต่อหุ้นลง โดยไม่มีการจ่ายสินทรัพย์ออกไป ผู้ถือหุ้นจะมอบใบหุ้นใหม่ให้และรับใบหุ้นเดิมไปทำการยกเลิก การแบ่งแยกหุ้นจึงมีลักษณะคล้ายกับการรับหุ้นปันผลชนิดเดียวกับหุ้นที่ถืออยู่เดิม คือ ทำให้จำนวนหุ้นเดิมเพิ่มขึ้นในขณะที่สิทธิส่วนได้เสียของผู้ถือหุ้นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง และไม่ก่อให้เกิดรายได้แก่ผู้ลงทุน ดังนั้นวิธีการบันทึกบัญชีจึงเหมือนกันด้วย คือ เพียงแต่บันทึกความทรงจำ(Memorandum Entry) ในสมุดรายวันทั่วไป และแสดงให้เห็นถึงจำนวนหุ้นที่เพิ่มขึ้นและราคาหุ้นถัวเฉลี่ยต่อหุ้นที่ลดลง ดังตัวอย่างที่ 15

ตัวอย่างที่ 15 จากตัวอย่างที่ 13 เว้นแต่หลังจากการซื้อหุ้นทั้งสองครั้งแล้วต่อมา บริษัท สหการ จำกัด ได้แบ่งแยกหุ้นในอัตราส่วน 1 หุ้นสามัญเดิมเป็น 2 หุ้นสามัญใหม่และได้นำหุ้นใหม่จำนวน 900 หุ้น มาแลกหุ้นเดิม 450 หุ้นกลับคืนไป

รายการบัญชี

บันทึกความทรงจำ ได้รับหุ้นสามัญจากบริษัท สหการ จำกัด จำนวน 900 หุ้น จากการแบ่งแยกหุ้นสามัญเดิมที่ถืออยู่ 450 หุ้น ราคาตามบัญชีรวม 59,950 บาท ทำให้ราคาตามบัญชีต่อหุ้นลดลงเป็น $59,950/900 = 66.61$ บาท

1.3 สิทธิซื้อหุ้นใหม่ (Stock Rights) เป็นตราสารแสดงสิทธิที่บริษัทที่ต้องการจะเพิ่มทุนออกให้แก่ผู้ถือหุ้นเดิม ให้นำสิทธิมาใช้ซื้อหุ้นเพื่อรักษาส่วนได้เสียของตนให้คงเดิมในเวลาและราคาที่กำหนดโดยปกติจะให้ใบแสดงสิทธิ 1 ใบต่อ 1 หุ้นเดิมที่ถืออยู่ และสิทธินี้ถือว่ามีค่านี้อาจสามารถนำไปใช้ซื้อหุ้นได้ในราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาด และถ้าไม่ใช้ก็สามารถนำไปขายได้ แต่ถ้าราคาตลาดของหุ้นต่ำกว่าราคาที่กำหนดให้ใช้สิทธิซื้อ หรือไม่มีการใช้สิทธิจนถึงวันครบกำหนดจะส่งผลให้สิทธิไม่มีค่าเช่นกัน ซึ่งราคาของสิทธิจะถูกรวมกับราคาตลาดของหุ้น(Rights-on)นับแต่วันที่บริษัทประกาศให้สิทธิจนถึงวันที่บริษัทบันทึกการขายซื้อและออกใบแสดงสิทธิเพราะผู้ถือหุ้นระหว่างนี้จะได้รับสิทธิซื้อหุ้นไปด้วย หลังจากนั้นราคาของใบแสดงสิทธิจะมีราคาซื้อขายแยกต่างหากราคาตลาดของหุ้น(Ex-rights) ในวันที่ได้รับสิทธิซื้อหุ้น วิธีการบัญชีปฏิบัติเช่นเดียวกับการได้รับหุ้นปันผลชนิดเดียวกับที่ถืออยู่ คือจะบันทึกราคาทุนของสิทธิโดยการโอนแบ่งราคาทุนเดิมของหุ้นให้กับสิทธิตามสัดส่วนของราคาตลาดของหุ้นเดิมและราคาตลาดของสิทธิเป็นเกณฑ์ในการแบ่งดังนี้

$$\text{ราคาทุนของสิทธิซื้อหุ้น} = \frac{\text{ราคาตลาดของสิทธิ} \times \text{ราคาทุนของหุ้นเดิม}}{\text{ราคาตลาดของหุ้นไม่รวมสิทธิ} + \text{ราคาตลาดของสิทธิ}}$$

รายการบัญชีและตัวอย่างการคำนวณราคาทุนของสิทธิ แสดง ได้ดังตัวอย่างที่ 16

ตัวอย่างที่ 16 จากตัวอย่างที่ 13 เว้นแต่หลังจากการซื้อหุ้นทั้งสองครั้งแล้วต่อมา บริษัท สหการ จำกัด ได้ให้หุ้นสิทธิซื้อหุ้นแก่ผู้ถือหุ้น โดยกำหนดให้ใช้ใบแสดงสิทธิจำนวน 8 ใบ ซื้อหุ้น ใหม่ได้ 1 หุ้นในราคาหุ้นละ 110 บาท ขณะนี้หุ้นสามัญมีราคาตลาดหุ้นละ 147 บาท ใบแสดงสิทธิมี ราคาตลาดใบละ 3 บาท

รายการบัญชี

เดบิต เงินลงทุนระยะยาว- สิทธิซื้อหุ้นใน บ.สหการ	1,199.-
เครดิต เงินลงทุนระยะยาว – หุ้นสามัญใน บ.สหการ	1,199.-
(บันทึกสิทธิซื้อหุ้น)	

การคำนวณ

ราคาตลาดของสิทธิซื้อหุ้นใหม่	=	3.-
ราคาตลาดของหุ้นสามัญ	=	147.-
ราคาตลาดรวม	=	150.-
ราคาทุนของสิทธิซื้อหุ้นใหม่ = $[(3/150) \times 59,950]$	=	1,199.-

เนื่องจากสิทธิซื้อหุ้นมีจำนวนเท่ากับจำนวนหุ้น ในการเปรียบเทียบเพื่อแบ่งราคาทุน ไม่จำเป็นต้องเอาจำนวนหุ้นเข้ามาเกี่ยวข้องในการคำนวณ

รายละเอียดเงินลงทุนหลังจากได้รับสิทธิซื้อหุ้นใหม่

	จำนวนหุ้น	ราคาทุนรวม	ราคาถัวเฉลี่ยต่อหุ้น
หุ้นสามัญ	450	= 58,751 บาท	130.56
สิทธิซื้อหุ้นใหม่	450	= 1,199 บาท	2.66
รวม		59,950 บาท	

รายการเกี่ยวกับสิทธิซื้อหุ้น

1.3.1 การใช้สิทธิซื้อหุ้น ให้บันทึกหุ้นที่ได้รับเข้ามาใหม่ด้วยผลรวมของราคาทุน ของสิทธิซื้อหุ้นที่ใช้ไปบวกด้วยเงินสดที่จ่ายซื้อตามเงื่อนไข และในกรณีที่สิทธิซื้อหุ้นที่กิจการมีอยู่ ไม่พอใช้ซื้อหุ้นให้เต็มหุ้น อาจต้องซื้อสิทธิซื้อหุ้นเพิ่มเติมซึ่งการบันทึกบัญชีเหมือนกับการซื้อหลัก ทรัพย์เป็นเงินลงทุนด้วยราคาทุนที่จ่ายซื้อบวกค่าใช้จ่ายที่ตามมา หรืออาจจะขายไปหรือปล่อยให้ สิทธิหมดอายุโดยไม่ใช้สิทธิ การบันทึกรายการใช้สิทธิซื้อหุ้นแสดง ได้ดังตัวอย่างที่ 17

ตัวอย่างที่ 17 จากตัวอย่างที่ 16 กิจการ ได้ใช้สิทธิซื้อหุ้นไปซื้อหุ้นจำนวน 360 ใบ

รายการบัญชี

เดบิต เงินลงทุนระยะยาว- หุ้นสามัญใน บ.สหการ	5,907.60.-
เครดิต เงินลงทุนระยะยาว – สิทธิซื้อหุ้นใน บ.สหการ	957.60.-
เงินสด	4,950.-

(บันทึกการใช้สิทธิซื้อหุ้น)

การคำนวณ

จำนวนหุ้นที่กิจการใช้สิทธิซื้อหุ้นซื้อ	=	$360/8$	=	45	หุ้น
ราคาหุ้นของสิทธิซื้อหุ้นที่ใช้	=	360×2.66	=	957.60	บาท
เงินสดที่ต้องจ่ายซื้อ	=	45×110	=	4,950	บาท

1.3.2 การขายสิทธิซื้อหุ้น ให้บันทึกรับเงินสดในราคาสุทธิที่ขายได้ และโอนซื้อหุ้นออกในราคาหุ้นพร้อมทั้งบันทึกกำไรขาดทุนจากการขาย ดังตัวอย่างที่ 18

ตัวอย่างที่ 18 จากตัวอย่างที่ 16 ถ้ากิจการ ได้ขายสิทธิซื้อหุ้นที่ได้ซื้อจำนวน 70 ใบ ในราคาหุ้นละ 3 บาท ค่าใช้จ่ายในการขาย 9 บาท

รายการบัญชี

เดบิต เงินสด [(70x3)-9]	201.-
เครดิต เงินลงทุนระยะยาว – สิทธิซื้อหุ้นใน บ.สหการ (70 x 2.66)	186.-
รายการกำไรจากการจำหน่ายเงินลงทุน	15.-

(บันทึกการขายสิทธิซื้อหุ้น)

1.3.3 การไม่ใช้สิทธิซื้อหุ้น ในกรณีที่ปล่อยให้สิทธิหมดอายุไปทั้งๆที่ยังมีค่าอยู่เนื่องจากยังไม่ต้องการลงทุนในขณะนี้ และต่อมาราคาตลาดของสิทธิอาจจะต่ำมากจนไม่คุ้มที่จะขายออกไปให้บันทึกเป็นผลขาดทุนจากการไม่ใช้สิทธิ แต่ถ้าการปล่อยให้สิทธิหมดอายุไปเนื่องมาจากราคาตลาดของหุ้นตกต่ำลงมากจนไม่จำเป็นต้องใช้สิทธิซื้อหุ้น วิธีบัญชีให้โอนราคาหุ้นของสิทธิซื้อหุ้นที่เหลืออยู่กลับเป็นเงินลงทุนตามเดิม ดังตัวอย่างที่ 19 และ 20

ตัวอย่างที่ 19 จากตัวอย่างที่ 16 ถ้ากิจการ ไม่ได้ใช้สิทธิซื้อหุ้นที่เหลืออยู่จำนวน 20 ใบ ปล่อยให้หมดอายุไปเนื่องจากไม่ต้องการลงทุนเพิ่ม

รายการบัญชี

เดบิต ขาดทุนจากการไม่ใช่สิทธิซื้อหุ้น (20 x 2.66)	53.-	
เครดิต เงินลงทุนระยะยาว – สิทธิซื้อหุ้นใน บ.สหการ (20 x 2.66)		53.-
(บันทึกการไม่ใช่สิทธิซื้อหุ้น)		

ตัวอย่างที่ 20 จากตัวอย่างที่ 16 ถ้ากิจการไม่ได้ใช้สิทธิซื้อหุ้นที่เหลืออยู่จำนวน 20 ใบ ทิ้งให้หมดอายุไปเนื่องจากราคาตลาดของหุ้นสามัญบริษัท สหการ จำกัดเท่ากับ 90 บาทกิจการไม่จำเป็นต้องใช้สิทธิซื้อหุ้นซื้อก็สามารถซื้อได้ในราคาที่ต่ำกว่า

รายการบัญชี

เดบิต เงินลงทุนระยะยาว-หุ้นสามัญใน บ.สหการ	53.-	
เครดิต เงินลงทุนระยะยาว – สิทธิซื้อหุ้นใน บ.สหการ (20 x 2.66)		53.-
(บันทึกการไม่ใช่สิทธิซื้อหุ้น)		

1.3.4 การคำนวณราคาตลาดของสิทธิซื้อหุ้น(Theoretical Value of Stock Right)¹²

ในการคำนวณหาราคาหุ้นของสิทธิซื้อหุ้นที่จะโอนออกจากบัญชีเงินลงทุน จะต้องทราบราคาตลาดของสิทธิ แต่ถ้าไม่ทราบราคาตลาดของสิทธิจึงจำเป็นต้องคำนวณหาราคาตลาดของสิทธิที่คาดว่าจะขายกันในตลาด โดยใช้ราคาตลาดของหุ้นเป็นเกณฑ์ในการคำนวณ ดังนี้

1.) ถ้าหุ้นซื้อขายในราคาที่ไมรวมสิทธิ

$$\text{ราคาตลาดของสิทธิซื้อหุ้น} = \frac{\text{ราคาตลาดของหุ้น ไม่รวมสิทธิ} - \text{ราคาหุ้นใหม่ที่ใช้สิทธิซื้อ}}{\text{จำนวนสิทธิที่จะใช้ซื้อหุ้น 1 หุ้น}}$$

การคำนวณแสดงได้ดังตัวอย่างที่ 21 ดังนี้

ตัวอย่างที่ 21 สมมติถ้าหุ้นของบริษัท มาลี จำกัด ซื้อขายกันในตลาดราคาไม่รวมสิทธิหุ้นละ 135 บาท สามารถใช้สิทธิ 3 ใบซื้อหุ้นใหม่ได้ 1 หุ้นราคาหุ้นละ 120 บาท

$$\text{ราคาตลาดของสิทธิ 1 ใบ} = (135-120)/3 = 5 \text{ บาท}$$

¹² สงกรานต์ ไกรวงษ์และขาบรัช ปัญมวัต, หลักการบัญชีชั้นกลาง-1(พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: ฝ่ายบริหารพัสดุ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2542), หน้า 169.

2.) ถ้าหุ้นซื้อขายในราคาโดยรวมสิทธิ

$$\text{ราคาตลาดของสิทธิซื้อหุ้น} = \frac{\text{ราคาตลาดของหุ้นรวมสิทธิ} - \text{ราคาหุ้นใหม่ที่ใช้สิทธิซื้อ}}{\text{จำนวนสิทธิที่จะใช้ซื้อหุ้น 1 หุ้น} + 1}$$

การคำนวณแสดงได้ดังตัวอย่างที่ 22 ดังนี้

ตัวอย่างที่ 22 จากตัวอย่างที่ 21 สมมติถ้าหุ้นของบริษัท มาลี จำกัด ซื้อขายกันในตลาด ราคาไม่รวมสิทธิหุ้นละ 144 บาท

$$\text{ราคาตลาดของสิทธิ 1 ใบ} = (144 - 120) / (3 + 1) = 6 \text{ บาท}$$

2. ผลประโยชน์ตอบแทนจากตราสารหนี้

ผลประโยชน์ตอบแทนที่ผู้ลงทุนจะได้รับจากตราสารหนี้ คือ ดอกเบี้ยรับตามอัตราที่กำหนดไว้ในใบหุ้นกู้ (Nominal Rate) โดยจะได้รับตลอดอายุที่ถือตราสารหนี้ตามกำหนดเวลาการจ่ายดอกเบี้ย ซึ่งคำนวณจาก ราคาตามมูลค่าของตราสารหนี้ คูณ อัตราดอกเบี้ย คูณ ระยะเวลาของงวดดอกเบี้ย และดอกเบี้ยจำนวนนี้จะบันทึกบัญชีเป็นรายได้ โดย เดบิตเงินสดหรือดอกเบี้ยค้างรับ และเครดิตดอกเบี้ยรับ แต่ดอกเบี้ยที่ได้รับนี้อาจมิใช่รายได้ที่แท้จริงของตราสารหนี้ เนื่องจากผู้ลงทุนอาจจ่ายซื้อในราคาที่ต่ำกว่าหรือสูงกว่าราคาตามมูลค่าอันเกิดจากผลต่างของอัตราดอกเบี้ยในตลาดกับอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ในใบหุ้น ผลแตกต่างที่เกิดขึ้นนี้เป็นเสมือนรายได้หรือส่วนหักจากรายได้ของเงินลงทุนที่เกิดขึ้นล่วงหน้า กล่าวคือ ถ้าอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยของตราสารหนี้ผู้ลงทุนย่อมไม่สนใจที่จะลงทุนในตราสารหนี้ทำให้หุ้นกู้ออกจำหน่ายในราคาต่ำกว่าราคาตามมูลค่า ในทางตรงข้าม ถ้าอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยของตราสารหนี้ผู้ลงทุนย่อมสนใจที่จะลงทุนในตราสารหนี้ทำให้หุ้นกู้ออกจำหน่ายในราคาสูงกว่าราคาตามมูลค่า ซึ่งส่วนเกินหรือส่วนค่าที่เกิดขึ้นนี้กิจการต้องตัดจำหน่ายให้หมดไป โดยมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 กำหนดให้ตัดจำหน่ายด้วยวิธีดอกเบี้ยที่แท้จริง หรือวิธีอื่นที่ให้ผลไม่แตกต่างที่มีนัยสำคัญจากวิธีดอกเบี้ยที่แท้จริง เพื่อคำนวณหารายได้ที่แท้จริงจากการลงทุน และเพื่อทำให้บัญชีเงินลงทุนมีมูลค่าเท่ากับมูลค่าที่ตราไว้เมื่อตราสารหนี้ครบกำหนด จะได้ไม่เกิดกำไรขาดทุนจากการไถ่ถอนตราสารหนี้ ซึ่งโดยทั่วไปมีวิธีปฏิบัติ 2 วิธี ดังนี้

2.1 วิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Effective Yield Method) เป็นวิธีการตัดส่วนเกินหรือส่วนต่ำกว่ามูลค่าจากผลต่างระหว่างดอกเบี้ยรับตามอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงคูณกับราคาตามบัญชีของเงินลงทุน ณ วันต้นปี เปรียบเทียบกับดอกเบี้ยรับตามอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดบนใบหุ้น ดังนั้นผลต่างที่เกิดขึ้นจะไม่เท่ากันในแต่ละงวด

2.2 วิธีเส้นตรง (Straight-line Method) เป็นวิธีตัดส่วนเกินหรือส่วนต่ำกว่ามูลค่าเท่ากันตลอดอายุของตราสารหนี้ นับตั้งแต่วันที่ซื้อจนถึงวันครบกำหนดไถ่ถอน โดยไม่คำนึงว่าตราสารหนี้ นั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงไปก่อนครบกำหนดชำระหรือไม่

การคำนวณการตัดส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้และสะสมส่วนต่ำมูลค่าหุ้นกู้แสดงได้ ดังตัวอย่างที่ 23 และ 24 ดังนี้

ตัวอย่างที่ 23 แสดงการคำนวณตัดส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้

บริษัทแห่งหนึ่งซื้อหุ้นกู้ในบริษัท ก. จำกัด เป็นเงินลงทุนระยะยาว ราคาหุ้นกู้ที่ตราไว้ 10,000 บาท กำหนดเวลา 3 ปี ดอกเบี้ย 6% จ่ายปีละ 2 ครั้ง ซื้อในราคา 10,564 บาทซึ่งเป็นราคาที่จะให้รายได้ที่แท้จริง(Bond Yield) ประมาณ 4%

จากรายละเอียดข้างต้น บริษัทซื้อหุ้นกู้ในราคาสูงกว่ามูลค่า 564 บาท ซึ่งส่วนเกินนี้จะต้องตัดบัญชีให้หมดไปภายใน 3 ปี ดังรายละเอียดในตารางที่ 2 และ ตารางที่ 3

ตารางที่ 2 แสดงการคำนวณดอกเบี้ยรับและการตัดส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้-วิธีเส้นตรง

	(1)	(2)	(3)	(4)
งวดดอกเบี้ย	ดอกเบี้ยที่รับจากบริษัท (3%ของราคา ที่ตราไว้)	ส่วนเกินมูลค่าของเงินลงทุนที่ตัดบัญชี (564/6)	ดอกเบี้ยที่แท้จริง (1)-(2)	ราคาตามบัญชีของเงินลงทุน (4)-(2)
				10,564
1	300	94	206	10,470
2	300	94	206	10,376
3	300	94	206	10,282
4	300	94	206	10,188
5	300	94	206	10,094
6	300	94	206	10,000
	1,800	564	1,236	

ตารางที่ 3 แสดงการคำนวณดอกเบี้ยรับและการตัดส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้-วิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง

	(1)	(2)	(3)	(4)
งวดดอกเบี้ย	ดอกเบี้ยที่รับจากบริษัท (3%ของราคาที่ตราไว้)	ดอกเบี้ยที่แท้จริง (2%ของราคาตามบัญชีของเงินลงทุน)	ส่วนเกินมูลค่าของเงินลงทุนที่ตัดบัญชี (1)-(2)	ราคาตามบัญชีของเงินลงทุน (4)-(3)
				10,564.00
1	300	211.28(2% of 10,564.00)	88.72	10,475.28
2	300	209.51(2% of 10,475.28)	90.49	10,384.79
3	300	207.70(2% of 10,384.79)	92.30	10,292.48
4	300	205.85(2% of 10,292.48)	94.15	10,198.32
5	300	203.97(2% of 10,198.32)	96.03	10,102.29
6	300	197.71(300.00 - 102.29)	102.29*	10,000.00
	1,800	1,236	564	

* เป็นส่วนต่างระหว่าง 10,102.29 และ 10,000 ซึ่งต้องตัดบัญชีให้หมดไปในปีสุดท้ายเพื่อให้หุ้นกู้มาอยู่ที่ราคาตามมูลค่า

ตัวอย่างที่ 24 แสดงการคำนวณการตัดส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้

1 มกราคม 2539 บริษัท สดใส จำกัด ซื้อหุ้นกู้บริษัท รวมใจ จำกัด โดยตั้งใจจะถือไว้เพื่อขาย หุ้นกู้ที่ซื้อมีมูลค่า 10,000 บาท ให้ดอกเบี้ย 6% ทุก 1 ก.ค. ครบกำหนดไถ่ถอน 1 ม.ค. 42 โดยซื้อในราคา 9,484 บาท สำหรับดอกเบี้ยที่แท้จริง 8%

จากรายละเอียดข้างต้น บริษัท รวมใจ จำกัด ซื้อหุ้นกู้ในราคาต่ำกว่ามูลค่า 516 บาท ซึ่งส่วนต่ำนี้จะต้องตัดบัญชีให้หมดไปภายใน 3 ปี ดังรายละเอียดในตารางที่ 4 และตารางที่ 5

ตารางที่ 4 แสดงการคำนวณดอกเบี้ยรับและการสะสมส่วนต่อมูลค่างานกู้-วิธีเส้นตรง

	(1)	(2)	(3)	(4)
งวดดอกเบี้ย	ดอกเบี้ยที่รับจากบริษัท (6%ของราคาที่ตราไว้)	ส่วนต่ำกว่ามูลค่าของเงินลงทุนที่ตัดบัญชี (516/3)	ดอกเบี้ยที่แท้จริง (1)+(2)	ราคาตามบัญชีของเงินลงทุน (4)+(2)
1 ม.ค. 39				9,484
1 ม.ค. 40	600	172	772	9,656
1 ม.ค. 41	600	172	772	9,828
1 ม.ค. 42	600	172	772	10,000
	1,800	516	2,316	

ตารางที่ 5 แสดงการคำนวณดอกเบี้ยรับและการสะสมส่วนต่อมูลค่างานกู้-วิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง

	(1)	(2)	(3)	(4)
งวดดอกเบี้ย	ดอกเบี้ยที่รับจากบริษัท (6%ของราคาที่ตราไว้)	ดอกเบี้ยที่แท้จริง (8%ของราคาตามบัญชีของเงินลงทุน)	ส่วนต่อมูลค่างานกู้ของเงินลงทุนที่ตัดบัญชี (2)-(1)	ราคาตามบัญชีของเงินลงทุน (4)+(3)
1 ม.ค. 38				9,484.00
1 ม.ค. 39	600	758.72(8% of 9,484.00)	158.72	9,642.72
1 ม.ค. 40	600	771.42(8% of 9,642.72)	171.42	9,814.14
1 ม.ค. 41	600	785.86 (600+185.86)	185.86*	10,000.00
	2,400	1,884	516	

* เป็นส่วนต่างระหว่าง 10,000 และ 9,814.14 ซึ่งต้องสะสมบัญชีด้วยส่วนต่างที่เหลือในปีสุดท้ายเพื่อให้หุ้นกู้มาอยู่ที่ราคาตามมูลค่า

จากตารางที่ 2 และ 3 ราคาตามบัญชีของเงินลงทุนในหุ้นกู้จะลดลงเรื่อยๆ จนเท่ากับราคาตามมูลค่าในวันครบกำหนดไถ่ถอน ส่วนตารางที่ 4 และ 5 ราคาตามบัญชีของหุ้นกู้จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนเท่ากับราคาตามมูลค่าในวันครบกำหนดไถ่ถอนเช่นกัน

วิธีการตัดส่วนเกินหรือส่วนค่าที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะใช้สำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่เป็นเงินลงทุนระยะยาวเท่านั้น แต่สำหรับตราสารหนี้ที่กิจการถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า หากมีส่วนเกินหรือส่วนต่ำกว่ามูลค่า ก็ไม่ต้องตัดจำหน่ายส่วนเกินมูลค่าหรือสะสมส่วนต่ำกว่ามูลค่า¹³ เนื่องจากผู้ลงทุนถือเงินลงทุนนั้นโดยมีความตั้งใจที่จะขายหลักทรัพย์นั้นออกไปในระยะเวลาอันสั้น จำนวนตัดจำหน่ายส่วนเกินหรือจำนวนสะสมส่วนต่ำกว่ามูลค่าตราสารหนี้จึงไม่ถือว่าเป็นสาระสำคัญ

การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการตัดส่วนเกินหรือสะสมส่วนค่าของเงินลงทุนในหุ้นกู้ อาจจะบันทึกทุกครึ่ง ณ วันที่จ่ายดอกเบี้ย หรือบันทึกครั้งเดียว ณ วันสิ้นงวดบัญชี โดยปรับกับบัญชีดอกเบี้ยรับตามจำนวนที่คำนวณได้ในแต่ละงวดบัญชี ดังนี้

1. การบันทึกบัญชีการตัดส่วนเกินมูลค่าตราสารหนี้ บันทึกบัญชีโดยเดบิต ดอกเบี้ยรับ และเครดิต ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดหรือหลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้ ดังตัวอย่างที่ 25

ตัวอย่างที่ 25 แสดงการบันทึกตัดส่วนเกินมูลค่าตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดตามตัวอย่างที่ 23 งวดการจ่ายดอกเบี้ยครั้งที่ 1 โดยใช้วิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง ของบริษัท ก. จำกัด

เดบิต ดอกเบี้ยรับ	88.72.-	
เครดิต ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด (ตัดส่วนเกินมูลค่าตราสารหนี้)		88.72.-
เดบิต เงินสด	300.-	
เครดิต ดอกเบี้ยรับ (บันทึกการรับดอกเบี้ยงวดที่ 1)		300.-
จะเห็นว่าเมื่อบันทึกบัญชีทั้งสองรายการแล้ว ดอกเบี้ยรับที่จะรับรู้เป็นรายได้เป็นไป		
ตามอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง = $250 - 41 = 209$ บาท		
หรืออาจจะบันทึกควมรายการโดย		
เดบิต เงินสด	300.-	
เครดิต ดอกเบี้ยรับ		211.28.-
ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด (บันทึกรายการดอกเบี้ยรับ)		88.72.-

¹³ Donald E. Kieso and Jerry J. Weygandt, *Intermediate Accounting*, 9th ed, Usa: John Wiley & Sons, Inc., p.911.

2. การบันทึกบัญชีการสะสมส่วนค่ามูลค่าตราสารหนี้ บันทึกบัญชีโดยเดบิต ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดหรือหลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้ และเครดิตคอกเบี้ยรับ ดังตัวอย่างที่ 26

ตัวอย่างที่ 26 แสดงการบันทึกบัญชีสะสมส่วนค่ามูลค่าตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดตามตัวอย่างที่ 24 งวดการจ่ายดอกเบี้ยวันที่ 1 ม.ค. 40 โดยใช้วิธีดอกเบี้ยที่แท้จริงของบริษัทรวมใจ จำกัด

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้ บ.รวมใจ	171.42.-	
เครดิต คอกเบี้ยรับ		171.42.-
(สะสมส่วนค่ามูลค่าตราสารหนี้)		
เดบิต เงินสด	600.-	
เครดิต คอกเบี้ยรับ		600.-
(บันทึกการรับดอกเบี้ย)		

จะเห็นว่าเมื่อบันทึกบัญชีทั้งสองรายการแล้ว ดอกเบี้ยรับที่จะรับรู้เป็นรายได้เป็นไปตามอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง = $600 + 171.42 = 771.42$ บาท

หรืออาจจะบันทึกควบรายการโดย

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้ บ.รวมใจ	171.42	
เงินสด	600.-	
เครดิต คอกเบี้ยรับ		771.42.-
(บันทึกรายการคอกเบี้ยรับ)		

ราคาตามบัญชีของเงินลงทุน

โดยปกติราคาตามบัญชีถือว่าเป็นต้นทุนของเงินลงทุนในขณะนั้นที่คงเหลืออยู่ แต่เมื่อกิจการได้เงินลงทุนมาแล้วจะเกิดปัญหาตามมาว่ากิจการควรตีราคาเงินลงทุนนั้นอย่างไรจึงจะสะท้อนให้เห็นมูลค่าที่แท้จริงของเงินลงทุนในขณะนั้นที่คงเหลืออยู่ กิจการจะยึดถือราคาทุนเดิมนั้นเป็นราคาตามบัญชีตลอดไปได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับประเภทของเงินลงทุนสัดส่วนของเงินลงทุนที่กิจการที่ถืออยู่ และฐานะการเงินของกิจการที่เราเข้าไปลงทุน ซึ่งอาจจะต้องมีการบันทึกปรับมูลค่าเงินลงทุน ดังนี้

1. การแสดงราคาในงบดุล

1.1 เงินลงทุนชั่วคราว มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 กำหนดให้ ณ วันสิ้นปี กิจการต้องปรับราคาตามบัญชีของเงินลงทุนชั่วคราวเพื่อแสดงในงบดุล ดังต่อไปนี้

-เงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนที่เป็นหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด ทั้งที่เป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าและหลักทรัพย์เพื่อขายจะต้องแสดงในงบดุลด้วยมูลค่ายุติธรรม โดยไม่ต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดขึ้นจากการขายเงินลงทุนนั้น และถ้าเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายต้องคำนึงถึงการด้อยค่าที่เกิดขึ้นด้วย

มูลค่ายุติธรรม หมายถึง จำนวนเงินที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กัน ในขณะที่ทั้งสองฝ่ายมีความรอบรู้และเต็มใจในการแลกเปลี่ยนและสามารถต่อรองราคากันได้อย่างเป็นอิสระในลักษณะของผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน ซึ่งการหาราคายุติธรรมของเงินลงทุนในหลักทรัพย์นั้น สามารถหาได้ ดังนี้

1) เงินลงทุนในตราสารที่มีตลาดซื้อขายคล่องรองรับ ให้ถือตามราคาที่เคยแพร่ต่อสาธารณชนของตลาดซื้อขายคล่อง โดยใช้ราคาเสนอซื้อปัจจุบัน ถ้าไม่มีให้ใช้ราคาเสนอซื้อขายล่าสุด หากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจไม่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นสาระสำคัญระหว่างวันที่ซื้อขายล่าสุดกับวันที่วัดมูลค่า กรณีเป็นตราสารที่ไม่มีการซื้อขายในตลาดมาก่อน ให้ใช้ราคาของผู้ออกตราสารเสนอขายเป็นทอดแรก เช่น หลักทรัพย์จดทะเบียนที่เสนอในตลาดเป็นครั้งแรก

2) เงินลงทุนในตราสารที่ไม่มีตลาดรองรับ หรือมีตลาดรองรับ แต่ตลาดนั้นยังไม่มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะเป็นตลาดซื้อขายคล่อง ให้อ้างอิงราคาตลาดของตราสารอื่นที่คล้ายคลึงกันที่มีตลาดรองรับ ถ้าไม่มี ต้องใช้วิธีหาค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตของตราสารนั้น

-เงินลงทุนทั่วไปหรือตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด ที่ได้มีการตกลงหรือเจรจาถึงขั้นซื้อขายแลกเปลี่ยนตราสารดังกล่าวกับบุคคลภายนอกหรือกิจการอื่น จะต้องแสดงในงบดุลด้วยราคาทุนปรับลดด้วยการด้อยค่าที่เกิดขึ้น

-ส่วนของตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนดซึ่งจะครบกำหนดภายใน 1 ปี นับแต่วันที่อยู่ในงบดุล ต้องแสดงในงบดุลด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายปรับลดด้วยการด้อยค่าที่เกิดขึ้น

ราคาทุนตัดจำหน่าย หมายถึง ราคาทุนของตราสารหนี้ที่ได้มาหรือโอนมาตั้งแต่เริ่มแรกหักเงินต้นที่จ่ายคืน และบวกหรือหักค่าตัดจำหน่ายสะสมของส่วนต่างระหว่างราคาทุนเริ่มแรกกับมูลค่าที่ตราไว้ การตัดจำหน่ายส่วนต่างดังกล่าวต้องคำนวณโดยใช้วิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงหรือวิธีอื่นที่ให้ผลไม่แตกต่างจากวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงอย่างมีนัยสำคัญ ดังที่ได้อธิบายแล้วในหัวข้อการตัดจำหน่ายส่วนเกินหรือสะสมส่วนต่างมูลค่าหุ้นกู้

1.2 เงินลงทุนระยะยาว มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 กำหนดให้ ณ วันสิ้นปี กิจการต้องปรับราคาตามบัญชีของเงินลงทุนระยะยาวเพื่อแสดงในงบดุล ดังต่อไปนี้

-เงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนที่เป็นหลักทรัพย์เพื่อขายต้องแสดงในงบดุลด้วยมูลค่ายุติธรรมปรับลดด้วยการด้อยค่าที่เกิดขึ้น

-เงินลงทุนทั่วไปหรือตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดต้องแสดงในงบดุลด้วยราคาทุนปรับลดด้วยการด้อยค่าที่เกิดขึ้น

-ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดต้องแสดงในงบดุลด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายปรับลดด้วยการด้อยค่าที่เกิดขึ้น

2. การด้อยค่าของเงินลงทุน

การพิจารณาการด้อยค่าของเงินลงทุนจะไม่รวมถึงเงินลงทุนประเภทเพื่อค้า เพราะกิจการถือไว้โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่จะขายในอนาคตอันใกล้ แต่สำหรับเงินลงทุนอีก 3 ประเภทได้แก่ หลักทรัพย์เพื่อขาย เงินลงทุนทั่วไป ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด จะต้องมีการพิจารณาการด้อยค่าทุกงวดบัญชี และต้องบันทึกการด้อยค่าเป็นผลขาดทุนในงบกำไรขาดทุนทันทีที่มีข้อบ่งชี้การด้อยค่า ซึ่งตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ได้กำหนดการพิจารณาการด้อยค่าของหลักทรัพย์ไว้ดังนี้

2.1 การด้อยค่าของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด จะด้อยค่าเมื่อมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่กิจการจะไม่สามารถเรียกเก็บเงินต้นหรือดอกเบี้ยทั้งหมดหรือบางส่วนตามที่ระบุไว้ในสัญญาได้ อันเนื่องมาจากบริษัทผู้ออกหุ้นกู้ทำการค้าขาดทุนมากและจะไม่จ่ายดอกเบี้ยตามกำหนดหรือฐานะทางการเงินมีแต่ทรุดลงเรื่อยๆ ไม่มีทางกลับฟื้นตัวได้อีก หรือไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขการออกหุ้นกู้ เช่นอาจไม่สามารถสะสมเงินเพื่อไถ่ถอนหุ้นกู้ตามที่ระบุไว้ตามเงื่อนไขการออกหุ้นกู้

2.2 การด้อยค่าของหลักทรัพย์เพื่อขาย จะด้อยค่าเมื่อมีหลักฐานสนับสนุนว่าหลักทรัพย์นั้นด้อยค่า เช่น กิจการที่ออกหลักทรัพย์กำลังประสบปัญหาทางการเงิน ผิดนัดชำระหนี้ หรือผิดเงื่อนไขในสัญญาหรือมีความเป็นไปได้สูงที่กิจการผู้ออกหลักทรัพย์จะล้มละลายหรือฟื้นฟูกิจการหรือหลักทรัพย์นั้นไม่มีการซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่องอีกต่อไปเนื่องจากปัญหาทางการเงิน

2.3 การด้อยค่าของเงินลงทุนทั่วไป จะด้อยค่าเมื่อราคาตามบัญชีของเงินลงทุนสูงกว่ามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน

3. รายการบัญชีเพื่อบันทึกการปรับมูลค่าของเงินลงทุน

3.1 การปรับมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อค่าเป็นมูลค่ายุติธรรม ณ วันปิดบัญชี ผลต่างที่เกิดขึ้นจากราคาตามบัญชีของหลักทรัพย์สูงหรือต่ำกว่ามูลค่ายุติธรรมให้ถือเป็นกำไรหรือขาดทุนในงวดนั้นทันที และบันทึกปรับลดหรือเพิ่มบัญชีหลักทรัพย์เพื่อค่าโดยตรง หรืออาจจะตั้งบัญชีค่าเพื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อค่า ดังนี้

ถ้าราคาตามบัญชีสูงกว่ามูลค่ายุติธรรม ณ วันปิดบัญชี จะบันทึกบัญชีโดย	
เดบิต รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น	XX
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อค่า/ค่าเพื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อค่า	XX
ถ้าราคาตามบัญชีต่ำกว่ามูลค่ายุติธรรม ณ วันปิดบัญชี จะบันทึกบัญชีโดย	
เดบิต หลักทรัพย์เพื่อค่า/ค่าเพื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อค่า	XX
เครดิต รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น	XX

ตัวอย่างที่ 27 แสดงการปรับมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อค่า

ในระหว่างปี 2541 บริษัท อรุณ จำกัด มีหลักทรัพย์เพื่อค่า ของบริษัท A, B ดังนี้

หลักทรัพย์ เพื่อค่า	ราคา ทุน	มูลค่า ยุติธรรม ณ 31 ธ.ค. 41	กำไรขาดทุนที่ ยังไม่เกิดขึ้นปี 41	ราคาตาม บัญชี ณ 31 ธ.ค. 41	มูลค่า ยุติธรรม ณ 31 ธ.ค. 42	กำไรขาด ทุนที่ยังไม่ เกิดขึ้นปี 42
หุ้นสามัญ A	8,000	7,000	(1,000)	7,000	7,700	700
หุ้นสามัญ B	3,000	3,500	500	3,500	3,600	100
รวม	11,000	10,500	(500)	10,500	11,300	800

รายการบัญชี ณ 31 ธ.ค. 41

เดบิต รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น	500.-
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อค่า/ค่าเพื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อค่า	500.-
(ปรับมูลค่าหลักทรัพย์เพื่อค่า)	

รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น 500.- มาจากการเปรียบเทียบราคาตามบัญชีที่สูงกว่าราคายุติธรรมของหลักทรัพย์เพื่อค่าด้วยยอดรวม เกิดรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจำนวน $11,000 - 10,500 = 500$ หลังจากปรับมูลค่าของหลักทรัพย์แล้ว ราคาตามบัญชีของหลักทรัพย์จะเท่ากับมูลค่ายุติธรรม ณ วันสิ้นงวดเท่ากับ 10,500 บาท

รายการบัญชี ณ 31 ธ.ค. 42

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อค้า/ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อค้า 800.-

เครดิต รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น 800.-

(ปรับมูลค่าหลักทรัพย์เพื่อค้า)

การบันทึกรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นนี้จะบันทึกแยกเป็นหลักทรัพย์แต่ละชนิดหรือรวมก็ได้ แต่รายการกำไรขาดทุนของหลักทรัพย์เพื่อค้าทุกรายการจะต้องนำไปรวมแสดงเป็นรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นในงบกำไรขาดทุน ในส่วนของรายได้และค่าใช้จ่ายอื่น

3.2 การปรับมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อขายเป็นมูลค่ายุติธรรม ณ วันปิดบัญชี ผลต่างที่เกิดขึ้นจากราคาตามบัญชีของหลักทรัพย์สูงหรือต่ำกว่ามูลค่ายุติธรรมไม่ให้ถือเป็นกำไรหรือขาดทุนในงวดนั้นทันที แต่ให้ถือเป็นส่วนเกินทุนหรือส่วนต่ำกว่าทุน โดยบันทึกปรับกับบัญชีรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น แสดงแยกต่างหากปรับกับส่วนของผู้ถือหุ้น ในงบดุล ไปจนกว่าจะมีการจำหน่ายหลักทรัพย์ออกไปจึงรับรู้ส่วนต่างนี้ในงบกำไรขาดทุน พร้อมบันทึกปรับลดหรือเพิ่มบัญชีหลักทรัพย์เพื่อขายโดยตรง หรืออาจจะตั้งบัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อขาย ดังนี้

ถ้าราคาตามบัญชีสูงกว่ามูลค่ายุติธรรม ณ วันปิดบัญชี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น XX

เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย/ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อขาย XX

ถ้าราคาตามบัญชีต่ำกว่ามูลค่ายุติธรรม ณ วันปิดบัญชี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย/ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อขาย XX

เครดิต รายการขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น XX

ตัวอย่างที่ 28 ในระหว่างปี 2541 บริษัท อรุณ จำกัด มีหลักทรัพย์เพื่อขาย ของบริษัท A และ B ดังนี้

หลักทรัพย์ เพื่อขาย	ราคา ทุน	มูลค่า ยุติธรรม ณ 31 ธ.ค. 41	กำไรขาด ทุนที่ยังไม่ เกิดขึ้นปี 41	ราคาตาม บัญชี ณ 31 ธ.ค. 41	มูลค่า ยุติธรรม ณ 31 ธ.ค. 42	กำไรขาด ทุนที่ยังไม่ เกิดขึ้นปี 42
หุ้นสามัญ A	5,000	6,100	1,100	6,100	6,500	400
หุ้นสามัญ B	<u>12,000</u>	<u>11,500</u>	<u>(500)</u>	<u>11,500</u>	<u>10,700</u>	<u>(800)</u>
	<u>17,000</u>	<u>17,600</u>	<u>600</u>	<u>17,600</u>	<u>17,200</u>	<u>(400)</u>

รายการบัญชี ณ 31 ธ.ค. 41

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย/ค่าเพื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อขาย	600.-
เครดิต รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น (ปรับมูลค่าหลักทรัพย์เพื่อขาย)	600.-

รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น 600.- มาจากการเปรียบเทียบราคาตามบัญชีที่ต่ำกว่าราคายุติธรรมของหลักทรัพย์เพื่อขายด้วยยอดรวม เกิดรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจำนวน $17,000 - 17,600 = 600.-$ หลังจากที่มีการปรับมูลค่าของหลักทรัพย์แล้วราคาตามบัญชีของหลักทรัพย์จะเท่ากับมูลค่ายุติธรรม ณ วันสิ้นงวดเท่ากับ 17,600 บาท

รายการบัญชี ณ 31 ธ.ค. 42

เดบิต รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น	400.-
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย/ค่าเพื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อขาย (ปรับมูลค่าหลักทรัพย์เพื่อขาย)	400.-

การบันทึกรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นนี้จะบันทึกแยกเป็นหลักทรัพย์แต่ละชนิดหรือรวมก็ได้ แต่รายการกำไรขาดทุนของหลักทรัพย์เพื่อขายทุกรายการต้องนำไปรวมแสดงเป็นรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นในงบดุลในส่วนของผู้ถือหุ้น และเมื่อมีการโอนหลักทรัพย์เพื่อขายออกจากบัญชีไม่ว่าจะเป็นการจำหน่าย การไถ่ถอนหุ้น การแปลงสภาพหุ้นหรือการโอนเปลี่ยนประเภทจะต้องกลับบัญชีทุกบัญชีที่เกี่ยวข้องนี้ให้หมดไปเพื่อรับรู้ในงบกำไรขาดทุน ดังนี้

ถ้าบัญชีรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นมียอดคงเหลือด้านเดบิต บันทึกบัญชีโดย	
เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย/ค่าเพื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อขาย	XX
เครดิต รายการขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น	XX
ถ้าบัญชีรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นมียอดคงเหลือด้านเครดิต บันทึกบัญชีโดย	
เดบิต รายการขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น	XX
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย/ค่าเพื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อขาย	XX

3.3 การปรับมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อขายเมื่อมีหลักฐานสนับสนุนว่า หลักทรัพย์เกิดการด้อยค่า กิจการจะต้องรับรู้ผลขาดทุนจากการด้อยค่าที่เกิดขึ้นโดยโอนปิดบัญชีรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นที่อยู่ในส่วนของผู้ถือหุ้นที่เคยรับรู้ในงวดก่อนให้หมดไปแล้วบันทึกบัญชีรายการขาดทุนจากการด้อยค่าในงบกำไรขาดทุนทันที ดังตัวอย่างที่ 29 - 31

ตัวอย่างที่ 29 จากตัวอย่างที่ 28 สมมติ เมื่อ 1 มี.ค. 42 ผู้บริหารชุดเดิมของบริษัท A จำกัด หนีไปต่างประเทศเนื่องจากประสบปัญหาในการดำเนินธุรกิจ มีการทุจริตและถูกกลุ่มเจ้าหน้าที่รายใหญ่ฟ้องศาลเพื่อเข้าทำแผนฟื้นฟูกิจการ บริษัทคาดว่าจะได้รับเงินคืนจากบริษัท A จำกัด คิดเป็นมูลค่าปัจจุบันเพียงหุ้นละ 5 จากจำนวนหุ้นทั้งหมดที่ถืออยู่ 500 หุ้น

รายการบัญชี

เดบิต รายการขาดทุนจากการด้อยค่า	3,600.-
รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น	1,100.-
เครดิต ค่าเพื่อการด้อยค่า-หลักทรัพย์เพื่อขายหุ้นสามัญ บ.B	4,700.-
(บันทึกการด้อยค่าของหลักทรัพย์เพื่อขาย)	

คำอธิบาย จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นข้อบ่งชี้ถึงการด้อยค่าของหลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นสามัญ บริษัท A จำกัด กิจการจึงต้องโอนปิดบัญชีส่วนเกินกว่าทุนที่เคยรับรู้รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นที่อยู่ในส่วนของผู้ที่หุ้นจำนวน 1,100 บาท เพื่อลดมูลค่าเงินลงทุนลงก่อนจึงบันทึกรับรู้รายการด้อยค่า $[6,100 - (500 \times 5)] = 3,600$ บาท

หรือ จะบันทึกรายการขาดทุนจากการด้อยค่ากรณีใช้วิธีตั้งค่าเพื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุนตอนสิ้นงวด ดังนี้

เดบิต รายการขาดทุนจากการด้อยค่า	3,600.-
รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น	1,100.-
เครดิต ค่าเพื่อการด้อยค่า-หลักทรัพย์เพื่อขายหุ้นสามัญ บ.A	3,600.-
ค่าเพื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-หลักทรัพย์เพื่อขายหุ้นสามัญ บ.A	1,100.-
(บันทึกการด้อยค่าของหลักทรัพย์เพื่อขาย)	

ตัวอย่างที่ 30 บริษัท สุนทรี จำกัด ถือหุ้นกู้ไว้เป็นหลักทรัพย์เพื่อขายซึ่งมีราคาทุนตัดจำหน่าย ณ 31 ธันวาคม 2541 เท่ากับ 1 ล้านบาท มูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์เท่ากับ 900,000 บาท บริษัทรายงานขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจำนวน 100,000 บาท เป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของผู้ถือหุ้น สมมติว่าในปี 2542 ผู้ถือหุ้นผู้ดังกล่าวผิคนัดชำระดอกเบี้ยให้กับบริษัทและมีข้อมูลชี้ชัดว่า ผู้ถือหุ้นผู้ดังกล่าวกำลังประสบปัญหาทางการเงิน ซึ่งเป็นหลักฐานอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าหลักทรัพย์เพื่อขายเกิดการด้อยค่า ในกรณีนี้ ขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจำนวน 100,000 บาทนี้จะนำไปแสดงเป็นขาดทุนจากการด้อยค่าในงบกำไรขาดทุน ดังนั้นในงบการเงินปี 2542 ต้องบันทึกรายการด้อยค่าในสมุดบัญชี ดังนี้

เดบิต รายการขาดทุนจากการด้อยค่า	1,000,000.-	
เครดิต รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น		100,000.-
ค่าเพื่อการด้อยค่า-หลักทรัพย์เพื่อขายหุ้นกู้		900,000.-
(บันทึกการด้อยค่าของหลักทรัพย์เพื่อขาย)		

ตัวอย่างที่ 31 ณ 31 ธันวาคม 2541 บริษัทมีเงินลงทุนในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดเป็นหุ้นสามัญของบริษัท ดินแดง จำกัด จำนวน 200,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท โดยตั้งใจจะถือไว้เพื่อขาย บริษัทได้บันทึกส่วนต่ำกว่าทุนจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อขายไว้ในส่วนของผู้ถือหุ้นจำนวน 200,000 บาท ในปี 2542 บริษัท ดินแดง จำกัด ได้ถูกเพิกถอนออกจากการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ฯ เนื่องจากมีปัญหาด้านการเงินอย่างรุนแรงและมีความไม่แน่นอนเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นหลักฐานอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าหลักทรัพย์เพื่อขายดังกล่าวเกิดการด้อยค่า ดังนั้นงบการเงินปี 2542 บริษัทต้องบันทึกรายการบัญชี ดังนี้

เดบิต รายการขาดทุนจากการด้อยค่า	2,000,000.-	
เครดิต รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น		200,000.-
ค่าเพื่อการด้อยค่า-หลักทรัพย์เพื่อขายหุ้นสามัญ บ. ดินแดง		1,800,000.-
(บันทึกการด้อยค่าของหลักทรัพย์เพื่อขาย)		

3.4 การปรับมูลค่าตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดเมื่อมีความแน่ชัดว่าจะมีการด้อยค่าเกิดขึ้น ต้องรับรู้รายการขาดทุนจากการด้อยค่าในงบกำไรขาดทุนทันทีเท่ากับผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากตราสารหนี้ นั้น ซึ่งคิดลดด้วยอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงตามสัญญาเดิมหรือราคาตลาดของตราสารหนี้ นั้น (ราคาขายสุทธิ) หรือราคายุติธรรมของสินทรัพย์ที่เป็นหลักประกันหุ้นกู้ที่ออกนั้น โดย

เดบิต รายการขาดทุนจากการด้อยค่า	XX	
เครดิต ค่าเพื่อการด้อยค่า-ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด		XX
การบันทึกรายการขาดทุนจากการด้อยค่าของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด แสดง		

ได้ดังตัวอย่างที่ 32

ตัวอย่างที่ 32 ณ 31 ธ.ค. 42 ราคาหุ้นตัดจำหน่ายของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด-บริษัท มองดาว จำกัดของกิจการแห่งหนึ่งเท่ากับ 375,657 บาท (ราคาตามมูลค่า 500,000 บาท ครบกำหนดในอีก 3 ปีซื้อในราคาต่ำกว่ามูลค่า) และจากหลักฐานสนับสนุนที่มีอยู่ชี้ให้เห็นว่ามี

ความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่กิจการจะได้รับการชำระเงินจากบริษัท มองดาว เพียง 300,000 บาท ของราคาตามมูลค่า เช่นนี้ชี้ให้เห็นว่า ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนดนี้เกิดการด้อยค่า กิจการต้องบันทึกการด้อยค่าในงบกำไรขาดทุนทันที

การคำนวณการด้อยค่า อันดับแรกกิจการต้องคำนวณหามูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากตราสารหนี้ซึ่งคิดลดด้วยอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงตามสัญญาเดิมเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับราคาตามบัญชี สมมติได้เท่ากับ 225,396 ดังนั้นรายการขาดทุนจากการด้อยค่าเท่ากับ $375,657 - 225,396 = 150,261$ บาท

รายการบันทึกบัญชี

เดบิต รายการขาดทุนจากการด้อยค่า	150,261.-
เครดิต ค่าเผื่อการด้อยค่า-ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด (บันทึกการด้อยค่าของตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด)	150,261-

เมื่อกิจการบันทึกรายการขาดทุนจากการด้อยค่าแล้ว ราคาตามบัญชีจะปรับลดลงเท่ากับ 225,396 บาท หลังจากนั้นกิจการยังคงต้องสะสมส่วนต่ำกว่ามูลค่าของตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนดข้างต้นตามปกติ และเมื่อถึงกำหนดวันรับดอกเบี้ยครั้งต่อมา กิจการต้องรับรู้ดอกเบี้ยรับด้วยอัตราคิดลดที่ใช้ในการคำนวณมูลค่าปัจจุบันของตราสารหนี้ และคิดจากราคาตามมูลค่า 300,000 บาท

สมมติให้ ณ 31 ธ.ค. 43 ข้อบ่งชี้ที่เคยทำให้เชื่อว่าเงินลงทุนในหุ้นกู้ อาจเกิดการด้อยค่า ในปี 2542 นั้น ได้ข้อยุติและเชื่อว่าจะสามารถได้รับชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ยอย่างครบถ้วน ดังนั้นกิจการต้องบันทึกเพิ่มเงินลงทุนในหุ้นกุดังกล่าว ทั้งนี้ต้องไม่เกินกว่าราคาทุนตัดจำหน่าย ณ 31 ธ.ค. 43 หากราคาทุนตัดจำหน่าย ณ 31 ธ.ค. 43 เท่ากับ 377,565 บาท บาท กิจการต้องบันทึกบัญชีดังนี้

รายการบันทึกบัญชี

เดบิต ค่าเผื่อการด้อยค่า-ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด	150,261.-
เครดิต รายการกำไรจากการกลับบัญชีรายการขาดทุนจากการด้อยค่า (บันทึกการกลับบัญชีรายการขาดทุนจากการด้อยค่าของเงินลงทุน)	150,261-

3.5 การปรับมูลค่าเงินลงทุนทั่วไปเมื่อมีหลักฐานชัดเจนว่ามี การด้อยค่าเกิดขึ้น จะต้องรับรู้รายการขาดทุนที่เกิดขึ้นในงบกำไรขาดทุนทันทีเท่ากับผลต่างระหว่างราคาทุนกับมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนที่ต่ำกว่าราคาทุน โดย

เดบิต รายการขาดทุนจากการค้อยค่า	XX
เครดิต ค่าเพื่อการค้อยค่า-เงินลงทุนทั่วไป	XX
การบันทึกรายการขาดทุนจากการค้อยค่าของเงินลงทุนทั่วไป แสดงได้ดังอย่างที 33 และ 34	

ตัวอย่างที่ 33 ณ 22 ก.ย. 43 ราคาตามบัญชีของเงินลงทุนระยะยาวของบริษัท มองเดือน จำกัด จำนวน 1,000 หุ้น 10% ที่กิจการถืออยู่เท่ากับ 25,000 บาท และมีหลักฐานชัดเจนว่าจะมีการค้อยค่าเกิดขึ้นเนื่องจากมีความเป็นไปได้สูงที่กิจการที่บริษัท มองเดือน จำกัด จะล้มละลาย ซึ่ง ณ วันนี้อัตราตลาดของหุ้นทั้งหมดของบ.มองเดือนเท่ากับ 4 บาท และมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตของทั้งบริษัท มองเดือนเท่ากับ 24,000 บาท

การคำนวณการค้อยค่า หามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนจากการเปรียบเทียบของราคาตลาดรวมเท่ากับ 4,000(4 x 1,000) บาท และ มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตตามสัดส่วนที่บริษัทถือหุ้นเท่ากับ 2,400 (10%24,000) บาท แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่ามูลค่าที่จะได้รับคืนนั้นจึงเท่ากับ 4,000 บาท ดังนั้น รายการขาดทุนจากการค้อยค่า 25,000 - 4,000 = 21,000 บาท

รายการบันทึกบัญชี

เดบิต รายการขาดทุนจากการค้อยค่า	21,000.-
เครดิต ค่าเพื่อการค้อยค่า-เงินลงทุนทั่วไป	21,000.-
(บันทึกการค้อยค่าของเงินลงทุนทั่วไป)	

ตัวอย่างที่ 34 บริษัทมีเงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดเป็นหุ้นสามัญในบริษัท ดินแดง จำกัด จำนวน 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท ณ 31 ธ.ค. 43 มีข้อบ่งชี้ที่ทำให้เชื่อว่าเงินลงทุนในหุ้นสามัญดังกล่าวอาจเกิดการค้อยค่า เนื่องจากบริษัท ดินแดง จำกัด มีผลการดำเนินงานขาดทุนติดต่อกันมาหลายปีและมีขาดทุนสะสมเป็นจำนวนมาก โดยบริษัทอยู่ในระหว่างการเจรจากับเจ้าหนี้ ทั้งนี้ผลจากการทำการประเมินสินทรัพย์และหนี้สินโดยผู้ประเมินอิสระพบว่ามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนสุทธิเท่ากับหุ้นละ 3 บาท ดังนั้นงบการเงินสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธ.ค. 43 ต้องบันทึกรายการขาดทุนจากการค้อยค่าดังกล่าว ดังนี้

เดบิต รายการขาดทุนจากการค้อยค่า	70,000.-
เครดิต ค่าเพื่อการค้อยค่า-เงินลงทุนทั่วไป	70,000.-
(บันทึกการค้อยค่าของเงินลงทุนทั่วไป)	

สมมติให้ ณ 31 ธ.ค. 47 ข้อบ่งชี้ที่เคยทำให้เชื่อว่าผลขาดทุนจากการด้อยค่าของเงินลงทุนในหุ้นสามัญอาจเกิดการด้อยค่าในปี 2543 นั้นลดลง โดยบริษัท ดินแดง จำกัด สามารถปรับปรุงโครงสร้างหนี้แล้วเสร็จในปี 2545 และผลการดำเนินงานตั้งแต่ปี 2545-2547 นั้นมีกำไรมาโดยตลอด และมีแนวโน้มว่าจะดีขึ้นเรื่อยๆ ในที่นี้สมมติให้มูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนที่ประเมินโดยผู้ประเมินอิสระเท่ากับ 5.5 บาทต่อหุ้น ดังนั้นกิจการต้องบันทึกเพิ่มเงินลงทุนในหุ้นสามัญดังกล่าว ทั้งนี้ต้องไม่เกินกว่าราคาตามบัญชีก่อนการบันทึกขาดทุนจากการด้อยค่าในปี 2543 กิจการต้องบันทึกบัญชีดังนี้

เดบิต ค่าเพื่อการด้อยค่า-เงินลงทุนทั่วไป 25,000.-
 เครดิต รายการกำไรจากการกลับบัญชีรายการขาดทุนจากการด้อยค่า 25,000.-
 (บันทึกการกลับบัญชีรายการขาดทุนจากการด้อยค่าของเงินลงทุน)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปหลักเกณฑ์ต่างๆ ให้เห็นชัดเจนขึ้น ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สรุปหลักการบัญชีสำหรับการวัดมูลค่าของเงินลงทุน ณ วันสิ้นงวดบัญชี

รายการ	วัดค่า	การแสดงส่วนต่าง	บันทึกการด้อยค่า
เงินลงทุนชั่วคราว			
หลักทรัพย์เพื่อค่า	มูลค่ายุติธรรม	งบกำไรขาดทุน	ไม่บันทึก
หลักทรัพย์เพื่อขาย	มูลค่ายุติธรรม	ส่วนของผู้ถือหุ้นในงบดุล	บันทึก
เงินลงทุนทั่วไป	ราคาทุน	-	บันทึก
ตราสารหนี้ที่จะถึงกำหนดภายใน 1 ปี	ราคาทุนตัดจำหน่าย	-	บันทึก
เงินลงทุนระยะยาว			
หลักทรัพย์เพื่อขาย	มูลค่ายุติธรรม	ส่วนของผู้ถือหุ้นในงบดุล	บันทึก
ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด	ราคาทุนตัดจำหน่าย(โดยใช้วิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง)	-	บันทึก
เงินลงทุนทั่วไป	ราคาทุน	-	บันทึก

หลักการตีราคาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ใช้กับหลักทรัพย์ที่กิจการไม่ได้เข้าไปถือหุ้นในสัดส่วนที่มากพอที่จะจัดประเภทเป็นเงินลงในบริษัทย่อย หรือบริษัทร่วม ซึ่งถ้าหากเป็นการลงทุนในลักษณะดังกล่าววิธีการบัญชีจะแตกต่างออกไป และจะไม่กล่าวในรายงานการค้นคว้าอิสระฉบับนี้

การจำหน่ายเงินลงทุนและการไถ่ถอนเงินลงทุน

1. การจำหน่ายเงินลงทุน

ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ได้กำหนดวิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการจำหน่ายเงินลงทุน ดังนี้

1. บันทึกสิ่งตอบแทนสุทธิที่ได้รับ(อาจเป็นราคาขายหักด้วยค่าใช้จ่ายต่างๆในการขาย)และโอนปิดบัญชีเงินลงทุนที่จำหน่ายออกไป พร้อมกับรับรู้กำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายเงินลงทุนนั้นด้วยผลต่างระหว่างสิ่งตอบแทนสุทธิที่ได้รับกับราคาตามบัญชีของเงินลงทุนทันทีที่เกิด และในกรณีที่หลักทรัพย์ที่จำหน่ายเป็นตราสารหนี้กิจการจะต้องตัดบัญชีส่วนเกินหรือสะสมส่วนต่ำของเงินลงทุนนั้นก่อนบันทึกการจำหน่ายตั้งแต่วันที่ปรับปรุงครั้งสุดท้ายจนถึงวันที่จะขายตราสารหนี้ เพื่อให้ทราบราคาตามบัญชีของตราสารหนี้ และดอกเบี้ยค้างรับที่ได้เรียกเก็บเงินเพิ่มจากผู้ซื้อเนื่องจากจำหน่ายตราสารหนี้ระหว่างงวดดอกเบี้ยต้องไม่นำไปเปรียบเทียบเพื่อคำนวณกำไรขาดทุนจากการจำหน่ายแต่ให้รับรู้เป็นดอกเบี้ยรับในงบกำไรขาดทุน

2. บันทึกกลับบัญชีทุกบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนที่จำหน่าย เช่น ส่วนเกินทุนหรือส่วนต่ำกว่าทุนจากการตีราคาหลักทรัพย์เผื่อขาย หรือบัญชีรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นที่อยู่ในส่วนของผู้ถือหุ้น ไปทิ้งงบกำไรขาดทุน ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในเรื่องการปรับมูลค่าหลักทรัพย์เผื่อขาย

3. หากจำหน่ายเงินลงทุนเพียงบางส่วน ราคาตามบัญชีต่อหน่วยที่ใช้บันทึกรายได้หรือค่าใช้จ่ายหรือโอนออกจากบัญชีของเงินลงทุนเดียวกันต้องคำนวณ โดยใช้วิธีถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

จากวิธีการบันทึกการขายการบัญชีเกี่ยวกับการจำหน่ายหลักทรัพย์ ได้นำตัวอย่างในภาคผนวกของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 มาเป็นตัวอย่างประกอบการอธิบายดังตัวอย่างที่ 35-39

ตัวอย่างที่ 35¹⁴ แสดงการปรับมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อค่าและการจำหน่ายหลักทรัพย์เพื่อค่า

¹⁴ สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 เรื่องเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน, หน้า 22-24.

ในระหว่างปี 2540 บริษัท นักลงทุน จำกัด ลงทุนในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดของบริษัท ก จำกัด จำนวน 500 หุ้น ในราคาหุ้นละ 100 บาท โดยมีการตั้งใจที่จะถือไว้เพื่อ

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อค้า	50,000.-
เครดิต เงินสด	50,000.-
(บันทึกการซื้อเงินลงทุน)	

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2540 บริษัท นักลงทุน จำกัด ยังคงถือหุ้นของบริษัท ก จำกัด อยู่ โดยหุ้นมีราคาตลาด ณ วันนั้น 120 ต่อหุ้น การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อค้า	10,000.-
เครดิต รายการกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้น (งบกำไรขาดทุน)	10,000.-
(บันทึกการปรับมูลค่าเงินลงทุน)	

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 บริษัทยังคงถือหุ้นดังกล่าวอยู่ โดยหุ้นมีราคาตลาด 115 บาท ต่อหุ้น การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต รายการกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้น (งบกำไรขาดทุน)	2,500.-
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อค้า	2,500.-
(บันทึกการปรับมูลค่าเงินลงทุน)	

ณ วันที่ 30 มกราคม 2542 บริษัทขายหุ้นดังกล่าวไปทั้งหมดในราคา 127 บาทต่อหุ้น การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	63,500.-
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อค้า	57,500.-
รายการกำไรที่เกิดขึ้นจากการจำหน่าย	
เงินลงทุน (งบกำไรขาดทุน)	6,000.-
(บันทึกการจำหน่ายเงินลงทุน)	

ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ย่อหน้าที่ 26 กิจการต้องแสดงเงินลงทุนที่จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าในงบดุลด้วยมูลค่ายุติธรรมและต้องบันทึกการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อค้าเป็นรายการกำไรหรือรายการขาดทุนสุทธิในงบกำไรขาดทุนทันทีในงวดนั้น การเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุน คือ ส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชีของเงินลงทุนกับมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนนั้น ตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ 28

อย่างไรก็ตาม ในการบันทึกบัญชีเพื่อปรับมูลค่าของเงินลงทุนให้เป็นมูลค่ายุติธรรม กิจการสามารถบันทึกในบัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าก็ได้ จากตัวอย่างข้างต้นบริษัทหลักทรัพย์ จำกัด สามารถบันทึกบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุนได้ดังนี้

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2540

เดบิต ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อค่า	10,000.-	
เครดิต รายการกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้น (งบกำไรขาดทุน)		10,000.-
(บันทึกการปรับมูลค่าเงินลงทุน)		

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541

เดบิต รายการกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้น (งบกำไรขาดทุน)	2,500.-	
เครดิต ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อค่า		2,500.-
(บันทึกการปรับมูลค่าเงินลงทุน)		

ณ วันที่ 30 มกราคม 2542

เดบิต เงินสด	63,500.-	
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อค่า		50,000.-
ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อค่า		7,500.-
รายการกำไรที่เกิดขึ้นจากการจำหน่าย		
เงินลงทุน (งบกำไรขาดทุน)		6,000.-
(บันทึกการจำหน่ายเงินลงทุน)		

การกระทบยอดการบันทึกบัญชีปรับมูลค่าเงินลงทุน

	บันทึกบัญชีเงินลงทุน			บันทึกค่าเผื่อการปรับมูลค่า		
	<u>2540</u>	<u>2541</u>	<u>2542</u>	<u>2540</u>	<u>2541</u>	<u>2542</u>
งบกำไรขาดทุน (บางส่วน)						
รายการกำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้น	10,000	(2,500)	-	10,000	(2,500)	-
รายการกำไร (ขาดทุน) จากการจำหน่าย	-	-	6,000	-	-	6,000
งบดุล (บางส่วน)						
หลักทรัพย์เพื่อค่า	60,000	57,500	-	50,000	50,000	-
ค่าเผื่อการปรับมูลค่า	-	-	-	10,000	7,500	-
หลักทรัพย์เพื่อค่า – สุทธิ	<u>60,000</u>	<u>57,500</u>	<u>-</u>	<u>60,000</u>	<u>57,500</u>	<u>-</u>

การบันทึกบัญชีทั้งสองแบบจะให้ผลเหมือนกันในงบกำไรขาดทุนและงบดุล ดังนั้นในส่วนต่อไปในรายงานการค้นคว้าอิสระฉบับนี้จะบันทึกการเปลี่ยนแปลงมูลค่าเงินลงทุนในบัญชีเงินลงทุนเพียงอย่างเดียว

ตัวอย่างที่ 36¹⁵ จากตัวอย่างที่ 35 แต่บริษัท นักลงทุน จำกัด มีความตั้งใจที่จะถือหุ้นดังกล่าวไว้เพื่อขาย การบันทึกบัญชี ณ วันซื้อเงินลงทุนเป็นดังนี้

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย	50,000.-	
เครดิต เงินสด		50,000.-
(บันทึกการซื้อเงินลงทุน)		

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2540 ราคาตลาดของหุ้นเป็น 120 บาทต่อหุ้น การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย	10,000.-	
เครดิต รายการกำไร(รายการขาดทุน)ที่ยัง		
ไม่เกิดขึ้น(ส่วนของผู้ถือหุ้น)		10,000.-
(บันทึกการปรับมูลค่าเงินลงทุน)		

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 ราคาตลาดของหุ้นเป็น 115 บาทต่อหุ้น การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต รายการกำไร(รายการขาดทุน)ที่ยัง	2,500.-	
ไม่เกิดขึ้น(ส่วนของผู้ถือหุ้น)		
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย		2,500.-
(บันทึกการปรับมูลค่าเงินลงทุน)		

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 ราคาตลาดของหุ้นเป็น 127 บาทต่อหุ้น การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	63,500.-	
รายการกำไร(รายการขาดทุน)ที่ยัง	7,500.-	
ไม่เกิดขึ้น(ส่วนของผู้ถือหุ้น)		
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย		57,500.-
ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน-เพื่อค่า		
รายการกำไรที่เกิดขึ้นจากการจำหน่าย		
เงินลงทุน (งบกำไรขาดทุน)		13,500.-
(บันทึกการจำหน่ายเงินลงทุน)		

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ย่อหน้าที่ 26 กิจการต้องแสดงเงินลงทุนที่จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายในงบดุลด้วยมูลค่ายุติธรรมและต้องบันทึกการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อขายเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของผู้ขายของเจ้าของจนกระทั่งกิจการจำหน่ายเงินลงทุนจึงบันทึกการเปลี่ยนแปลงมูลค่านั้นในงบกำไรขาดทุน การเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุนคือ ส่วนระหว่างราคาตามบัญชีของเงินลงทุนกับมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนนั้น ตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ 28

ตัวอย่างที่ 37¹⁶ วันที่ 1 มกราคม 2540 บริษัท นักค้า จำกัด ซื้อหุ้นกู้ 100,000 บาท จ่ายดอกเบี้ย 8% ปีละ 1 ครั้ง ทุกวันที่ 31 ธันวาคม หุ้นกู้มีอายุ 5 ปี โดยมีความตั้งใจจะถือไว้จนครบกำหนด หุ้นกู้นี้เป็นหุ้นกู้ที่อยู่ในความต้องการของตลาด กิจการซื้อหุ้นกู้มาในราคา 92,418 บาท ซึ่งทำให้อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงเป็น 10% มูลค่ายุติธรรมของหุ้นกู้ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 เท่ากับ 91,000 บาท

ณ วันที่ 1 มกราคม 2541 การบันทึกบัญชีการซื้อหุ้นกู้เป็นดังนี้

เดบิต ตราสารหนี้ที่จะถือจนกำหนด-หุ้นกู้ 92,418.-

เครดิต เงินสด

92,418.-

(บันทึกการซื้อเงินลงทุน)

การคำนวณเกี่ยวกับดอกเบี้ยรับ

วันที่	เงินสด	ดอกเบี้ยรับ	ส่วนต่ำกว่ามูลค่าตัดจำหน่าย	ราคาตามบัญชี
1 ม.ค. 41				92,418
31 ธ.ค. 41	8,000	9,242	1,242	93,660
31 ธ.ค. 42	8,000	9,366	1,366	95,026
31 ธ.ค. 43	8,000	9,503	1,503	96,529
31 ธ.ค. 44	8,000	9,653	1,653	98,182
31 ธ.ค. 45	8,000	9,818	1,818	100,000
	<u>40,000</u>	<u>47,582</u>	<u>7,582</u>	

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

การบันทึกบัญชี ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 เกี่ยวกับดอกเบี้ยรับ เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	8,000.-	
ตราสารหนี้ที่จะถึงจนกำหนด-หุ้นกู้	1,242.-	
เครดิต ดอกเบี้ยรับ		9,242.-
(บันทึกรายการเกี่ยวกับดอกเบี้ยรับ)		

เงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนดต้องแสดงในงบดุลด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายในปี 2541 ได้แก่ ราคาทุนปรับปรุงด้วยส่วนต่ำกว่ามูลค่าตั้งแต่วันที่ซื้อถึงสิ้นปี คือ $92,418 + 1,242 = 93,660$ บาท

หากบริษัท นักค้า จำกัด ขายหุ้นกู้ดังกล่าวในราคา 110,000 บาท ในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2545 ซึ่งใกล้ถึงวันกำหนดจนไม่ทำให้การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยในตลาดมีผลต่อราคายุติธรรมของหุ้นกู้ ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2545 การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต ตราสารหนี้ที่จะถึงจนกำหนด-หุ้นกู้	1,667.-	
เครดิต ดอกเบี้ยรับ		1,667.-
(บันทึกดอกเบี้ยรับ 1 มกราคม 2545 ถึง 30 พฤศจิกายน 2545)		

การคำนวณกำไรจากการจำหน่ายเงินลงทุน

ราคาขาย(ไม่รวมดอกเบี้ยค้างรับ)		110,000.-
<u>หัก</u> ราคาตามบัญชีของหุ้นกู้ 30 พ.ย. 45		
ราคาทุนตัดจำหน่าย 30 ธ.ค. 44	98,182.-	
<u>บวก</u> ส่วนต่ำกว่ามูลค่าตัดจำหน่าย 1 ม.ค.45-30 พ.ย.45		
	(1,818 x 11/12)	1,667.-
		<u>99,849.-</u>
กำไรจากการจำหน่ายหุ้นกู้		<u>10,151.-</u>

การบันทึกบัญชีจะเป็นดังนี้

เดบิต เงินสด(110,000+7,333)	117,333.-	
เครดิต ดอกเบี้ยรับ		7,333.-
ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด-หุ้นกู้		99,849.-
รายการกำไรที่เกิดขึ้นจากการจำหน่าย		
เงินลงทุน (งบกำไรขาดทุน)		10,151.-
(บันทึกการจำหน่ายเงินลงทุน)		

ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ย่อหน้าที่ 16.1 กิจการขายตราสารหนี้ใกล้วันครบกำหนด ซึ่งระยะเวลาจากวันที่ขายถึงวันครบกำหนดใกล้เคียงกันจนทำให้ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ยไม่เป็นตัวแปรที่สำคัญในการกำหนดราคาตราสารอีกต่อไปถือว่าขายนั้นกระทำเมื่อครบกำหนด

ตัวอย่างที่ 38 ในระหว่างปี 2541 บริษัท ก จำกัดมีการซื้อขายหุ้นสามัญของบริษัท J จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทซึ่งอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ มีรายละเอียด ดังนี้

วันที่		จำนวนหุ้น ที่ซื้อขาย	ราคาตลาด ต่อหุ้น	ราคาตามบัญชี คงเหลือ	ราคาตามบัญชี ถัวเฉลี่ยต่อหุ้น
1 ก.ค. 42	ซื้อ	10,000	38	381,900	38.19
15 ก.ค. 42	ซื้อ	5,000	39	577,875	38.525
1 พ.ย. 42	ขาย	(5,000)	38	385,250	38.525
31 ธ.ค. 42	ปรับมูลค่า		35	350,000	35
	ค่า				
30 มี.ย. 43	ขาย	(5,000)	36	175,000	35
		5,000			

กิจการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุนในบริษัท ข จำกัด ดังนี้

1 ก.ค. 42 ซื้อหุ้นสามัญของบริษัท J จำกัด(มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 10,000 หุ้น ราคาหุ้นละ 38 บาท เสียค่านายหน้า ร้อยละ 0.5 บาท ตั้งใจถือไว้เป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า

เดบิต	หลักทรัพย์เพื่อค้า-หุ้นสามัญ บมจ. J	381,900.-	
เครดิต	เงินสด (10,000 X 38) + (10,000 X 38 X 0.05)		381,900.-
	(บันทึกการซื้อเงินลงทุน)		

15 ก.ค.42 ซื้อหุ้นสามัญบริษัท J จำกัด(มหาชน) เพิ่มเติมอีกจำนวน 5,000 หุ้น ราคาหุ้นละ 39 บาท เสียค่านายหน้าร้อยละ 0.5 บาท ตั้งใจจะถือไว้เพื่อค้า

เดบิต	หลักทรัพย์เพื่อค้า-หุ้นสามัญ บมจ. J	195,975.-	
เครดิต	เงินสด (5,000 X 39) + (5,000 X 39 X 0.05)		195,975.-
	(บันทึกการซื้อเงินลงทุน)		

1 พ.ย. 42 ขายหุ้นสามัญของบริษัท J จำกัด(มหาชน) จำนวน 5,000 หุ้น ในราคาหุ้นละ 38 บาท เสียค่านายหน้าร้อยละ 0.5 บาท

เดบิต เงินสด $\{(5,000 \times 38) - (5,000 \times 38 \times 0.5\%)$	189,050.-
รายการกำไรที่เกิดขึ้นจากการจำหน่ายเงินลงทุน(P/L)	3,575.-
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อค้า-หุ้นสามัญ บมจ. J $(38.525 \times 5,000)$ (บันทึกการจำหน่ายเงินลงทุน)	192,625.-
หารราคาหุ้นถัวเฉลี่ยต่อหุ้น $= (381,900 + 195,975) / (10,000 + 5,000) = 38.525.-$	
ราคาหุ้นของเงินลงทุนที่เหลืออยู่ $= 381,900 + 195,975 - 192,625 = 385,250.-$	

ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ย่อหน้าที่ 39 หากกิจการจำหน่ายเงินลงทุนเพียงบางส่วน ราคาตามบัญชีต่อหน่วยที่ใช้ในการบันทึกรายได้หรือค่าใช้จ่ายของเงินลงทุนเดียวกันต้องคำนวณโดยใช้วิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

31 ธ.ค. 42 หุ้นสามัญของบริษัท J จำกัด(มหาชน) มีราคาตกลงซื้อขายครั้งสุดท้าย หุ้นละ 35 บาท ราคาเสนอขายครั้งสุดท้าย หุ้นละ 36 บาท

เดบิต รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น-หลักทรัพย์เพื่อค้า (งบกำไรขาดทุน) $[385,250 - (35 \times 10,000)]$	35,250.-
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อค้า-หุ้นสามัญ บมจ. J (บันทึกการปรับมูลค่าเงินลงทุน)	35,250.-

ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ย่อหน้า 23 ตามปกติกิจการจะวัดมูลค่าเงินลงทุนในตลาดที่มีตลาดซื้อขายคล่องรองรับด้วยราคาเสนอซื้อปัจจุบัน หากราคาเสนอซื้อปัจจุบันไม่สามารถหาได้ กิจการอาจใช้ราคาซื้อขายครั้งล่าสุดเมื่อเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจไม่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นสาระสำคัญ ระหว่างวันที่มีการซื้อขายครั้งล่าสุดกับวันที่วัดมูลค่า ดังนั้นจึงใช้ราคา 35 บาทต่อหุ้น เป็นมูลค่ายุติธรรมซึ่งจะกลายเป็นราคาตามบัญชีของหลักทรัพย์เพื่อค้า ณ วันสิ้นงวดบัญชี

30 มิ.ย. 43 ขายหุ้นสามัญของบริษัท J จำกัด(มหาชน) จำนวน 5,000 หุ้น ในราคาหุ้นละ 36 บาท เสียค่านายหน้าร้อยละ 0.5 บาท

เดบิต เงินสด $\{(5,000 \times 36) - (5,000 \times 36 \times 0.5\%)$	179,100.-
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อค้า-หุ้นสามัญ บมจ. J $(35 \times 5,000)$	175,000.-
รายการกำไรที่เกิดขึ้นจากการจำหน่ายเงินลงทุน(งบกำไรขาดทุน) (บันทึกการจำหน่ายเงินลงทุน)	4,100.-

ตัวอย่างที่ 39 เมื่อ 1 มกราคม 2541 บริษัท มองฟ้า จำกัด ซื้อหุ้นกู้ในความต้องการของตลาดมูลค่า 100,000 บาท มีอัตราดอกเบี้ย 10% ต่อปี จ่ายดอกเบี้ยทุกวันที่ 31 ตุลาคม หุ้นกู้นี้ครบกำหนดวันที่ 31 ตุลาคม 2545 โดยตั้งใจจะถือไว้เพื่อขายในอนาคตอันใกล้ กิจการซื้อหุ้นในราคา 109,425 เป็นราคาที่รวมดอกเบี้ยค้างแล้ว ซึ่งทำให้อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงเป็น 8%

ณ วันที่ 1 มกราคม 2541 การบันทึกบัญชีการซื้อหุ้นกู้เป็นดังนี้

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้	107,758.-
ดอกเบี้ยรับ (100,000x10% x2/12)	1,667.-
เครดิต เงินสด	109,425.-
(บันทึกการซื้อเงินลงทุน)	

การคำนวณเกี่ยวกับดอกเบี้ยรับ

วันที่	เงินสด	ดอกเบี้ยรับ	ส่วนเกินมูลค่าตัดจำหน่าย	ราคาตามบัญชี
1 ม.ค. 41				107,758
31 ต.ค. 41	8,333 ¹⁷	7,184 ¹⁸	1,149 ¹⁹	106,609 ²⁰
31 ต.ค. 42	10,000	8,529	1,471	105,138
31 ต.ค. 43	10,000	8,411	1,589	103,549
31 ต.ค. 44	10,000	8,284	1,716	101,833
31 ต.ค. 45	<u>10,000</u>	<u>8,167</u>	<u>1,833²¹</u>	100,000
	<u>48,333</u>	<u>40,575</u>	<u>7,758</u>	

การบันทึกบัญชี ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2541 เกี่ยวกับดอกเบี้ยรับ เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	10,000.-
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้	1,149.-
ดอกเบี้ยรับ	8,851.-
(บันทึกบัญชีเกี่ยวกับดอกเบี้ยรับ)	

¹⁷ 8,333 มาจาก 100,000 x 10% X 10/12

¹⁸ 7,184 มาจาก 107,581 x 8% x 1/12

¹⁹ 1,149 มาจาก 8,333 - 7,184

²⁰ 106,609 มาจาก 107,751 - 7,144

²¹ 1,833 มาจาก 101,833 - 100,000

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 สมมติว่าราคาตลาดของหุ้นกู้นี้เป็น 102,000 บาท การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต ดอกเบี้ยค้างรับ (100,000 x 10% x 2/12)	1,677.-	
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้ (1,471 x 2/12)		245.-
ดอกเบี้ยรับ		1,422.-
(บันทึกบัญชีเกี่ยวกับดอกเบี้ยรับ)		
เดบิต รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น(ส่วนของผู้ถือหุ้น)	4,364.-	
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้		4,364.-
(บันทึกปรับมูลค่าหลักทรัพย์เพื่อขาย เปรียบเทียบระหว่าง ราคาทุนตัดจำหน่าย (107,758 - 1,149 - 245) และราคายุติธรรมของหลักทรัพย์ 102,000))		

ณ 1 มกราคม 2542

เดบิต ดอกเบี้ยค้างรับ	1,677.-	
เครดิต ดอกเบี้ยรับ		1,677.-
(บันทึกกลับรายการปรับปรุง ดอกเบี้ยค้างรับ)		

การกลับรายการปรับปรุงอาจจะกลับรายการปรับปรุงการตัดบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้น หรือ การสะสมส่วนต่อมูลค่าหุ้นด้วยก็ได้ แต่ต้องระวังในการนับระยะเวลาให้ถูกต้องไม่ว่าจะใช้วิธีใด

หากในวันที่ 1 เมษายน 2542 บริษัทขายหุ้นกู้นี้ไปครั้งหนึ่งในราคา 50,500 บาทบวกดอกเบี้ยค้าง 5 เดือน(1 ต.ค. 41 - 1 เม.ย.42) การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต ดอกเบี้ยรับ $\{(1,471/2) \times 3/12\}$	184.-	
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้		184.-
(บันทึกตัดส่วนเกินมูลค่าเงินลงทุนในหุ้นกู้)		
เดบิต เงินสด (50,500+2,083)	52,583.-	
รายการกำไรที่เกิดขึ้นจากการจำหน่ายเงินลงทุน (งบกำไรขาดทุน)		2,498.-
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้		50,816.-
รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น(ส่วนของผู้ถือหุ้น) (4,364/2)		2,182.-
ดอกเบี้ยรับ(50,000 x 10% x 5/12)		2,083.-
(บันทึกการจำหน่ายเงินลงทุน)		

การคำนวณกำไรจากการจำหน่ายเงินลงทุน		
ราคาขาย(ไม่รวมดอกเบี้ยค้างรับ)		50,500.-
หัก ราคาตามบัญชีของหุ้นกู้ 1 เม.ย. 42		
ราคายุติธรรม 31 ธ.ค. 41 (102,000/2)	51,000.-	
หัก ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ตัดจำหน่าย 1 ม.ค.42 - 1 เม.ย.42		
$\{(1,471/2) \times 3/12\}$	(184).-	50,816.-
กำไรจากการจำหน่ายหุ้นกู้		(316).-
หัก รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น โอนกลับบัญชี (4,364/2)		(2,182).-
รวม กำไรจากการจำหน่ายหุ้นกู้		(2,498).-

ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ข้อ 30.1.1 เงินลงทุนในตราสารหนี้ที่ถือไว้เพื่อขายต้องแสดงในงบดุลด้วยมูลค่ายุติธรรม และรับรู้มูลค่าที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของผู้ถือหุ้นของเจ้าของจนกระทั่งกิจการจำหน่ายเงินลงทุนนั้นจึงบันทึกมูลค่าที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าวในงบกำไรขาดทุน

การบันทึกบัญชี ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2542 เกี่ยวกับดอกเบี้ยรับ เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด (50,000 x 10%)	5,000.-	
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้ $[(1,471/2) \times 10/12]$		613.-
ดอกเบี้ยรับ		4,387.-
(บันทึกรายการเกี่ยวกับดอกเบี้ยรับ)		

การตัดจำหน่ายส่วนเกินหรือสะสมส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้นั้นให้ยึดราคาตามบัญชีที่ได้คำนวณไว้ล่วงหน้าโดยไม่คำนึงถึงมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อขายที่ต้องเปลี่ยนไปจากการปรับให้เป็นไปตามมูลค่ายุติธรรม ณ วันสิ้นงวด ถือเป็นคนละประเด็นกัน และเมื่อมีการจำหน่ายหรือโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุนหลักทรัพย์เพื่อขายออกจากบัญชีจะต้องโอนกลับบัญชีทุกบัญชีที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์เพื่อขายดังที่ได้กล่าวไปแล้วในเรื่องการปรับมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อขาย

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 สมมติว่าราคาตลาดของหุ้นกู้นี้เป็น 50,850 บาท รายการบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต ดอกเบี้ยค้างรับ $(50,000 \times 10\% \times 2/12)$	833.-	
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้ $[(1,589/2) \times 2/12]$		132.-
ดอกเบี้ยรับ		701.-
(บันทึกรายการเกี่ยวกับดอกเบี้ยรับ)		
เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้	595.-	
เครดิต รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น(ส่วนของผู้ถือหุ้น)		595.-
(ปรับมูลค่าของหลักทรัพย์โดยเปรียบเทียบระหว่าง ราคายุติธรรมของหลักทรัพย์ 50,850 กับ ราคาทุนตัดจำหน่าย $(51,000 - 613 - 132 = 50,255)$)		

2. การไถ่ถอนเงินลงทุน

ในกรณีเงินลงทุนที่กิจการถือไว้นั้นเป็นเงินลงทุนในตราสารหนี้ หรือหุ้นบุริมสิทธิที่มีการกำหนดเงื่อนไขล่วงหน้า ให้บริษัทผู้ออกหุ้นทำการไถ่ถอนหรือซื้อหุ้นของตนเองคืนไปจากผู้ถือหุ้นได้ ซึ่งมักจะกำหนดราคาไถ่ถอนไว้สูงกว่าราคาขายเดิม และผู้ออกหุ้นทั้งสองประเภทนั้นได้ใช้สิทธิไถ่ถอนหุ้น วิธีการทางบัญชีใช้หลักเดียวกับการจำหน่ายเงินลงทุนโดยบันทึกเงินสดที่ได้รับตามราคาไถ่ถอนและโอนเงินลงทุนออกด้วยราคาทุนของหุ้นนั้นพร้อมบันทึกกลับบัญชีรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นที่อยู่ในส่วนของผู้ถือหุ้น(ถ้ามี) ผลต่างจะเป็นกำไรหรือขาดทุนจากการไถ่ถอนเงินลงทุนนั้นๆ แต่ถ้าเป็นการไถ่ถอนหุ้นกู้เมื่อครบกำหนดจะไม่มีกำไรขาดทุนจากการไถ่ถอนเนื่องจากหุ้นกู้นั้นจะมีราคาตามบัญชีเท่ากับราคาตามมูลค่า ดังตัวอย่างที่ 40 – 42

ตัวอย่างที่ 40 จากตัวอย่างที่ 39 สมมติ หลังจากที่ย้ายหลักทรัพย์หุ้นกู้ไปแล้วครั้งหนึ่งเมื่อ 1 เม.ย. 42 ต่อมา ณ 31 ต.ค. 42 ถ้าบริษัท มองฟ้า จำกัด ได้รับการไถ่ถอนหุ้นก่อนกำหนดจากผู้ถือหุ้นกู้ตามราคาที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ในราคา 103

รายการบัญชี

เดบิต เงินสด $(50,000 \times 10\%)$	5,000.-	
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้ $[(1,471/2) \times 10/12]$		613.-
ดอกเบี้ยรับ		4,387.-
(บันทึกรายการเกี่ยวกับดอกเบี้ยรับ)		

เดบิต เงินสด (50,000 x 1.03)	51,500.-	
รายการกำไรจากการรับไถ่ถอนหลักทรัพย์ (งบกำไรขาดทุน)	1,069.-	
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้		50,387.-
รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น (ส่วนของผู้ถือหุ้น) (4,364/2)		2,182.-
(บันทึกการรับไถ่ถอนหลักทรัพย์ก่อนครบกำหนดในราคา 103)		
 การคำนวณกำไรจากการจำหน่ายเงินลงทุน ราคาไถ่ถอน		51,500.-
<u>หัก</u> ราคาตามบัญชีของหุ้นกู้ 1 ต.ค. 42		
ราคายุติธรรม 31 ธ.ค. 41 (102,000/2)	51,000.-	
<u>หัก</u> ส่วนต่ำกว่ามูลค่าตัดจำหน่าย 1 ม.ค.42-31 ต.ค.42		
{(1,471/2) x 10/12}	(613).-	50,387.-
กำไรจากการรับไถ่ถอนหุ้นกู้		1,113.-
<u>หัก</u> รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น โอนกลับบัญชี (4,364/2)		(2,182).-
รวม กำไรจากการรับไถ่ถอนหุ้นกู้		<u>(1,069).-</u>

ตัวอย่างที่ 41 จากตัวอย่างที่ 37 ถ้าบริษัท นักค้า จำกัด มิได้ขายหุ้นกู้ออกไป แต่ถือไว้จนถึงวันครบกำหนดไถ่ถอนหุ้นกู้ คือวันที่ 31 ธันวาคม 2545 กิจการต้องปรับมูลค่าตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด ให้มาเท่ากับราคาตามมูลค่า แล้วจึงบันทึกการไถ่ถอน โดยไม่มีกำไรขาดทุนจากการไถ่ถอน ดังนี้

เดบิต เงินสด (100,000 x 8%)	8,000 .-	
ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด	1,818 .-	
เครดิต ดอกเบี้ยรับ		9,898 .-
(บันทึกบัญชีเกี่ยวกับดอกเบี้ยรับ)		
เดบิต เงินสด	100,000 .-	
เครดิต ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบ		100,000 .-
(บันทึกการรับไถ่ถอนหลักทรัพย์เมื่อวันครบกำหนด)		

ตัวอย่างที่ 42 กิจการมีเงินลงทุนในหุ้นบุริมสิทธิ 8% ของบริษัทมองดิน จำกัด จำนวน 100 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท ในราคาหุ้น 13,250 บาท ต่อมาบริษัท มองดิน จำกัด ได้ขอไถ่ถอนหุ้นบุริมสิทธิเหล่านี้คืนในราคาหุ้นละ 140 บาท

รายการบัญชี

เดบิต เงินสด (140 x 100)	14,000.-	
เครดิต เงินลงทุนระยะยาว - หุ้นบุริมสิทธิ		13,250.-
รายการกำไรจากการรับไถ่ถอนหลักทรัพย์(งบกำไรขาดทุน)		750.-
(บันทึกการรับไถ่ถอนหลักทรัพย์เมื่อวันครบกำหนด)		

การแปลงสภาพเงินลงทุน

การแปลงสภาพหลักทรัพย์²² คือ การเปลี่ยนประเภทหรือชนิดของหลักทรัพย์ที่ถืออยู่ให้เป็นหลักทรัพย์ประเภทหรือหลักทรัพย์ชนิดอื่นของบริษัทเดียวกัน เช่น เปลี่ยนจากหุ้นบุริมสิทธิเป็นหุ้นกู้ เปลี่ยนจากหุ้นกู้เป็นหุ้นสามัญ ตามเงื่อนไขที่ได้มีการตกลงไว้หรือแจ้งให้ทราบเมื่อแรกลงทุน โดยระบุไว้บนหลักทรัพย์นั้นอย่างชัดเจน ได้แก่ หุ้นบุริมสิทธิชนิดแปลงสภาพได้ หุ้นกู้ชนิดแปลงสภาพได้

วิธีการทางบัญชีเมื่อมีการแปลงสภาพเงินลงทุนคล้ายกับการจำหน่ายหุ้น คือให้บันทึกโอนเงินลงทุนเดิมออกด้วยราคาทุนเดิม และบันทึกหุ้นที่ได้รับมาใหม่ด้วยราคาตลาดของหุ้นที่ได้รับมา ยกเว้นไม่ทราบราคาตลาดของหลักทรัพย์ชนิดใหม่ให้ถือราคาตลาดของเงินลงทุนเดิมแทน และถ้าไม่ทราบก็ให้ใช้ราคาตามบัญชีของเงินลงทุนเดิม ถ้าเกิดผลต่างระหว่างราคาทุนของเงินลงทุนชนิดใหม่และเงินลงทุนชนิดเดิมให้ถือเป็นกำไรหรือขาดทุนจากการแปลงสภาพเงินลงทุน ดังตัวอย่างที่ 43 และ ตัวอย่างที่ 44

ตัวอย่างที่ 43 กิจการซื้อหุ้นบุริมสิทธิชนิด 7% แปลงสภาพได้ ของบริษัท มองใจ จำกัด จำนวน 500 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท ราคาหุ้น 57,500 บาท เงื่อนไขการแปลงสภาพหุ้นคือ ผู้ถือหุ้นสามารถนำหุ้นมาแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้ ในอัตรา 1:1 มูลค่าหุ้นละ 100 บาท ต่อมากิจการตกลงแปลงสภาพหุ้นบุริมสิทธิทั้งหมดเมื่อหุ้นสามัญมีราคาตลาดหุ้นละ 125 บาท กิจการจะบันทึกหุ้นสามัญที่ได้รับเข้ามาใหม่ด้วยราคาตลาดของหุ้นสามัญ

²² สุภาวดี เจริญทรัพย์และสุธีรา วิเศษกุล, การบัญชีทรัพย์สิน(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซนเตอร์, 2538), หน้า 148.

รายการบัญชี

เดบิต เงินลงทุนทั่วไป-หุ้นสามัญ บ.มองใจ	62,500.-	
เครดิต เงินลงทุนทั่วไป-หุ้นบุริมสิทธิ บ.มองใจ		57,500.-
รายการกำไรจากการแปลงสภาพหลักทรัพย์ (บันทึกการรับ ใ้ถ่ถอนหลักทรัพย์เมื่อวันครบกำหนด)		5,000.-

ตัวอย่างที่ 44 จากตัวอย่างที่ 37 สมมติหุ้นกู้ที่บริษัท นักค้า จำกัด ถืออยู่เป็นหุ้นกู้ชนิดแปลงสภาพได้ในอัตราหุ้นกู้มูลค่า 1,000 บาท ต่อหุ้นบุริมสิทธิ 10% มูลค่าหุ้นละ 100 บาท จำนวน 10 หุ้น และเมื่อ 1 พ.ค. 43 บริษัท นักค้า จำกัด ได้นำหุ้นกู้มูลค่า 40,000 บาท ไปแปลงสภาพ ณ วันนั้นหุ้นบุริมสิทธิมีราคาตลาด หุ้นละ 105 บาท

รายการบัญชี

เดบิต ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด $(1,503 \times 4/12 \times 40\%)$	501.-	
เครดิต ดอกเบี้ยรับ		501.-
(ปรับมูลค่าเงินลงทุนที่ต่ำกว่ามูลค่าในส่วนที่รับการแปลงสภาพ ราคาตามมูลค่า 40,000 บาท เป็นเวลา 4 เดือนตั้งแต่ 1 ม.ค. - 1 พ.ค. 43)		
เดบิต เงินสด $(40,000 \times 8\% \times 4/12)$	1,067.-	
เครดิต ดอกเบี้ยรับ		1,067.-
(บันทึกการรับดอกเบี้ยจากเงินลงทุนในหุ้นกู้ในส่วนที่แปลงสภาพ)		
เดบิต เงินลงทุนทั่วไป -หุ้นบุริมสิทธิ10%	42,000.-	
เครดิต ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด		38,511.-
รายการกำไรจากการแปลงสภาพหลักทรัพย์ (บันทึกการแปลงสภาพเงินลงทุนในหุ้นกู้)		3,489.-

การคำนวณกำไรจากการแปลงสภาพ

ราคาหุ้นของหุ้นบุริมสิทธิ $(40,000 \times 10/100) \times 105$	42,000.-	
<u>หัก</u> ราคาตามบัญชีของหุ้นกู้		
ราคาหุ้นตัดจำหน่าย ณ 1 ม.ค. 43 $(95,026 \times 0.4)$	38,010.-	
<u>บวก</u> การสะสมส่วนต่ำกว่ามูลค่าตั้งแต่ 1 ม.ค. -1พ.ค. 43	501.-	<u>(38,511)-</u>
รายการกำไรจากการแปลงสภาพหลักทรัพย์		<u>3,489.-</u>

การโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุน

ตามปกติ กิจการต้องจัดประเภทเงินลงทุนตามวัตถุประสงค์ที่ถือไว้ตั้งแต่เริ่มแรกที่ได้เงินลงทุนมา การโอนเปลี่ยนเงินลงทุนจากประเภทหนึ่งไปเป็นอีกประเภทหนึ่งจะไม่เกิดขึ้นบ่อย แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไปอาจทำให้กิจการต้องโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุน ซึ่งการโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุนบางประเภทต้องมีหลักฐานสนับสนุนอย่างเพียงพอ เช่น การโอนเปลี่ยนระหว่างหลักทรัพย์เพื่อค้าและหลักทรัพย์เพื่อขายต้องมีหลักฐานสนับสนุนในเวลาต่อมาว่ากิจการได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การโอนเปลี่ยนเงินลงทุนทั่วไปจากประเภทระยะยาวมาเป็นประเภทชั่วคราวสามารถทำได้หากกิจการมีหลักฐานว่าจะจำหน่ายเงินลงทุนนั้นในอนาคตอันใกล้ คือ ได้มีการเจรจาหรือตกลงถึงขั้นซื้อขายแลกเปลี่ยนตราสารทุนดังกล่าวกับบุคคลหรือกิจการอื่นซึ่งมีผลทำให้กิจการมั่นใจว่าจะครอบครองตราสารทุนนั้นได้ไม่เกิน 1 ปีหลังจากวันในงวด ส่วนการโอนเปลี่ยนเงินลงทุนทั่วไปจากประเภทชั่วคราวไปเป็นประเภทระยะยาวนั้นยากที่จะเกิดขึ้นในทางปฏิบัติ กิจการต้องปฏิบัติตามเกี่ยวกับการโอนเปลี่ยนเงินลงทุนจากประเภทหนึ่งไปเป็นอีกประเภทหนึ่งดังต่อไปนี้

1. การโอนเปลี่ยนเงินลงทุนในตราสารทุนในความต้องการของตลาดและตราสารหนี้

1.1 สำหรับการโอนเปลี่ยนหลักทรัพย์เพื่อค้าไปเป็นเงินลงทุนประเภทอื่น กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีและรับรู้ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันนั้นในงบกำไรขาดทุนทันที ดังตัวอย่างที่ 45

ตัวอย่างที่ 45²³ การโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุนจากหลักทรัพย์เพื่อค้าเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย

ในระหว่างปี 2540 บริษัท ก จำกัด ซื้อหุ้นบริษัท ข จำกัดเป็นจำนวน 150,000 บาท โดยตั้งใจจะถือไว้เพื่อค้า ข้อมูลเกี่ยวกับหุ้นของบริษัท ข จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ มีดังนี้

	มูลค่ายุติธรรม(บาท)
31 ธ.ค. 40	110,000
31 ธ.ค. 41	130,000

²³ สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 เรื่องเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน, หน้า 30.

การบันทึกบัญชี ณ วันลงทุน เป็นดังนี้

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อค้า-หุ้น บ. ข	150,000.-
เครดิต เงินสด	150,000.-
(บันทึกซื้อเงินลงทุน)	

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2540 ถ้าบริษัท ก จำกัด ยังคงถือหุ้นดังกล่าวอยู่ การบันทึกบัญชีจะเป็นดังนี้

เดบิต รายการขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น(งบกำไรขาดทุน)	40,000.-
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อค้า-หุ้น บ. ข	40,000.-
(บันทึกปรับมูลค่าเงินลงทุน)	

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 ถ้าบริษัท ก จำกัด ตัดสินใจถือหุ้นดังกล่าวไว้เพื่อขาย การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้น บ. ข	130,000.-
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อค้า-หุ้น บ. ข	110,000.-
รายการกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้น(งบกำไรขาดทุน)	20,000.-
(บันทึกการโอนเปลี่ยนแปลงประเภทเงินลงทุน)	

ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ย่อหน้า 40.1.1 การโอนเปลี่ยนแปลงเงินลงทุนในตราสารทุนในความต้องการของตลาดจากหลักทรัพย์เพื่อค้าไปเป็นเงินลงทุนประเภทอื่น กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชี และรับรู้ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันนั้นในงบกำไรขาดทุนทันที

1.2 สำหรับการโอนเปลี่ยนแปลงเงินลงทุนประเภทอื่นไปเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีและรับรู้ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันนั้น พร้อมทั้งกลับบัญชีทุกบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนที่โอนเปลี่ยนแปลงในงบกำไรขาดทุนทันที ดังตัวอย่างที่ 46

ตัวอย่างที่ 46²⁴ การโอนเปลี่ยนแปลงประเภทหลักทรัพย์เพื่อขายเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า

จากตัวอย่างที่ 43 หากบริษัท ก จำกัด ลงทุนซื้อหุ้นบริษัท ข จำกัด โดยตั้งใจเริ่มแรกจะถือไว้เพื่อขาย แต่ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 บริษัทเปลี่ยนความตั้งใจจะถือไว้เพื่อค้าแทน

²⁴ เรื่องเดียวกัน , หน้า 31.

ณ วันลงทุนการบันทึกบัญชีเป็นดังนี้		
เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้น บ. ข	150,000.-	
เครดิต เงินสด		150,000.-
(บันทึกซื้อเงินลงทุน)		
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2540		
เดบิต รายการกำไร(รายการขาดทุน)ที่ยังไม่เกิดขึ้น		
(ส่วนของผู้ถือหุ้น)	40,000.-	
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้น บ. ข		40,000.-
(บันทึกการปรับมูลค่าเงินลงทุน)		
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 ถ้าบริษัท ก จำกัด ตัดสินใจถือหุ้นดังกล่าวไว้เพื่อค้า การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้		
เดบิต หลักทรัพย์เพื่อค้า-หุ้น บ. ข	130,000.-	
รายการขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น(งบกำไรขาดทุน)	20,000.-	
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้น บ. ข		110,000.-
รายการกำไร(รายการขาดทุน)ที่ยังไม่เกิดขึ้น(ส่วนของผู้ถือหุ้น)	20,000.-	
(บันทึกการโอนเปลี่ยนแปลงประเภทเงินลงทุน)		

ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ย่อหน้า 40.1.2 การโอนเปลี่ยนเงินลงทุนในตราสารทุนในความต้องการของตลาดจากเงินลงทุนประเภทอื่นไปเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีและรับรู้ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันนั้น พร้อมทั้งกลับบัญชีทุกบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนที่โอนเปลี่ยนในงบกำไรขาดทุนทันที

1.3 สำหรับตราสารหนี้ที่โอนเปลี่ยนจากหลักทรัพย์เพื่อขายไปเป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีและปรับปรุงส่วนเกินทุนหรือส่วนต่ำกว่าทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุนด้วยผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอน ส่วนเกินทุนหรือส่วนต่ำกว่าทุนดังกล่าวยังคงแสดงเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของเจ้าของ และต้องตัดจำหน่ายตลอดอายุที่เหลืออยู่ของตราสารหนี้ในลักษณะเดียวกับการตัดจำหน่ายส่วนเกินหรือส่วนลดของตราสารหนี้โดยใช้วิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงหรือวิธีอื่นที่ให้ผลไม่แตกต่างกัน ดังตัวอย่างที่ 47

ตัวอย่างที่ 47 การโอนเปลี่ยนแปลงจากหลักทรัพย์เพื่อขายไปเป็นหลักทรัพย์ที่จะถือ
จนครบกำหนด

จากตัวอย่างที่ 39 หน้า 67 สมมติ หลังจากที่ย้ายหลักทรัพย์หุ้นกู้ 10% ไปแล้วครึ่งหนึ่ง
เมื่อวันที่ 1 เม.ย. 42 ราคาตามบัญชีของหลักทรัพย์เพื่อขายเท่ากับ 50,816 บาทและมีราคาตามมูลค่า
50,000 บาท ในปี 2542 ต้องตัดส่งเกินมูลค่าหุ้น 1,471 บาท ต่อมา ณ 31 ต.ค. 42 ถ้าบริษัท มองฟ้า
จำกัด จำกัด ตัดสินใจโอนหุ้นกู้ที่กิจการที่ไว้เพื่อขายไปเป็นหลักทรัพย์ที่จะถือจนครบกำหนด มูลค่า
ยุติธรรมของหุ้นกู้ ณ 31 ตุลาคม 2542 เป็น 51,500 บาท
การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต เงินสด (50,000 x 10%)	5,000.-	
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้ [(1,471/2) x 10/12]		613.-
คอกเบียร์รับ		4,387.-
(บันทึกบัญชีเกี่ยวกับคอกเบียร์รับ)		
เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้	2,182.-	
เครดิต รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น(ส่วนของผู้ถือหุ้น)		2,182.-
(กลับบัญชีรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นที่มียอดคงเหลือด้านเดบิต)		
เดบิต ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด-หุ้นกู้	51,500.-	
รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น(ส่วนของผู้ถือหุ้น)	1,069.-	
เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้		52,569.-
(บันทึกการโอนเปลี่ยนแปลงเงินลงทุน)		
การคำนวณรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นในส่วนของผู้ถือหุ้น		
ราคายุติธรรมของหุ้นกู้		51,500.-
<u>หัก</u> ราคาตามบัญชีของหุ้นกู้ 31 ต.ค. 42		
ราคายุติธรรม 31 ต.ค. 41 (102,000/2)	51,000.-	
<u>หัก</u> ส่วนต่ำเกินกว่ามูลค่าตัดจำหน่าย 1 ม.ค.42-31 ต.ค.42		
{(1,471/2) x 10/12}		(613)-
<u>บวก</u> รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นโอนกลับบัญชี (4,364/2)	2,182.-	(52,569)-
รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นที่อยู่ในส่วนของผู้ถือหุ้น		
จากการโอนเปลี่ยนแปลงประเภท		(1,069)-

ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ย่อหน้า 40.1.3 การโอนเปลี่ยนประเภทตราสารหนี้ที่จะถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายไปเป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนคือ 51,500 บาท ในการบันทึกบัญชีและปรับปรุงส่วนเกินทุนหรือส่วนต่ำกว่าทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุนด้วยผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีคือ 52,569 บาท กับมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอน ส่วนเกินทุนหรือส่วนต่ำกว่าทุนดังกล่าวในขั้นนี้ได้แก่ ส่วนต่ำกว่าทุน 1,069 บาท ยังคงแสดงเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของเจ้าของและต้องตัดจำหน่ายตลอดอายุที่เหลือของตราสารหนี้ในลักษณะเดียวกับการตัดจำหน่ายส่วนเกินหรือส่วนลดของตราสารหนี้โดยใช้วิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง หรือวิธีอื่นที่ให้ผลไม่แตกต่างกัน เช่น สมมติใช้วิธีเส้นตรงในการตัดบัญชีส่วนต่ำกว่าทุน(เนื่องจากให้ผลไม่แตกต่างกับวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง)ซึ่งจะมีอายุเหลืออีก 3 ปีถึงจะครบกำหนดได้ตอน ก็จะต้องตัดบัญชีปีละ 356.33 บาท

การลงบัญชี ณ 31 ธันวาคม 2542

เดบิต ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด (356.33 x 3/12)	89.-
เครดิต รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น(ส่วนของผู้ถือหุ้น)	89.-
(ตัดบัญชีรายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น)	
เดบิต ดอกเบี้ยค้างรับ(50,000 x 10% x 3/12)	1,250.-
เครดิต ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด-หุ้นกู้ [(1,589/2) x 3/12]	199.-
ดอกเบี้ยรับ	1,051.-
(บันทึกบัญชีเกี่ยวกับดอกเบี้ยรับ)	

1.4 สำหรับการโอนเปลี่ยนตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดไปเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีและรับรู้ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของเจ้าของ ดังตัวอย่างที่ 48

ตัวอย่างที่ 48²⁵ การโอนเปลี่ยนประเภทจากตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดไปเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย

จากตัวอย่างที่ 37 หน้า 63 เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2543 บริษัทนักค้า จำกัด ตัดสินใจโอนหุ้นกู้ที่กิจการตั้งใจถือจนครบกำหนดซึ่งมีราคาตามบัญชีเท่ากับ 96,529 บาทไปเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย มูลค่ายุติธรรมของหุ้นกู้ ณ 31 ธันวาคม 2543 เป็น 105,000 บาท

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

การบันทึกบัญชีการโอนเปลี่ยนเป็นดังนี้

เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นกู้	105,000.-	
เครดิต ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด-หุ้นกู้		96,529.-
รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น(ส่วนของผู้ถือหุ้น)		8,471.-
(บันทึกการ โอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุน)		

ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ย่อหน้า 40.1.4 การโอนเปลี่ยนประเภทตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด ไปเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายกิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีและรับรู้ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอน เป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของผู้ถือหุ้น

1.5 สำหรับตราสารทุนที่โอนเปลี่ยนจากหลักทรัพย์เพื่อขายไปเป็นเงินลงทุนในบริษัทร่วมหรือบริษัทย่อย กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีพร้อมทั้งกลับบัญชีทุกบัญชีที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์เพื่อขาย และต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี เรื่อง กำไรหรือขาดทุนสุทธิสำหรับงวด ข้อผิดพลาดที่สำคัญ และการเปลี่ยนแปลงทางบัญชี เมื่อกิจการต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีที่ใช้จากวิธีราคาทุนเป็นวิธีส่วนได้เสีย ซึ่งหมายถึงกิจการต้องบันทึกปรับส่วนได้เสียในกำไรสุทธิย้อนหลังกับกำไรสะสมต้นงวด เสมือนหนึ่งกิจการได้ใช้วิธีส่วนได้เสียมาตั้งแต่เริ่มลงทุน ดังตัวอย่างที่ 49

ตัวอย่างที่ 49 การซื้อหุ้นทุนในบริษัทอื่นเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย ต่อมาได้มีการซื้อหุ้นเพิ่มเติมจนทำให้บริษัทผู้ออกหุ้นกลายเป็นบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วม จะต้องปรับปรุงส่วนได้ในกำไรสุทธิย้อนหลังกับกำไรสุทธิต้นงวดถึงวันที่เริ่มซื้อหุ้นในบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วมนั้น รายการค้าที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุน มีดังนี้

วันที่ 30 มิถุนายน 2541 กิจการซื้อหุ้นของบริษัท มองน้ำ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จำนวน 15% ของทุนเรือนหุ้นที่ออกจำหน่าย จำนวน 10,000 หุ้น ด้วยเงินสด 400,000 บาท โดยตั้งใจจะถือไว้เป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย กำไรสุทธิประจำปี 2541 ของบริษัท มองน้ำ จำกัด มีจำนวน 1,000,000 บาท และจ่ายเงินสดปันผล 600,000 บาท และหุ้นสามัญปันผลในอัตรา 10% ของหุ้นที่อยู่ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 มูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนนี้เท่ากับ 440,000 บาท

ณ วันที่ 13 มกราคม 2542 กิจการซื้อหุ้นทุนในบริษัท มงน้ำ จำกัด เพิ่มเดิมอีก 25% เป็นเงิน 1,000,000 บาททำให้กิจการมีอำนาจเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายทางการเงิน และการดำเนินงานแต่ไม่ถึงระดับควบคุมกิจการดังกล่าว ณ วันที่หุ้นสามัญของบริษัท มงน้ำ จำกัด มีราคายุติธรรมหุ้นละ 38 บาท

รายการบัญชีของกิจการเป็นดังนี้

30 มิ.ย.41	เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นสามัญ บ. มงน้ำ	400,000.-	
	เครดิต เงินสด		400,000.-
	(บันทึกการซื้อการซื้อเงินลงทุนของบริษัท มงน้ำ จำกัด จำนวน 15%)		
31 ธ.ค. 41	เดบิต เงินสด	90,000.-	
	เครดิต เงินปันผลรับ(600,000 x 15%)		90,000.-
	(บันทึกเงินปันผลรับจากบริษัท มงน้ำ จำกัด)		

Memo ได้รับหุ้นปันผล 10% ของหุ้นเดิมในบริษัท มงน้ำ จำกัด จำนวน 1,000 หุ้น ราคาหุ้นต่อหน่วยในปัจจุบันเป็น ดังนี้

จำนวนเดิม	เพิ่มขึ้น	รวม	ราคาตามบัญชีรวม	ราคาหุ้นต่อหุ้นใหม่
10,000	1,000	11,000	400,000	400,000/11,000 = 36.36

31 ธ.ค. 41	เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นสามัญ บ. มงน้ำ	40,000.-	
	เครดิต รายการกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้น(ส่วนของผู้ถือหุ้น)		40,000.-
	(บันทึกปรับมูลค่าเงินลงทุนเป็นมูลค่ายุติธรรม)		
13 ม.ค. 42	เดบิต เงินลงทุนใน บ. มงน้ำ	1,000,000.-	
	เครดิต เงินสด		1,000,000.-
	(บันทึกการซื้อเงินลงทุนเพิ่มทำให้บริษัท มงน้ำ จำกัด กลายเป็นบริษัทร่วม)		
	เดบิต เงินลงทุนใน บ. มงน้ำ (38 x 11,000)	418,000.-	
	รายการกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้น		40,000.-
	(ส่วนของผู้ถือหุ้น)		
	เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นสามัญ บ. มงน้ำ		440,000.-
	รายการกำไรขาดทุนที่เกิดขึ้นจากการ โอน		18,000.-
	เปลี่ยนประเภทหลักทรัพย์(งบกำไรขาดทุน)		
	(บันทึกการ โอนเปลี่ยนประเภทจากหลักทรัพย์เพื่อขายไปเป็นเงินลงทุนในบริษัทร่วม)		

31 ธ.ค. 41	เดบิต กำไรสะสม(ต้นงวด)	15,000.-
	เครดิต เงินลงทุนใน บ. มองน้ำ	15,000.-
	(บันทึกการปรับกำไรสะสมต้นงวด)	
	การคำนวณการปรับย้อนหลัง	
		<u>2541</u>
	ส่วนได้เสียในกำไรสุทธิของบริษัท มองน้ำ จำกัด $[(15\% \times 1,000,000) \times 6/12]$	75,000
	เงินปันผลรับ	<u>(90,000)</u>
	การปรับปรุงกำไรปีก่อน	<u>(15,000)</u>

ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ย่อหน้า 40.1.5 การโอนเปลี่ยนตราสารทุนจากหลักทรัพย์เพื่อขายไปเป็นเงินลงทุนในบริษัทร่วมหรือบริษัทย่อย กิจการใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชี พร้อมทั้งกลับบัญชีทุกบัญชีที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์เพื่อขาย กิจการต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีเรื่อง กำไรหรือขาดทุนสุทธิสำหรับงวด ข้อผิดพลาดที่สำคัญ และการเปลี่ยนแปลงทางบัญชีในการโอนเปลี่ยนประเภทนี้ ทำให้ กิจการต้องบันทึกบัญชีเพื่อปรับย้อนหลังลดกำไรสะสมต้นงวดและบัญชีเงินลงทุนด้วยส่วนได้สุทธิของบริษัท มองน้ำ ในปี 2541 คือ กำไรสุทธิตามส่วนได้ - เงินปันผลรับ

1.6 สำหรับตราสารทุนที่โอนเปลี่ยนจากเงินลงทุนในบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วมไปเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีและรับรู้ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของเจ้าของดังตัวอย่างที่ 50

ตัวอย่างที่ 50 เมื่อ 1 มกราคม 2541 กิจการซื้อหุ้นสามัญจากบริษัทจากบริษัท มองดา จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ 250,000 หุ้นจากหุ้นที่ออกจำหน่ายทั้งหมด 1,000,000 หุ้น ในราคา 8,500,000 บาท โดยคิดเป็นสัดส่วน 25% เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม บริษัท มองดา จำกัด รายงานผลการดำเนินงานประจำปี เท่ากับ 2,800,000 บาท และในจำนวนนี้รวมรายการขาดทุนจากรายการพิเศษ 40,000 บาท และมีการประกาศจ่ายเงินปันผล 1,400,000 บาท

วันที่ 2 มกราคม 2542 บริษัท มองดา จำกัด ได้ออกขายหุ้นเพิ่มเติมอีกจำนวน 1,500,000 หุ้น แต่กิจการมิได้ซื้อหุ้นเพิ่มทำให้สัดส่วนการถือหุ้นของกิจการลดลงจาก 25% เป็น 10% ณ วันที่ราคาตกลงซื้อขายล่าสุดครั้งสุดท้ายของหุ้นสามัญของบริษัท มองดา จำกัด เป็น 31 บาท และผลการ

ดำเนินงานในปี 42 ของบริษัท มงตา จำกัด เท่ากับ 6,000,000 บาท และประกาศจ่ายเงินปันผล 4,000,000 บาท

รายการบัญชีจะเป็นดังนี้

1 ม.ค. 41	เดบิต เงินลงทุนใน บ.มงตา	8,500,000.-	
	เครดิต เงินสด		8,500,000.-
	(บันทึกการลงทุนซื้อหุ้นสามัญ)		
31 ม.ค. 41	เดบิต เงินลงทุนใน บ. มงตา	700,000.-	
	รายการขาดทุนจากรายการพิเศษ	100,000.-	
	เครดิต รายได้จากเงินลงทุน(ปกติ)		800,000.-
	(บันทึกรายได้จากเงินลงทุน(ปกติ) 3,200,000 x .25 และ		
	รายการขาดทุนจากรายการพิเศษ 400,000 x .25)		
	เดบิต เงินสด	350,000.-	
	เครดิต เงินลงทุนใน บ. มงตา		350,000.-
	(บันทึกรับเงินปันผลรับ 1,400,000 x .25)		
2 ม.ค. 42	เดบิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้นสามัญ บ. มงตา	7,750,000.-	
	รายการกำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น	1,100,000.-	
	เครดิต เงินลงทุนใน บ. มงตา		8,850,000.-
	(บันทึกการโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุน)		
31 ธ.ค. 42	เดบิต เงินสด	400,000.-	
	เครดิต เงินปันผลรับ		400,000.-
	(บันทึกเงินปันผลรับ (4,000,000 x 0.1)		

การโอนเปลี่ยนประเภทจากเงินลงทุนในบริษัทร่วมหรือย่อยไปเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายทำให้มีการเปลี่ยนการบันทึกบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียไปเป็นวิธีราคาทุน ให้ใช้วิธีเปลี่ยนทันทีเป็นต้นไปคือ ไม่ต้องย้อนกลับไปปรับกำไรสะสมงวดก่อน และใช้วิธีราคาทุนได้ทันที หลังจากนั้นไม่มีการปรับบัญชีเงินลงทุนและรับรู้รายได้จากเงินลงทุน นอกจากรายได้เงินปันผลและการปรับมูลค่า ณ วันสิ้นงวดบัญชี

2. การโอนเปลี่ยนตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด

2.1 สำหรับการโอนเปลี่ยนประเภทเป็นเงินลงทุนทั่วไปที่จัดเป็นเงินลงทุนระยะยาวไปเป็นเงินลงทุนในบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วม กิจการต้องใช้ราคาตามบัญชี ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีและปรับส่วนได้เสียในกำไรสุทธิย้อนหลังกับกำไรสะสมต้นงวด เสมือนหนึ่งกิจการได้ใช้วิธีส่วนได้เสียมาตั้งแต่เริ่มลงทุน เมื่อกิจการต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีที่ใช้จากวิธีราคาทุนเป็นวิธีส่วนได้เสีย ดังตัวอย่างที่ 51

ตัวอย่างที่ 51 จากตัวอย่างที่ 49 หากเปลี่ยนให้บริษัท มงน้ำ จำกัด ไม่ได้เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และมีเจตนาจะถือเป็นเงินลงทุนระยะยาว รายการบัญชีของกิจการเป็นดังนี้

30 มิ.ย. 41	เดบิต เงินลงทุนทั่วไป-หุ้นสามัญ บ. มงน้ำ	400,000.-	
	เครดิต เงินสด		400,000.-
	(บันทึกการซื้อหุ้นของ บริษัท มงน้ำ จำกัด จำนวน 15%)		
31 ธ.ค. 41	เดบิต เงินสด	90,000.-	
	เครดิต เงินปันผลรับ(600,000 x 15%)		90,000.-
	(บันทึกเงินปันผลรับจากบริษัท มงน้ำ จำกัด)		

Memo ได้รับหุ้นปันผล 10% ของหุ้นเดิมในบริษัท มงน้ำ จำกัด จำนวน 1,000 หุ้น ราคาหุ้นต่อหน่วยในปัจจุบันเป็น ดังนี้

จำนวนเดิม	เพิ่มขึ้น	รวม	ราคาตามบัญชีรวม	ราคาหุ้นต่อหุ้นใหม่
10,000	1,000	11,000	400,000	400,000/11,000 = 36.36

13 ม.ค. 42	เดบิต เงินลงทุนใน บ. มงน้ำ	1,000,000.-	
	เครดิต เงินสด		1,000,000.-
	(บันทึกการซื้อเงินลงทุนเพิ่มทำให้บริษัท มงน้ำ จำกัด กลายเป็นบริษัทร่วม)		
	เดบิต เงินลงทุนใน บ. มงน้ำ	400,000.-	
	เครดิต หลักทรัพย์เพื่อขาย-หุ้น บ. มงน้ำ		400,000.-
	(บันทึกการโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุน)		
31 ธ.ค. 41	เดบิต กำไรสะสม(ต้นงวด)	15,000.-	
	เครดิต เงินลงทุนใน บ. มงน้ำ		15,000.-
	(บันทึกการปรับกำไรสะสมต้นงวด)		

การคำนวณการปรับย้อนหลัง

	<u>2541</u>
ส่วนได้เสียในกำไรสุทธิของบริษัท มองน้ำ จำกัด $(15\% \times 1,000,000) \times 6/12$	75,000
เงินปันผลรับ	<u>(90,000)</u>
การปรับปรุงกำไรปีก่อน	<u>(15,000)</u>

2.2 สำหรับการโอนเปลี่ยนเงินลงทุนในบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วมไปเป็นเงินลงทุนทั่วไปที่จัดประเภทเป็นเงินลงทุนระยะยาว กิจการต้องใช้ราคาตามบัญชีของเงินลงทุนที่เหลืออยู่เป็นราคาโอนเปลี่ยน หากเงินลงทุนส่วนที่จำหน่ายไปมีราคาขายต่ำกว่าราคาตามบัญชี กิจการต้องพิจารณาว่าเงินลงทุนส่วนที่เหลือคือค่าหรือไม่เพื่อรับรู้รายการขาดทุนจากการด้อยค่า กิจการต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีเรื่อง กำไรหรือขาดทุนสุทธิสำหรับงวด ข้อผิดพลาดที่สำคัญ และการเปลี่ยนแปลงทางบัญชี เมื่อกิจการต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีที่ใช้และใช้วิธีเปลี่ยนทันทีเป็นต้นไป ดังตัวอย่างที่ 52

ตัวอย่างที่ 52 ณ 5 มกราคม 2542 บริษัท A จำกัด ซื้อหุ้นบริษัท B จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทนอกตลาดจำนวน 40% ในราคาหุ้น 2,000,000 บาท ในปี 2542 บริษัท B จำกัด มีกำไรสุทธิประจำปีจำนวน 1,500,000 บาทและจ่ายเงินปันผล 50% ของกำไรสุทธิประจำปี

วันที่ 5 มกราคม 2543 บริษัท A จำกัด ได้ขายหุ้นบริษัท B จำกัด ออกไปจำนวน 30% ในราคา 1,600,000 บาท

รายการบัญชีจะเป็นดังนี้

5 ม.ค. 42	เดบิต เงินลงทุนใน บ. B	2,000,000.-	
	เครดิต เงินสด		2,000,000.-
	(บันทึกการลงทุนซื้อหุ้นสามัญ)		
31 ม.ค. 42	เดบิต เงินลงทุนใน บ. B	600,000.-	
	เครดิต รายได้จากเงินลงทุน		600,000.-
	(บันทึกรายได้จากเงินลงทุน $1,500,000 \times 40\%$)		
	เดบิต เงินสด	300,000.-	
	เครดิต เงินลงทุนใน บ. B		300,000.-
	(บันทึกรับเงินปันผลรับ $1,500,000 \times 50\% \times 40\%$)		

5 ม.ค. 43	เดบิต เงินสด	1,600,000.-	
	ขาดทุนจากการจำหน่ายเงินลงทุน	125,000.-	
	เครดิต เงินลงทุนใน บ. B		1,725,000.-
	(บันทึกการจำหน่ายเงินลงทุน)		
	เดบิต เงินลงทุนทั่วไป-บ. B	560,333.-	
	ขาดทุนจากการค้ำยค่า	14,667.-	
	เครดิต เงินลงทุนทั่วไป-บ. B		575,000.-
	(บันทึกการโอนเปลี่ยนแปลงประเภทเงินลงทุนและบันทึกการค้ำยค่าของเงินลงทุน)		
	การค้ำยค่า เท่ากับ $(125,000/1,725,000) \times 575,000$		

การโอนเปลี่ยนแปลงจากเงินลงทุนในบริษัทร่วมหรือย่อยไปเป็นเงินลงทุนทั่วไปที่เป็นเงินลงทุนระยะยาวทำให้มีการเปลี่ยนการบันทึกบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียไปเป็นวิธีราคาทุน ให้ใช้วิธีเปลี่ยนทันทีเป็นต้นไป คือไม่ต้องย้อนกลับไปปรับกำไรสะสมงวดก่อน และให้ใช้วิธีราคาทุนได้ทันที หลังจากนั้นไม่มีการปรับบัญชีเงินลงทุน และเพียงแต่รับรู้รายได้เงินปันผลจากเงินลงทุน

จากหลักเกณฑ์ข้างต้น สามารถสรุปหลักการบันทึกบัญชีสำหรับการโอนเปลี่ยนแปลงเงินลงทุน ได้ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 สรุปหลักการบัญชีสำหรับการ โอนเปลี่ยนแปลงประเภทเงินลงทุน

ชนิดของการโอน	การบันทึกบัญชี หลักทรัพย์ใหม่	การแสดงรายการ กำไรขาดทุนที่ยัง ไม่เกิดขึ้น	อื่นๆ
ตราสารทุนในความต้องการตลาด			
การโอนจากหลักทรัพย์ เพื่อค้า ไปเป็นเงินลงทุน ประเภทอื่น	มูลค่ายุติธรรมของ หลักทรัพย์ที่โอน	งบกำไรขาดทุน	
การโอนจากเงินลงทุน ประเภทอื่นไปเป็นหลัก ทรัพย์เพื่อค้า	มูลค่ายุติธรรมของ หลักทรัพย์ที่โอน	งบกำไรขาดทุน	กลับบัญชีทุกรายการ ที่เกี่ยวข้องกับเงินลง ทุนเข้างบกำไรขาด ทุน

ตารางที่ 7 (ต่อ 1)

ชนิดของการโอน	การบันทึกบัญชี หลักทรัพย์ใหม่	การแสดงรายการ กำไรขาดทุนที่ยังไม่ เกิดขึ้น	อื่นๆ
การโอนจากหลักทรัพย์ เพื่อขายไปเป็นตราสาร หนี้ที่จะถือจนครบ กำหนด	มูลค่ายุติธรรมของ หลักทรัพย์ที่โอน	ส่วนของผู้ถือหุ้น	ตัดจำหน่ายตลอด อายุที่เหลือของหุ้นผู้ ด้วยวิธีอัตราดอกเบี้ย ที่แท้จริง
การโอนจากตราสารหนี้ ที่จะถือจนครบกำหนด ไปเป็นหลักทรัพย์เพื่อ ขาย	มูลค่ายุติธรรมของ หลักทรัพย์ที่โอน	ส่วนของผู้ถือหุ้น	
การโอนจากหลักทรัพย์ เพื่อขายไปเป็นเงินลง ทุนในบริษัทร่วมหรือ บริษัทย่อย	มูลค่ายุติธรรมของ หลักทรัพย์ที่โอน	เงินลงทุนในบริษัท ร่วม/ย่อย	กลับบัญชีทุกรายการ เปลี่ยนแปลง นโยบาย จากวิธีราคา ทุนเป็นวิธีส่วนได้ เสีย(ต้องปรับปรุง กำไรสะสมย้อน หลัง)
การโอนเงินลงทุนใน บริษัทร่วมหรือบริษัท ย่อยไปเป็นหลักทรัพย์ เพื่อขาย	มูลค่ายุติธรรมของหลัก ทรัพย์ที่โอน	ส่วนของผู้ถือหุ้น	เปลี่ยนแปลง นโยบายจากวิธีส่วน ได้เสียเป็นวิธีราคา ทุน(ไม่ต้องปรับปรุง ย้อนหลัง)
ตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด			
การโอนเงินลงทุนทั่ว ไปแบบชั่วคราวไปเป็น เงินลงทุนในบริษัทร่วม หรือบริษัทย่อย	ไม่ควรเกิดขึ้นในทาง ปฏิบัติ		

ตารางที่ 7 (ต่อ 2)

ชนิดของการโอน	การบันทึกบัญชี หลักทรัพย์ใหม่	การแสดงรายการ กำไรขาดทุนที่ยัง ไม่เกิดขึ้น	อื่นๆ
การโอนเงินลงทุนใน บริษัทร่วมหรือบริษัท ย่อยไปเป็นเงินลงทุน ทั่วไปแบบชั่วคราว	มูลค่ายุติธรรมของ หลักทรัพย์ที่โอน	งบกำไรขาดทุน	ต้องตกลงหรือเจรจา ถึงขั้นตกลงซื้อขาย
การโอนเงินลงทุนทั่วไป แบบระยะยาวไป เป็นเงินลงทุนในบริษัท ร่วมหรือบริษัทย่อย	ราคาตามบัญชีของ หลักทรัพย์ที่โอน		
การโอนเงินลงทุนใน บริษัทร่วมหรือบริษัท ย่อยไปเป็นเงินลงทุน ทั่วไปแบบระยะยาว	ราคาตามบัญชีของ หลักทรัพย์ที่โอน		การเปลี่ยนแปลง นโยบายการบัญชีถ้า ราคาขาย < ราคาตาม บัญชีต้องพิจารณาว่า เงินลงทุนที่เหลือ ด้วยหรือไม่

รายการบัญชี ณ วันสิ้นงวด

ณ วันสิ้นงวดกิจการต้องบันทึกรายการต่อไปนี้

1. ปรับมูลค่าของเงินลงทุนให้เป็นไปตามมูลค่ายุติธรรม กรณีเงินลงทุนนั้นเป็นหลักทรัพย์
เพื่อค้าและหลักทรัพย์เพื่อขาย
2. ปรับมูลค่าของเงินลงทุนเมื่อมีข้อบ่งชี้ถึงการด้อยค่ากรณีเงินลงทุนนั้นเป็นหลักทรัพย์เพื่อ
ขาย เงินลงทุนทั่วไป และตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด
3. ปรับปรุงดอกเบี้ยค้างรับกรณีเงินลงทุนนั้นเป็นตราสารหนี้ โดยเดบิต ดอกเบี้ยค้างรับ และ
เครดิตดอกเบี้ยรับ ตามจำนวนที่ค้างรับนับแต่วันที่จ่ายดอกเบี้ยครั้งล่าสุดจนถึงวันสิ้นงวด

4. ปรับปรุงส่วนเกินหรือสะสมส่วนต่ำกว่ามูลค่าตราสารหนี้ ตามจำนวนตัวเฉลี่ยระยะเวลา นับแต่วันที่ปรับมูลค่าครั้งล่าสุดจนถึงวันสิ้นงวด
ซึ่งรายละเอียดในแต่ละประเด็นได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อที่เกี่ยวข้องในบทนี้

การแสดงผลการเงินลงทุนในงบการเงิน

การแสดงผลการเงินลงทุนเพื่อนำเสนอในงบการเงิน แบ่งออกได้ ดังนี้

1. งบดุล

ณ วันสิ้นงวดบัญชี การแสดงผลการในงบดุลที่เกี่ยวกับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนที่ได้จำแนกออกเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า หลักทรัพย์เพื่อขาย ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด และเงินลงทุนทั่วไปตามวัตถุประสงค์ในการถือเงินลงทุนนั้นๆ หากกิจการแยกแสดงสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน กิจการต้องจัดประเภทเงินลงทุนตามที่กล่าวมาเป็นเงินลงทุนชั่วคราวหรือเงินลงทุนระยะยาว และต้องแสดงเงินลงทุนชั่วคราวเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนและแสดงเงินลงทุนระยะยาวเป็นสินทรัพย์อื่นหรือสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนหรือเงินลงทุน โดยเฉพาะ โดยแสดงมูลค่าเงินลงทุน ดังนี้

1. หลักทรัพย์เพื่อค้าแสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม
2. หลักทรัพย์เพื่อขายแสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม โดยคำนึงถึงการด้อยค่าของเงินลงทุน
3. เงินลงทุนทั่วไปแสดงด้วยราคาทุนปรับด้วยการด้อยค่าที่เกิดขึ้น
4. ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดแสดงด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายปรับด้วยการด้อยค่าของเงินลงทุน

ซึ่งรายละเอียดในส่วนนี้ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อการจัดประเภทเงินลงทุนและการแสดงราคาในงบดุลภายใต้หัวข้อราคาตามบัญชีของเงินลงทุน ในบทนี้

2. งบกำไรขาดทุน²⁶

รายการต่อไปนี้ต้องรวมอยู่ในงบกำไรขาดทุนสำหรับงวด

1. รายได้ดอกเบี้ย ค่าสิทธิ และเงินปันผลที่เกิดจากเงินลงทุนชั่วคราวและเงินลงทุนระยะยาว
2. รายการกำไรหรือรายการขาดทุนสุทธิจากการจำหน่ายเงินลงทุนชั่วคราวและเงินลงทุนระยะยาวที่คำนวณตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ 38 ถึง 39

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18-19.

3. รายการกำไรหรือรายการขาดทุนสุทธิที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนชั่วคราว
4. รายการกำไรหรือรายการขาดทุนจากการโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุน
5. รายการขาดทุนจากการด้อยค่า

3. งบกระแสเงินสด²⁷

กิจการต้องจัดประเภทกระแสเงินสดที่เกิดจากการซื้อขายหรือการครบกำหนดของหลักทรัพย์เพื่อค้าเป็นกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และต้องจัดประเภทกระแสเงินสดที่เกิดจากการซื้อขายหรือการครบกำหนดของหลักทรัพย์เพื่อขาย เงินลงทุนทั่วไป และตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดเป็นกระแสเงินสดจากกิจกรรมการลงทุน โดยแยกเป็นกระแสเงินสดรับและกระแสเงินสดจ่ายของตราสารแต่ละประเภท

การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเงินลงทุน²⁸

กิจการต้องเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินหรือในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังต่อไปนี้

1. นโยบายการบัญชีสำหรับ
  - 1.1 การกำหนดมูลค่าของเงินลงทุน
  - 1.2 ข้อเท็จจริงที่ว่ากิจการใช้วิธีถัวเฉลี่ยน้ำหนักในการกำหนดต้นทุนของตราสารที่จำหน่าย
  - 1.3 การบันทึกบัญชีการเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนชั่วคราว
2. รายการที่มีนัยสำคัญที่รวมอยู่ในงบกำไรขาดทุนดังต่อไปนี้
  - 2.1 รายได้ดอกเบี้ย ค่าสิทธิ และเงินปันผลที่เกิดจากเงินลงทุนชั่วคราวและเงินลงทุนระยะยาว
  - 2.2 จำนวนรวมของสิ่งตอบแทนจากการขายเงินลงทุนแต่ละประเภท
  - 2.3 จำนวนรวมของรายการกำไรและจำนวนรวมของรายการขาดทุนที่เกิดจากการโอนเปลี่ยนหลักทรัพย์เพื่อค้า
  - 2.4 จำนวนรวมของรายการกำไรและจำนวนรวมของรายการขาดทุนจากการจำหน่ายเงินลงทุนแต่ละประเภท

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19-20.

- 2.5 จำนวนรวมของรายการกำไรและจำนวนรวมของรายการขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นของหลักทรัพย์เพื่อค้าและเงินลงทุนทั่วไป
3. การเปลี่ยนแปลงในระหว่างงวดของส่วนเกินทุนจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าและลักษณะของการเปลี่ยนแปลงนั้น
  4. กิจการต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับหลักทรัพย์เพื่อขาย และตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด โดยแสดงแยกตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดเป็นแต่ละรายการ ดังต่อไปนี้
    - 4.1 มูลค่ายุติธรรม
    - 4.2 จำนวนรวมของรายการกำไรและจำนวนรวมของรายการขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่า
    - 4.3 จำนวนรวมของราคาทุนตัดจำหน่ายของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด
    - 4.4 ตราสารหนี้ที่จะครบกำหนดตามสัญญา โดยจัดกลุ่มตามระยะเวลาที่จะถึงกำหนด เช่น ภายใน 1 ปี ภายใน 2-5 ปี หรือภายใน 6-10 ปี
  5. กิจการต้องเปิดเผยข้อมูลสำหรับการขายหรือการโอนเปลี่ยนแปลงประเภทตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังต่อไปนี้
    - 5.1 จำนวนต้นทุนตัดจำหน่ายของหลักทรัพย์ที่มีการขายหรือการโอนเปลี่ยนแปลง
    - 5.2 จำนวนรวมของรายการกำไรหรือขาดทุนสุทธิที่เกิดขึ้น
    - 5.3 จำนวนรวมของรายการกำไรหรือขาดทุนสุทธิที่ยังไม่เกิดขึ้น
    - 5.4 สถานการณ์ที่ทำให้กิจการต้องเปลี่ยนความตั้งใจที่จะถือตราสารหนี้ไปจนครบกำหนด
6. กิจการอาจเปิดเผยข้อมูลดังต่อไปนี้เพื่อช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจงบการเงินได้ดียิ่งขึ้น
  - 6.1 การวิเคราะห์เงินลงทุนระยะยาวตามประเภทของเงินลงทุน
  - 6.2 การประมาณมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดโดยผู้บริหาร
  - 6.3 วิธีที่ใช้ประมาณมูลค่าของเงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดที่นำมาเปรียบเทียบกับราคาทุน
  - 6.4 รายละเอียดเกี่ยวกับเงินลงทุนที่มีสัดส่วนอย่างเป็นสาระสำคัญต่อสินทรัพย์ของกิจการ

ตัวอย่างที่ 53 ตัวอย่างการเปิดเผยข้อมูลในภาคผนวกของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และทุน

บริษัท ก จำกัด
 งบดุล(บางส่วน)
 ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542

(หน่วย:บาท)

สินทรัพย์		
สินทรัพย์หมุนเวียน		
เงินสดและเงินฝากธนาคาร		xxxxx
.....		xxxxx
.....		xxxxx
เงินลงทุนชั่วคราว	(หมายเหตุ 4)	<u>15,750,000</u>
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		<u>xxxxx</u>
เงินลงทุนระยะยาว	(หมายเหตุ 5)	<u>250,000,000</u>
รวมสินทรัพย์		<u>xxxxx</u>
หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น		
หนี้สิน		xxxxx
.....		xxxxx
.....		xxxxx
ส่วนของผู้ถือหุ้น		
ทุนเรือนหุ้น		xxxx
รายการกำไร(รายการขาดทุน)ที่ยังไม่เกิดขึ้น (หมายเหตุ 7)		<u>135,000,000</u>
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น		<u>xxxx</u>

บริษัท ก จำกัด
งบกำไรขาดทุน(บางส่วน)
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2542

	(หน่วย:บาท)
รายได้	
ขาย	xxxxxx
ดอกเบี้ยรับ	xxxxxx
เงินปันผล	xxxxxx
ค่าเช่า	xxxxxx
รวมรายได้	xxxxxx
ค่าใช้จ่าย	
.....	xxxxxx
ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร (หมายเหตุ 8)	75,320,000

หมายเหตุประกอบงบการเงิน(บางส่วน)

1. สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

1.5 เงินลงทุน

1.5.1 เงินลงทุนระยะสั้นแสดงด้วยราคายุติธรรม

1.5.2 เงินลงทุนระยะยาวที่เป็นเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่เป็นหลักทรัพย์เพื่อขายแสดงมูลค่ายุติธรรม บริษัทรับรู้การเปลี่ยนแปลงมูลค่าเป็นรายการต่างแยกต่างหากในส่วนของเจ้าของ และจะบันทึกในงบกำไรขาดทุนเมื่อบริษัทได้จำหน่ายเงินลงทุนนั้น เงินลงทุนระยะยาวที่เป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดแสดงด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย

1.5.3 เงินลงทุนระยะยาวที่เป็นเงินลงทุนในตราสารทุนในความต้องการของตลาด ซึ่งบริษัทถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายแสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม

1.5.4 เงินลงทุนระยะยาวที่เป็นเงินลงทุนในตราสารทุน ที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดซึ่งบริษัทถือเป็นเงินลงทุนทั่วไปแสดงด้วยราคาทุน

1.5.5 ต้นทุนของเงินลงทุนระยะชั่วคราว และเงินลงทุนระยะยาวที่จำหน่ายในระหว่างงวดให้คำนวณ โดยใช้วิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

4 เงินลงทุนชั่วคราว

	(หน่วย:บาท)				
	หลักทรัพย์ เพื่อค้า	หลักทรัพย์ เพื่อขาย	เงินลงทุนทั่วไป	ตราสารหนี้ที่จะครบ กำหนดภายใน 1 ปี	รวม
ตราสารหนี้	1,500,000	1,000,000	-	10,000,000	12,500,000
ตราสารทุน	<u>1,300,000</u>	<u>1,300,000</u>	<u>750,000</u>	-	<u>3,250,000</u>
รวม	<u>2,700,000</u>	<u>2,300,000</u>	<u>750,000</u>	<u>10,000,000</u>	<u>15,750,000</u>

5. เงินลงทุนระยะยาว

	(หน่วย:บาท)			
	หลักทรัพย์ เพื่อขาย	ตราสารหนี้ที่จะ ถึงจนครบกำหนด	เงินลงทุนทั่วไป	รวม
ตราสารหนี้				
บริษัท ก	15,000,000	75,000,000	-	90,000,000
บริษัท ข	15,000,000	75,000,000	-	90,000,000
หัก ส่วนที่ครบกำหนด ภายใน 1 ปี				
บริษัท ก	-	(5,000,000)	-	(5,000,000)
บริษัท ข	-	(5,000,000)	-	(5,000,000)
ตราสารทุน	<u>50,000,000</u>	-	<u>30,000,000</u>	<u>80,000,000</u>
รวม	<u>80,000,000</u>	<u>140,000,000</u>	<u>30,000,000</u>	<u>250,000,000</u>

6. ตราสารหนี้

	(หน่วย:บาท)			
	ครบกำหนดภายใน			รวม
	1 ปี	2-5 ปี	6-10 ปี	
หลักทรัพย์เพื่อขาย	1,000,000	19,000,000	11,000,000	31,000,000
ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด				
บริษัท ก				
บริษัท ข	5,000,000	50,000,000	20,000,000	75,000,000
	<u>5,000,000</u>	<u>50,000,000</u>	<u>20,000,000</u>	<u>75,000,000</u>
รวม	<u>11,000,000</u>	<u>119,000,000</u>	<u>51,000,000</u>	<u>181,000,000</u>

7. รายการกำไร (รายการขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุน

(หน่วย : บาท)

ยอดยกมาต้นงวด	80,000,000
การเปลี่ยนแปลงในระหว่างงวด	<u>55,000,000</u>
ยอดคงเหลือปลายงวด	<u>135,000,000</u>

8. ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร

ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารรวมรายการดังต่อไปนี้

(หน่วย : บาท)

รายการขาดทุนที่เกิดจากการ โอนเปลี่ยนประเภท หลักทรัพย์เพื่อขายเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า	4,000,000
รายการขาดทุนที่เกิดขึ้นจากการจำหน่ายเงินลงทุน	7,000,000
รายการขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นของ หลักทรัพย์เพื่อค้า	5,000,000
เงินลงทุนทั่วไป	<u>4,000,000</u>
	<u>20,000,000</u>

9. การจำหน่ายหรือโอนเปลี่ยนตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด

ในระหว่างปี 2542 บริษัทมีการขายตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด โดยราคาทุนตัดจำหน่ายของตราสารหนี้ที่มีการ โอนเท่ากับ 17,500,000 บาท จำนวนรวมของรายการขาดทุนสุทธิที่เกิดขึ้นจากการ โอนและจำนวนรวมของรายการขาดทุนสุทธิที่ยังไม่เกิดขึ้นมีจำนวน 4,475,000 บาท และ 4,000,000 บาท ตามลำดับ

ตัวอย่างที่ 54 ตัวอย่างการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน
ของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมจำกัดแห่งประเทศไทย

งบดุล(บางส่วน)

บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 และ 2541

สินทรัพย์

	บาท	
	2542	2541
เงินลงทุนในหลักทรัพย์ (หมายเหตุ 10)	1,259,784,925	1,613,145,751
หลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขาย	<u>20,066,849,859</u>	<u>24,901,731,237</u>
หลักทรัพย์เพื่อการลงทุน	21,326,634,784	26,514,876,988
รวมเงินลงทุนในหลักทรัพย์	<u>(3,992,623,955)</u>	<u>(3,367,629,114)</u>
หัก ค่าเผื่อการลดราคาหลักทรัพย์	<u>17,334,010,829</u>	<u>23,147,247,874</u>
เงินลงทุนในหลักทรัพย์ - สุทธิ		

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

.....		
ส่วนของผู้ถือหุ้น		
.....		
ขาดทุนสุทธิที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงจากหลักทรัพย์ เพื่อการลงทุน	(579,191,097)	(1,260,938,371)

งบกำไรขาดทุน(บางส่วน)

บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2542 และ 2541

	บาท	
	2542	2541
รายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผล		
.....		
หลักทรัพย์-สุทธิ	1,344,536,624	2,419,267,026
รายได้ค่าใช้จ่ายที่มีใช้ดอกเบี้ย		
กำไรจากการซื้อขายหลักทรัพย์-สุทธิ	686,774,024	478,934,783
ค่าเผื่อมูลค่าที่ลดลงสำหรับเงินลงทุน ในหลักทรัพย์	(699,976,055)	(1,441,594,972)

งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้น(บางส่วน)
 บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
 สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2542 และ 2541

	บาท	
	2542	2541
ขาดทุนสุทธิที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงจากหลักทรัพย์ เพื่อการลงทุน		
ยอดต้นปี	(1,260,938,371)	(770,611,605)
ลด(เพิ่ม)ระหว่างปี	<u>681,747,274</u>	<u>(490,326,766)</u>
ยอดสิ้นปี	<u>(579,191,097)</u>	<u>(1,260,938,371)</u>
.....		
กำไรสะสมที่ยังไม่ได้จัดสรร(ขาดทุนสะสม)		
ยอดต้นปีตามที่เคยรายงาน	(2,711,132,927)	2,229,078,344
ผลสะสมของการเปลี่ยนแปลงวิธีการ		
บัญชีของเงินลงทุน(หมายเหตุ 3)	<u>108,983,193</u>	<u>99,133,537</u>
ยอดหลังการปรับปรุง	(2,602,149,734)	2,328,211,881

งบกระแสเงินสด (บางส่วน)
 บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
 สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2542 และ 2541

	2542	2541
งบกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
ขาดทุนสุทธิ	(7,908,064,988)	(4,684,745,794)
รายการปรับปรุงกระทบขาดทุนสุทธิเป็นเงินสด		
รับ(จ่าย) จากกิจกรรมดำเนินงาน		
ค่าเพื่อการลดราคาเงินลงทุน		
.....	698,875,887	1,363,228,767
สินทรัพย์ดำเนินงาน(เพิ่มขึ้น)ลดลง		
เงินสดรับจากการขายหลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขาย	1,159,528,722	1,031,001,878
เงินสดจ่ายจากการซื้อหลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขาย	(806,167,896)	(1,470,802,711)
เงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีสัญญาขายคืน	-	478,196,500
....		

หนี้สินดำเนินงานเพิ่มขึ้น(ลดลง)	3,281,000,000	-
เงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีสัญญาซื้อคืน		
....		
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน	7,842,232,405	611,342,128
เงินสรับจากการขายหลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อการลงทุน	(2,453,172,955)	(15,965,897,192)
เงินสรับจากการขายหลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อการลงทุน		

หมายเหตุประกอบงบการเงิน(บางส่วน)

2. มาตรฐานในการจัดทำงบการเงิน

งบการเงินนี้ได้รับบัญชีของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและบริษัทร่วมดังต่อไปนี้

	ร้อยละของการถือหุ้น	
	2542	2541
บริษัท ไอเอฟซีที แอดไวเซอร์ จำกัด	49.00	49.00
บริษัท ไทยโอริกซ์ ลิสซิ่ง จำกัด	45.96	45.45
บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ไทยชาภูระ จำกัด	25.00	25.00
บริษัทหลักทรัพย์ กองทุนรวม จำกัด (มหาชน)	24.23	24.23

ตามคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยลงวันที่ 13 สิงหาคม 2541 เรื่องให้บริษัทเงินทุน เฟิสท์ ซิตี อินเวสต์เม้นท์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ไอเอฟซีที ไฟแนนซ์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทย่อยของบรรษัทลดทุนและเพิ่มทุนและให้อยู่ภายใต้การควบคุมของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยทั้งบริษัทเงินทุน เฟิสท์ ซิตี อินเวสต์เม้นท์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ไอเอฟซีที ไฟแนนซ์ จำกัด (มหาชน) เสนอขายหุ้นสามัญเพิ่มทุนทั้งหมดแก่กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ทำให้ส่วนได้เสียของบริษัทในบริษัทเงินทุน เฟิสท์ ซิตี อินเวสต์เม้นท์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ไอเอฟซีที ไฟแนนซ์ จำกัด (มหาชน) ลดลงจากร้อยละ 55.02 และ 55.01 เป็นร้อยละ 0.04 และ 0.02 ตามลำดับ นอกจากนี้ บรรษัทได้ขายหุ้นของบริษัทย่อยที่เหลืออยู่อีกหนึ่งแห่ง คือบริษัท ไอเอฟซีที แอดไวเซอร์ จำกัด เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2541 เป็นผลให้ส่วนได้เสียของบริษัทย่อย ดังกล่าวลดลงจากร้อยละ 100.00 เป็นร้อยละ 49.00 ทำให้บริษัทย่อยดังกล่าวเปลี่ยนสภาพเป็นบริษัทร่วมและไม่เข้าข่ายที่ต้องนำมาจัดทำงบการเงินรวม บรรษัทจึงบันทึกบัญชีเงินลงทุนในบริษัทเงินทุน เฟิสท์ ซิตี อินเวสต์เม้นท์ จำกัด (มหาชน)

และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ไอเอฟซีที โฟแนนซ์ จำกัด (มหาชน) ตามวิธีราคาทุนแทนวิธีส่วนได้เสียและไม่นำเสนองบการเงินรวมถึงแต่ไตรมาสที่สามของปี 2541 เป็นต้นไป

3. การเปลี่ยนแปลงวิธีการบันทึกบัญชี

ในไตรมาสแรกของปี 2542 บริษัทได้ลงทุนเพิ่มเติมในหุ้นของบริษัท วาย เค เค (ประเทศไทย) จำกัด จากร้อยละ 19.99 เป็นร้อยละ 20.90 ดังนั้น บริษัทจึงบันทึกเงินลงทุนดังกล่าวตามวิธีส่วนได้เสีย ก่อนปี 2542 บริษัทบันทึกเงินลงทุนดังกล่าวตามวิธีราคาทุน บริษัทปรับปรุงมูลค่าของเงินลงทุนในราคาตามวิธีใหม่ย้อนหลังตั้งแต่วันที่ได้เงินลงทุนนั้นมา การเปลี่ยนแปลงนี้มีผลทำให้ขาดทุนสุทธิสำหรับแต่ละปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2542 และ 2541 ลดลงประมาณ 3 ล้านบาท (0.003 บาทต่อหุ้น) และ 10 ล้านบาท (0.02 บาทต่อหุ้น) ตามลำดับ และทำให้ขาดทุนสะสมกมา ณ วันที่ 1 มกราคม 2542 ลดลงประมาณ 109 ล้านบาทและกำไรสะสมที่ยังมิได้จัดสรรกมา ณ วันที่ 1 มกราคม 2541 เพิ่มขึ้นประมาณ 99 ล้านบาท นอกจากนี้ ยังทำให้สินทรัพย์รวม ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 และ 2541 เพิ่มขึ้นประมาณ 112 ล้านบาท และ 109 ล้านบาท ตามลำดับ

ต่อมาในเดือนกันยายน 2542 บริษัทลดสัดส่วนการลงทุนในบริษัทร่วมตามที่กล่าวข้างต้น จากร้อยละ 20.90 เป็นร้อยละ 18.9 ทำให้บริษัทดังกล่าวไม่เข้าข่ายที่จะต้องบันทึกบัญชีเงินลงทุนตามวิธีส่วนได้เสียอีกต่อไป บริษัทจึงบันทึกบัญชีเงินลงทุนตามวิธีราคาทุนแทนวิธีส่วนได้เสียตั้งแต่ไตรมาสที่ 4 ของปี 2542 เป็นต้นไป

5. สรุปนโยบายทางบัญชีที่สำคัญ

เงินลงทุนในหลักทรัพย์

บริษัทบันทึกเงินลงทุนในพันธบัตรรัฐบาลที่เป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าและเพื่อขายรวมทั้งเงินลงทุนชั่วคราวและเงินลงทุนระยะยาวในตราสารหนี้ที่เป็นหลักทรัพย์เพื่อการค้าและเพื่อขายในราคายุติธรรม ราคายุติธรรมในที่นี้ถือตามราคาซื้อขายครั้งล่าสุดของศูนย์ซื้อขายตราสารหนี้ไทย

บริษัทบันทึกเงินลงทุนชั่วคราวในตราสารหนี้ที่เป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าและเพื่อขาย และเงินลงทุนระยะยาวที่เป็นหลักทรัพย์เพื่อขายในราคายุติธรรม ราคายุติธรรมในที่นี้ถือตามราคาปิดครั้งสุดท้ายของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ณ วันที่ในงบดุล

เงินลงทุนระยะยาวที่เป็นเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด ซึ่งบริษัทถือไว้เป็นเงินลงทุนทั่วไปบันทึกบัญชีในราคาทุน และพิจารณาตั้งค่าเผื่อมูลค่าที่ลดลงเมื่อเงินลงทุนนั้นคือค่าหรือราคาตามบัญชีของเงินลงทุนต่ำกว่าราคาทุน

เงินลงทุนระยะยาวในตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนดแสดงด้วยราคาทุน (สุทธิจากส่วนเกินหรือส่วนลดมูลค่าตราสารหนี้คงเหลือ) ส่วนเกินหรือส่วนลดจากการได้มาซึ่งตราสารหนี้ คัดจ่ายโดยวิธีเส้นตรงตามระยะเวลาจากวันที่ได้มาจนถึงวันครบกำหนด โดยวิธีการดังกล่าวให้ผลไม่แตกต่างจากวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงอย่างมีนัยสำคัญ

ค่าเผื่อมูลค่าที่ลดลงของเงินลงทุนดังกล่าวข้างต้นแสดงไว้ในงบดุลเป็นรายการหักจากหลักทรัพย์ที่เกี่ยวข้องในขณะที่จะบันทึกกำไรจากการปรับมูลค่าเงินลงทุนไว้เป็นส่วนหนึ่งของมูลค่าเงินลงทุนและแสดงมูลค่าที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงของเงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขายไว้ในบัญชี “กำไร (ขาดทุน) สุทธิที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงจากเงินลงทุนในหลักทรัพย์” โดยแสดงเป็นรายการปรับปรุงกับ “ส่วนของผู้ถือหุ้น” ในงบดุล บริษัทจะรับรู้เป็นรายได้หรือค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนเมื่อเงินลงทุนนั้นคือค่าหรือได้จำหน่ายเงินลงทุนนั้น มูลค่าที่ลดลงของเงินลงทุนชั่วคราวที่เป็นหลักทรัพย์เพื่อค่าแสดงไว้เป็นส่วนหนึ่งของบัญชี “กำไร (ขาดทุน) จากการซื้อขายหลักทรัพย์ – สุทธิ” ในงบกำไรขาดทุน อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่การลดราคาของเงินลงทุนระยะยาวที่เป็นเงินลงทุนในตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด ซึ่งบริษัทถือไว้เป็นเงินลงทุนทั่วไป บริษัทจะบันทึกมูลค่าที่ลดลงของเงินลงทุนเพื่อการลงทุนระยะยาวดังที่กล่าวข้างต้นไว้เป็นส่วนหนึ่งของบัญชี “ค่าเผื่อมูลค่าที่ลดลงสำหรับเงินลงทุนในหลักทรัพย์” ในงบกำไรขาดทุน

ต้นทุนของเงินลงทุนชั่วคราวและเงินลงทุนระยะยาวที่จำหน่ายในระหว่างปีคำนวณ โดยใช้วิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

9. หลักทรัพย์ซื้อโดยมีสัญญาขายคืน

บัญชีนี้ คือ เงินลงทุนในพันธบัตรรัฐบาลโดยธนาคารแห่งประเทศไทย บริษัทสามารถขายคืนแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยภายในระยะเวลาที่กำหนด

10. เงินลงทุนในหลักทรัพย์

	พันบาท	
	2542	
	ราคาทุน/ ราคาตามบัญชี	ราคาตลาด
หลักทรัพย์เพื่อค้า		
ตราสารหนี้	512,638	512,638
ตราสารทุน	<u>747,147</u>	<u>747,147</u>
รวม	1,259,785	1,259,785

ค่าเผื่อการลดราคา	319,494)	-
หลักทรัพย์เพื่อค่าสุทธิ	<u>940,291</u>	<u>940,291</u>
หลักทรัพย์เพื่อขาย		
ตราสารหนี้	10,991,365	9,815,591
ตราสารทุน (บันทึกตามวิธีราคาทุน)	3,697,181	2,349,453
ตราสารทุน (บันทึกตามวิธีส่วนได้เสีย)	<u>485,442</u>	<u>135,213</u>
รวม	15,173,988	12,300,257
ค่าเผื่อการลดราคา	(2,502,048)	-
หลักทรัพย์เพื่อขายสุทธิ	<u>12,671,940</u>	<u>12,300,257</u>
เงินลงทุนทั่วไป		
ตราสารทุน (บันทึกตามวิธีราคาทุน)	2,708,012	2,954,332
ตราสารทุน (บันทึกตามวิธีส่วนได้เสีย)	<u>243,263</u>	<u>262,847</u>
รวม	2,951,275	3,217,179
ค่าเผื่อการลดราคา	(1,171,082)	-
เงินลงทุนทั่วไปสุทธิ	<u>1,780,193</u>	<u>3,217,179</u>
ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด	1,941,587	1,941,587
รวมเงินลงทุนในหลักทรัพย์ - สุทธิ	<u>17,334,011</u>	<u>18,399,314</u>

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2542 บริษัทมีขาดทุนจากการตีราคาหลักทรัพย์เพื่อค้าจำนวน 4 ล้านบาท และกำไรจากการขายหลักทรัพย์เพื่อค้าจำนวน 61 ล้านบาท นอกจากนี้บริษัทบันทึกรายได้ดอกเบี้ยรับและเงินปันผลจากเงินลงทุนในหลักทรัพย์จำนวน 1,344 ล้านบาท และบันทึกกำไรจากการขายหลักทรัพย์เพื่อขายจำนวน 539 ล้านบาท และมีกำไรจากการขายเงินลงทุนทั่วไปจำนวน 91 ล้านบาท

ตราสารหนี้ที่ถึงจนครบกำหนดมีระยะเวลาครบกำหนดชำระดังต่อไปนี้

<u>วันครบกำหนดชำระ</u>	<u>พันบาท</u>
ไม่เกิน 1 ปี	-
1 ปี – 5 ปี	391,000
5 ปี – 10 ปี	1,282,162
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	268,425

	พันบาท	
	2541	
	ราคาทุน/ ราคาตามบัญชี	ราคาตลาด
หลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขาย		
หลักทรัพย์รัฐบาล	447,257	461,405
ตราสารหนี้ภาคเอกชน	550,549	522,615
หัก ค่าเผื่อการลดราคา	(51,009)	-
ตราสารหนี้ - สุทธิ	946,797	984,020
หลักทรัพย์หุ้นทุน		
หลักทรัพย์จดทะเบียน	615,340	385,965
หัก ค่าเผื่อการลดราคา	(229,375)	-
หลักทรัพย์หุ้นทุน - สุทธิ	385,965	385,965
รวมหลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขาย - สุทธิ	1,332,762	1,369,985
หลักทรัพย์เพื่อการลงทุน		
หลักทรัพย์รัฐบาล	14,485,116	14,776,542
ตราสารหนี้ภาคเอกชน	4,089,492	2,925,769
หัก ค่าเผื่อการลดราคา	(1,110,252)	-
ตราสารหนี้ - สุทธิ	17,464,356	17,702,311
หลักทรัพย์หุ้นทุน		
หลักทรัพย์จดทะเบียน (บันทึกตามวิธีราคาทุน)	2,317,757	1,035,364
หลักทรัพย์จดทะเบียน (บันทึกตามวิธีส่วนได้ เสีย)	485,501	218,085
หลักทรัพย์อื่น (บันทึกตามวิธีราคาทุน)	3,113,567	1,910,058
หลักทรัพย์อื่น (บันทึกตามวิธีส่วนได้เสีย)	410,298	435,813
รวมหลักทรัพย์หุ้นทุน	6,327,123	3,599,320
หัก ค่าเผื่อการลดราคา	(1,976,993)	-
หลักทรัพย์หุ้นทุน - สุทธิ	4,350,130	3,599,320
รวมหลักทรัพย์เพื่อการลงทุน - สุทธิ	21,814,486	21,301,631
รวมเงินลงทุนในหลักทรัพย์ - สุทธิ	23,147,248	22,671,616

หุ้นที่บริษัทถือไว้ตั้งแต่ร้อยละ 20 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายแล้วซึ่งรวมอยู่ในหลักทรัพย์-หุ้นทุน มีดังต่อไปนี้

	2542		2541	
	ร้อยละของ		ร้อยละของ	
	การถือหุ้น	พันบาท	การถือหุ้น	พันบาท
บจ. ไอเอฟซีที แอดไวเซอร์	49.00	7,975	49.00	2,827
บจ. ไทยโอริจิ้น ลิสซิ่ง	45.96	198,942	45.45	213,381
บมจ. ไทยพัฒนาโรงงานอุตสาหกรรม	34.64	200,038	34.42	199,408
บงล. ไทยชาภูระ จำกัด	25.00	36,346	25.00	68,386
บล. กองทุนรวม จำกัด (มหาชน)	24.84	501,509	24.84	501,568
บมจ. สดองแท็ค	22.98	303,694	22.87	301,987
บจ. วาย เค เค (ประเทศไทย)	-	-	20.90	125,703

สำหรับเงินลงทุนในหลักทรัพย์-หุ้นทุนที่บริษัทมีสัดส่วนของการลงทุนมากกว่าร้อยละ 20 แต่ไม่ถือเป็นบริษัทร่วมและไม่บันทึกบัญชีตามวิธีส่วนได้เสียตามที่กล่าวไว้ในหมายเหตุ 2 และ 5 เนื่องจากได้รวมเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อค้าไว้ด้วย

25. คุณภาพสินทรัพย์

25.1 เงินลงทุนในหลักทรัพย์

25.1.1 เงินลงทุนในสถาบันการเงินกู้ที่ถูกสั่งปิดกิจการหรือธนาคารแห่งประเทศไทยเข้าควบคุมการดำเนินงาน โดยการสั่งให้ลดทุนและเพิ่มทุน มีดังต่อไปนี้

	ล้านบาท		
	ราคาทุน/ ราคาตามบัญชี	ราคาตลาด	ค่าเผื่อการลดราคา
หุ้นสามัญ	78	-	78
หุ้นกู้ไม่ค้อยสิทธิ	55	-	41
หุ้นกู้ค้อยสิทธิ	<u>784</u>	<u>44</u>	<u>740</u>
	<u>917</u>	<u>44</u>	<u>859</u>

บริษัทตั้งค่าเพื่อผลขาดทุนสำหรับหุ้นกู้ไม่ค้อยสิทธิและหุ้นกู้ค้อยสิทธิ โดยพิจารณาจากมูลค่านี้หักกลับด้วยมูลค่าขั้นต่ำที่คาดว่าจะได้รับคืนจากการเฉลี่ยหนี้ และ/หรือราคาตลาดของหุ้นกู้ค้อยสิทธิและหุ้นกู้ไม่ค้อยสิทธิ ณ วันที่ในงบดุล

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 บริษัทมีเงินลงทุนในหุ้นกู้ค้อยสิทธิจำนวนเงินรวมประมาณ 1,275 ล้านบาท ในบริษัทเงินทุน เฟิสท์ ซิตี้ อินเวสमेंท์ จำกัด (มหาชน) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ไอเอฟซีที โฟแนนซ์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุน ธนสยาม จำกัด (มหาชน) ซึ่งถูกธนาคารแห่งประเทศไทยเข้าควบคุมการดำเนินงาน โดยบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ กรุงเทพธนกิจ จำกัด (มหาชน) ตกลงรับโอนเจ้าหนี้หุ้นกู้ค้อยสิทธิจากสถาบันการเงินทั้งสามแห่ง และโอนหนี้ดังกล่าวให้ธนาคาร ไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) ตามประกาศจากกระทรวงการคลังเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2541 ด้วยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- ขยายกำหนดเวลาการชำระหนี้ออกไปมีกำหนดเวลา 10 ปี โดยเริ่มนับตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2542 ไปจนถึงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2552
- สละสิทธิในอันที่จะเรียกให้ชำระดอกเบี้ยคงค้างทั้งหมด และยินยอมที่จะไม่เรียกเก็บดอกเบี้ยตลอดระยะเวลาที่ได้ขยายกำหนดเวลาการชำระหนี้ออกไป
- สละสิทธิเพื่อการแปลงสภาพหุ้นกู้และตราสารหนี้อื่น ๆ อันอาจแปลงสภาพจากหนี้มาเป็นทุนได้

นอกจากนี้ บริษัทยังมีเงินลงทุนในหุ้นกู้ไม่ค้อยสิทธิในบริษัทเงินทุน นวธนกิจ จำกัด (มหาชน) จำนวนเงิน 201 ล้านบาท โดยธนาคาร ไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) ตกลงรับโอนเจ้าหนี้หุ้นกู้ของสถาบันการเงินดังกล่าวโดยการรับโอนใบหุ้นกู้ และธนาคาร ไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) ยืนยันจะชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่บริษัทในระยะเวลา อัตราดอกเบี้ยและเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ในจดหมายยืนยันที่ออกโดยธนาคาร ไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2542

บริษัทมีความตั้งใจที่จะถือและมีความสามารถที่จะถือเงินลงทุนดังกล่าวข้างต้นไว้จนครบกำหนดชำระ ดังนั้น บริษัทจึงถือปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติการบันทึกบัญชีเงินลงทุนในตราสารหนี้ของสถาบันการเงินที่ถูกระงับการดำเนินกิจการ โดยไม่ได้ตั้งค่าเพื่อขาดทุนสำหรับเงินลงทุนในหุ้นกู้ค้อยสิทธินี้ไว้ในงบการเงิน

25.1.2 บริษัทมีเงินลงทุนในบริษัทจดทะเบียนที่เข้าข่ายถูกเพิกถอนจากการเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังต่อไปนี้

	ล้านบาท		
	ราคาทุน/ ราคาตามบัญชี	ราคาตลาด	ค่าเผื่อการลด ราคา
หุ้นสามัญ	19	8	11
หุ้นกู้ไม่ด้อยสิทธิ	114	-	106
หุ้นกู้ด้อยสิทธิ	65	-	65
	<u>198</u>	<u>8</u>	<u>182</u>

30. การเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน

30.4 รายได้และค่าใช้จ่ายของตราสารทางการเงิน

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2542 บริษัทมีสินทรัพย์ทางการเงินที่ก่อให้เกิดรายได้ และหนี้สินทางการเงินที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่าย ดังต่อไปนี้

	ล้านบาท		
	ยอดคงเหลือ เฉลี่ย	ดอกเบี้ยและ เงินปันผล	อัตราเฉลี่ย (%) ต่อปี
สินทรัพย์ทางการเงิน			
.....			
เงินลงทุนในหลักทรัพย์	23,921	1,345	5.6

30.5 การวิเคราะห์ระยะเวลาที่ครบกำหนดของตราสารทางการเงิน

สินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 จำแนกตามระยะเวลาที่ครบกำหนดดังนี้

	ล้านบาท		
	ภายใน 1 ปี	เกินกว่า 1 ปี	รวม
สินทรัพย์ทางการเงิน			
.....			
เงินลงทุนในหลักทรัพย์	578	20,749	21,327

30.6 มูลค่ายุติธรรมของเครื่องมือทางการเงิน

มูลค่ายุติธรรม หมายถึง มูลค่าที่บริษัทคาดว่าจะได้รับจากการขายหรือรับชำระสินทรัพย์ทางการเงินหรือมูลค่าที่บริษัทคาดว่าจะต้องจ่ายเพื่อการไถ่ถอนหนี้สินทางการเงิน ตามปกติมูลค่ายุติธรรมของตราสารทางการเงินได้มาจากราคาตลาดที่มีการซื้อขายกัน แต่ในกรณีที่ไม่มีราคาตลาดมูลค่ายุติธรรมจะได้อาจมาจากมูลค่าปัจจุบันหรือวิธีการตีราคาอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม วิธีประมาณการและสมมติฐานที่ใช้ในการประมาณราคายุติธรรมยังคงเป็นการคาดการณื ดังนั้นการใช้วิธีการประมาณการและสมมติฐานในสภาวะการณ์ที่แตกต่างกันออกไป อาจจะมีผลกระทบที่มีสาระสำคัญต่อมูลค่ายุติธรรมที่ประมาณไว้

ยอดคงเหลือตามที่ปรากฏในงบการเงินและการประมาณการมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์และหนี้สินทางการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 ปรากฏดังต่อไปนี้

	ล้านบาท	
	ยอดคงเหลือตามบัญชี	มูลค่ายุติธรรม
สินทรัพย์ทางการเงิน		
...		
เงินลงทุนในหลักทรัพย์	17,334	18,399

วิธีการและข้อสมมติฐานที่บริษัทใช้ในการประมาณมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงินมีดังต่อไปนี้

เงินสดและเงินฝากธนาคาร และเงินลงทุนระยะสั้นแสดงมูลค่ายุติธรรมโดยประมาณตามจำนวนเงินที่แสดงในงบดุล

เงินลงทุนในหลักทรัพย์แสดงมูลค่ายุติธรรมด้วยวิธีการที่กล่าวไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน 5

ตัวอย่างที่ 55 ตัวอย่างการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน(บางส่วน) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ของบริษัท จัสมิน อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) และบริษัทย่อย สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2542 และ 2541

หมายเหตุประกอบงบการเงิน(บางส่วน)

หมายเหตุ 3 - สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

3.4 เงินลงทุน

เงินลงทุนในบริษัทย่อย(ในงบการเงินเฉพาะของบริษัทฯ)และเงินลงทุนในบริษัทร่วมแสดงมูลค่าตามวิธีส่วนได้เสีย ซึ่งการบันทึกตามวิธีส่วนได้เสียนี้ เงินลงทุนจะบันทึกครั้งแรกในราคาทุนที่ซื้อเข้ามา เงินลงทุนนี้จะถูกปรับด้วยส่วนได้เสียที่เกิดจากผลการดำเนินงานตามอัตราส่วนของบริษัทฯ

เงินลงทุนในตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด ซึ่งบริษัทฯ และบริษัทย่อยถือเป็นเงินลงทุนทั่วไปแสดงมูลค่าตามราคาทุน ตำราลงเมื่อขาดทุนจะตั้งขึ้นเมื่อมูลค่าของเงินลงทุนลดลงอย่างเป็นการถาวร

เงินลงทุนในตราสารทุนในความต้องการของตลาดทั้งที่เป็นเงินลงทุนระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งบริษัทฯ และบริษัทย่อยถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายแสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม มูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์จดทะเบียนคำนวณจากราคาเสนอซื้อครั้งล่าสุด ณ วันสิ้นวันทำการสุดท้ายของปีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ส่วนมูลค่ายุติธรรมของหน่วยลงทุนคำนวณจากมูลค่าสินทรัพย์สุทธิ ณ วันที่ในงบดุลที่ประกาศโดยบริษัทจัดการกองทุน บริษัทฯ และบริษัทย่อยรับรู้การเปลี่ยนแปลงมูลค่าเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขายเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของผู้ถือหุ้นและจะบันทึกในงบกำไรขาดทุนเมื่อบริษัทฯ และบริษัทย่อยได้จำหน่ายเงินลงทุนนั้นไปแล้ว

หมายเหตุ 24 – ขาดทุนจากการขายเงินลงทุน

ขาดทุนจากการขายเงินลงทุนจำนวน 705 ล้านบาท ในปี 2542 ประกอบด้วยผลขาดทุนจากการจำหน่ายเงินลงทุนในบริษัทดังต่อไปนี้ :-

	กำไร (ขาดทุน) ล้านบาท
บริษัท ไทยเทเลโฟนแอนด์เทเลคอมมิวนิเคชั่น จำกัด (มหาชน)	13
AceS International Limited	435
Priyarj Electronics Limited และ United Telecoms Limited	(39)
JT Mobiles Limited	(1,114)
รวม	(705)

24.1 ในเดือนเมษายนและพฤษภาคม 2542 บริษัทฯได้ขายเงินลงทุนในบริษัท ไทยเทเลโฟนแอนด์เทเลคอมมิวนิเคชั่น จำกัด (มหาชน)ไปส่วนหนึ่งในราคาตลาดโดยมีกำไรจากการขายเงินลงทุนดังกล่าวคิดเป็นจำนวนเงินประมาณ 13 ล้านบาท โดยสัดส่วนการถือหุ้นของบริษัทฯในบริษัทดังกล่าวลดลงจากร้อยละ 22.58 เป็นร้อยละ 19.96 ดังนั้น บริษัทฯจึงมิได้ถือบริษัทดังกล่าวเป็นบริษัทร่วมอีกต่อไปแต่ได้ถือเป็นเงินลงทุนในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดเพื่อขายแทน

ตัวอย่างที่ 56 ตัวอย่างการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน(บางส่วน) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ของบริษัทเงินทุนธนชาติ จำกัด (มหาชน) จำกัด

บริษัท เงินทุนธนชาติ จำกัด (มหาชน) และบริษัทย่อย
งบดุล(บางส่วน)

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 และ 2541

สินทรัพย์	งบการเงินรวม		งบการเงินของบริษัท	
	2542	2541	2542	2541
เงินลงทุนในหลักทรัพย์ (หมายเหตุ 7)				
หลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขาย	5,246,866,565	1,526,780,614	507,555,822	1,256,155,392
หลักทรัพย์เพื่อการลงทุน	7,407,305,227	7,246,792,537	10,910,485,553	10,157,175,552
รวมเงินลงทุนในหลักทรัพย์	12,654,171,792	8,773,573,151	15,986,043,777	11,413,330,944
บวก(หัก)ค่าเผื่อการปรับมูลค่า	134,690,106	(1,247,995,040)	1,583,790,321	(2,774,776,505)
หัก ค่าเผื่อการค้อยค่า	(293,109,342)	-	(196,701,884)	-
เงินลงทุนในหลักทรัพย์ - สุทธิ	12,495,752,556	7,525,578,111	14,205,551,572	8,638,554,439
หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น				
.....				
ส่วนของผู้ถือหุ้น				
.....				
กำไรที่ยังไม่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง				
มูลค่าเงินลงทุน(หมายเหตุ 18)	447,592,769	-	377,356,852	-
ขาดทุนที่ยังไม่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง				
มูลค่าเงินลงทุน(หมายเหตุ 18)	(311,600,807)	-	(1,961,147,173)	-
ขาดทุนสุทธิที่ยังไม่เกิดจากหลักทรัพย์				
เพื่อการลงทุน	-	(419,189,020)	-	(2,128,670,286)

งบกำไรขาดทุน(บางส่วน)
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2542 และ 2541

	งบการเงินรวม		งบการเงินของบริษัท	
	2542	2541	2542	2541
รายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผล				
.....				
จากหลักทรัพย์	862,884,105	467,510,816	694,264,297	336,401,348
รายได้ค่าใช้จ่ายที่มีโชคดอกเบี้ย				
กำไร(ขาดทุน)จากการซื้อขายหลัก				
ทรัพย์	39,302,235	(625,579,353)	(3,220,239)	(671,763,213)

งบกระแสเงินสด(บางส่วน)
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2542 และ 2541

	งบการเงินรวม		งบการเงินของบริษัท	
	2542	2541	2542	2541
กระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงาน				
.....				
สินทรัพย์ดำเนินงาน(เพิ่มขึ้น)ลดลง				
เงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขาย	(612,500)	1,086,066,909	-	-
....				
กระแสเงินสดจากกิจกรรมการลงทุน				
.....				
เงินสดรับที่เกิดจากการซื้อเงินลงทุนทั่วไป	792,667,735	-	9,487,500	-
เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขายเพิ่มขึ้น	(4,609,030,658)	-	(4,417,812,512)	-
เงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบ				
กำหนดเพิ่มขึ้น	(157,647,262)	-	-	-
เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อการลงทุนลดลง	-	29,001,863	-	159,662,837

หมายเหตุประกอบงบการเงินรวมและงบการเงิน (บางส่วน)

7. เงินลงทุนในหลักทรัพย์

เงินลงทุนในหลักทรัพย์ ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2542 จำแนกตามประเภทเงินลงทุนได้ดังนี้

	งบการเงินรวม					
	หลักทรัพย์ เพื่อค้า	หลักทรัพย์ เพื่อขาย	ตราสารหนี้ ที่จะถึงจน ครบกำหนด	เงินลงทุนใน บริษัทย่อย และบริษัท ร่วม	เงินลงทุน ทั่วไป	รวม
ตราสารหนี้	-	9,118,907,070	196,528,604	-	-	9,315,435,674
ตราสารทุน	612,500	2,680,884,311	-	172,826,377	325,993,694	3,180,316,882
รวม	612,500	11,799,791,381	196,528,604	172,826,377	325,993,694	12,495,752,556

	งบการเงินของบริษัท			
	หลักทรัพย์ เพื่อขาย	เงินลงทุนในบริษัท ย่อยและบริษัทร่วม	เงินลงทุน ทั่วไป	รวม
ตราสารหนี้	8,120,399,458	-	-	8,120,399,458
ตราสารทุน	1,411,600,672	4,434,490,798	239,060,644	6,085,152,114
รวม	9,532,000,130	4,434,490,798	239,060,644	14,205,551,572

ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2542 บริษัทย่อยแห่งหนึ่งได้นำเงินลงทุนทั่วไป จำนวน 84.63 ล้านบาท ไปค้าประกันการกู้ยืมกับธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง

เงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมดังกล่าวข้างต้นของบริษัทแสดงสุทธิจากขาดทุนสุทธิชั่วคราวที่ยังไม่เกิด จำนวน 1,795 ล้านบาท

ตราสารหนี้จำแนกตามระยะเวลาที่เหลือได้ดังนี้

	งบการเงินรวม				
	ไม่เกิน 1 ปี	เกิน 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี	เกิน 5 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี	มากกว่า 10 ปี	รวม
ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด					
ธนาคารอาคารสงเคราะห์	36,742,761	55,097,262	-	-	91,840,023
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร	4,000,000	-	-	-	4,000,000
การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย	-	11,000,000	-	-	11,000,000
การรถไฟแห่งประเทศไทย	5,138,581	-	-	-	5,138,581
บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	13,000,000	-	300,000	-	13,300,000
การทางพิเศษแห่งประเทศไทย	20,000,000	-	-	-	20,000,000
กระทรวงการคลัง	-	-	51,000,000	250,000	51,250,000
	78,881,342	66,097,262	51,300,000	250,000	196,528,604
หลักทรัพย์เพื่อขาย	601,436,604	3,673,563,043	4,728,225,463	115,681,960	9,118,907,070
	680,317,946	3,739,660,305	4,779,525,463	115,931,960	9,315,435,674
	งบการเงินรวม				
	ไม่เกิน 1 ปี	เกิน 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี	เกิน 5 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี	มากกว่า 10 ปี	รวม
หลักทรัพย์เพื่อขาย	393,219,188	2,924,944,915	4,686,553,394	115,681,961	8,120,399,458

อนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการแสดงรายการในงบดุลสำหรับเงินลงทุนในหลักทรัพย์ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 7 บริษัทได้จัดประเภทเงินลงทุน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 เป็น “หลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขาย” และ “หลักทรัพย์เพื่อการลงทุน” การจัดประเภทเงินลงทุนดังกล่าวมิได้เป็นการจัดประเภทตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 ซึ่งบริษัทได้เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2542 แต่ได้จัดทำเพื่อให้เป็นไปตามประกาศของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ลงวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 โดยบริษัทจะทำการจัดประเภทเงินลงทุนตามประกาศนี้จนกว่ารูปแบบงบการเงินตามกฎกระทรวงฉบับที่ 7 จะมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป

การจัดประเภทเงินลงทุนตามแนวทางของธนาคารแห่งประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

	งบการเงินรวม			
	พ.ศ. 2542		พ.ศ. 2541	
	ราคาทุน/ราคาทุน ตัดจำหน่าย บาท	ราคาตลาด บาท	ราคาทุน/ ราคาทุนตัด จำหน่าย บาท	ราคาตลาด บาท
หลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขาย(เงินลงทุนชั่วคราว)				
หลักทรัพย์เพื่อค้า				
ตราสารทุนในความต้องการของตลาด	612,500	612,500	-	-
หลักทรัพย์เพื่อขาย				
หลักทรัพย์รัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ	5,011,771,041	5,111,243,026	52,000,000	51,648,562
ตราสารหนี้ภาคเอกชน	61,703,595	61,703,595	1,054,052,126	473,703,614
ตราสารทุนในความต้องการของตลาด อื่นๆ	83,020,129	63,211,546	374,770,952	283,265,732
	50,877,958	95,430,540	45,957,536	49,257,377
รวม	5,207,372,723	5,331,588,707	1,526,780,614	857,875,285
บวก (หัก) ค่าเผื่อการปรับมูลค่า	143,408,984	-	(692,143,131)	-
หัก ค่าเผื่อการด้อยค่า	(19,193,000)	-	-	-
รวมหลักทรัพย์เพื่อขาย	5,331,588,707	5,331,588,707	834,637,483	857,875,285
ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด (ครบกำหนดภายใน 1 ปี)				
หลักทรัพย์รัฐบาล และรัฐวิสาหกิจ	25,881,342	-	-	-
ตราสารหนี้ภาคเอกชน	13,000,000	-	-	-
รวมตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด	38,881,342			
รวมเงินลงทุนชั่วคราว	5,246,866,565		1,526,780,614	
บวก (หัก) ค่าเผื่อการปรับมูลค่า	143,408,984		(692,143,131)	
หัก ค่าเผื่อการด้อยค่า	(19,193,000)		-	
รวมเงินลงทุนชั่วคราวสุทธิ	5,371,082,549		834,637,483	
หลักทรัพย์เพื่อการลงทุน(เงินลงทุนระยะยาว)				
หลักทรัพย์เพื่อขาย				
หลักทรัพย์รัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ	2,486,923,331	2,630,918,318	2,705,646,686	3,006,581,717
ตราสารหนี้ภาคเอกชน	1,513,994,425	1,315,532,976	607,866,886	368,523,596
ตราสารหนี้ต่างประเทศ	-	-	107,280,994	-
ตราสารทุนในความต้องการของตลาด อื่นๆ	1,950,143,634	1,812,880,125	2,460,813,649	2,128,348,069
	609,866,343	709,362,101	-	-
รวม	6,468,202,674	6,468,693,520	5,881,608,215	5,503,453,382
บวก (หัก) ค่าเผื่อการปรับมูลค่า		-	(462,056,167)	-
หัก ค่าเผื่อการด้อยค่า		-	-	-
รวมหลักทรัพย์เพื่อขาย		6,468,693,520	5,419,552,048	5,503,453,382

	งบการเงินรวม			
	2542		2541	
	ราคาทุน/ราคาทุน ตัดจำหน่าย บาท	ราคาตลาด บาท	ราคาทุน/ราคาทุน ตัดจำหน่าย บาท	ราคาตลาด บาท
ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด (ครบกำหนดเกิน 1 ปี) หลักทรัพย์รัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ	157,647,262	-	-	-
เงินลงทุนทั่วไป				
ตราสารหนี้ที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด	349,734,151	-	327,865,519	-
หลักทรัพย์ต่างประเทศ	20,733,159	-	70,101,566	-
อื่นๆ	318,242,922	-	967,217,237	-
รวม	688,710,232	-	1,365,184,322	-
หัก ค่าเผื่อการปรับมูลค่า	(16,896,707)	-	(93,795,742)	-
หัก ค่าเผื่อการด้อยค่า	(172,993,454)	-	-	-
รวมเงินลงทุนทั่วไป	498,820,071	-	1,271,388,580	-
รวมเงินลงทุนระยะยาว	7,407,305,227	-	7,246,792,537	-
หัก ค่าเผื่อการปรับมูลค่า	(8,718,878)	-	(555,851,909)	-
หัก ค่าเผื่อการด้อยค่า	(273,916,342)	-	-	-
รวมเงินลงทุนระยะยาวสุทธิ	7,124,670,007	-	6,690,940,628	-
	งบการเงินของบริษัท			
หลักทรัพย์เพื่อการลงทุน(เงินลงทุนชั่วคราว) หลักทรัพย์เพื่อขาย				
หลักทรัพย์รัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ	4,890,863,557	4,990,044,016	-	-
ตราสารหนี้ภาคเอกชน	61,703,595	61,703,595	917,059,232	365,800,399
ตราสารหนี้ในความต้องการของตลาด	74,965,900	55,028,996	339,096,160	244,248,750
อื่นๆ	48,025,172	95,430,540	-	-
รวม	5,075,558,224	5,202,207,147	1,256,155,392	610,049,149
บวก (หัก) ค่าเผื่อการปรับมูลค่า	145,841,923	-	(646,106,243)	-
หัก ค่าเผื่อการด้อยค่า	(19,193,000)	-	-	-
รวมเงินลงทุนชั่วคราวสุทธิ	5,202,207,147	5,202,207,147	610,049,149	610,059,149
รวม	4,348,765,420	4,329,792,983	3,549,352,164	3,625,573,728
บวก ค่าเผื่อการปรับมูลค่า	81,950,451	-	76,221,564	-
หัก ค่าเผื่อการด้อยค่า	(100,922,888)	-	-	-
รวมหลักทรัพย์เพื่อขาย	4,329,792,983	4,329,792,983	3,625,573,728	3,625,573,728
เงินลงทุนทั่วไป				
ตราสารหนี้ที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด	6,241,206,157	-	5,588,940,361	-
หลักทรัพย์ต่างประเทศ	7,384	-	49,375,790	-
อื่นๆ	320,506,592	-	969,507,237	-

	งบการเงินของบริษัท			
	2541		2542	
	ราคาทุน/ราคาทุน ตัดจำหน่าย บาท	ราคาตลาด บาท	ราคาทุน/ราคาทุน ตัดจำหน่าย บาท	ราคาตลาด บาท
รวม	6,561,720,133		6,607,823,388	
หัก ค่าเพื่อการปรับมูลค่า	(1,811,582,695)			
หัก ค่าเพื่อการซื้อขาย	(76,585,996)		(2,204,891,826)	
รวมเงินลงทุนทั่วไป	4,673,551,442		4,402,931,562	
รวมเงินลงทุนระยะยาว	10,910,485,553		10,157,175,552	
หัก ค่าเพื่อการปรับมูลค่า	(1,729,632,244)		(2,128,670,262)	
หัก ค่าเพื่อการซื้อขาย	(177,508,884)		-	
รวมเงินลงทุนระยะยาวสุทธิ	9,003,344,425		8,028,505,290	

กำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าเงินลงทุน

	งบการเงินรวม		งบการเงินของบริษัท	
	พ.ศ. 2542 บาท	พ.ศ. 2541 บาท	พ.ศ. 2542 บาท	พ.ศ. 2541 บาท
กำไรที่ยังไม่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง มูลค่าเงินลงทุน				
ตราสารหนี้	282,992,766	-	219,951,478	-
ตราสารทุน	164,600,003	-	157,405,374	-
รวม	447,592,769	-	377,356,852	-
ขาดทุนที่ยังไม่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง มูลค่าเงินลงทุน				
ตราสารหนี้	(137,555,200)	(8,456,761)	(137,051,788)	(8,456,761)
ตราสารทุน	(174,045,607)	(410,732,259)	(1,824,095,385)	(2,120,213,501)
รวม	(311,600,807)	(419,189,020)	(1,961,147,173)	(2,128,670,262)
กำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดจากการ เปลี่ยนแปลงมูลค่าเงินลงทุนสุทธิ				
ตราสารหนี้	145,437,567	(8,456,761)	82,899,690	(8,456,761)
ตราสารทุน	(9,445,605)	(410,732,259)	(1,666,690,011)	(2,120,213,501)
รวม	135,991,962	(419,189,020)	(1,583,790,321)	(2,128,670,262)

ตัวอย่างที่ 57 การเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมและงบการเงิน (บางส่วน) ของธนาคารกรุงเทพ (จำกัด) มหาชน

หมายเหตุประกอบงบการเงินรวมและงบการเงิน(บางส่วน)

หมายเหตุ 3 สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

3.6 เงินลงทุนในหลักทรัพย์

ในปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2542 ธนาคารได้ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 เรื่องการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน บัญชีเงินลงทุนของธนาคารซึ่งประกอบด้วย ตราสารหนี้ และตราสารทุน ได้ถูกจัดประเภทเป็นประเภทหลักทรัพย์เพื่อค้า หลักทรัพย์เพื่อขาย ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด หรือหลักทรัพย์เพื่อการลงทุนทั่วไป

หลักทรัพย์เพื่อค้า คือ หลักทรัพย์ที่ได้มาเพื่อถือไว้ในระยะสั้น โดยธนาคารมีวัตถุประสงค์ที่จะขายเพื่อกำไรจากการเปลี่ยนแปลงราคาของหลักทรัพย์ หลักทรัพย์เพื่อค้าแสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม กำไร และขาดทุนที่เกิดขึ้นจากการขายหลักทรัพย์เพื่อค้า และกำไรและขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากการปรับปรุงมูลค่ายุติธรรม รับรู้เป็นรายได้ที่ไม่ใช่ดอกเบี้ย ดอกเบี้ยจากหลักทรัพย์เพื่อค้า รับรู้เป็นรายได้ดอกเบี้ยตามเกณฑ์คงค้าง

ตราสารหนี้ซึ่งธนาคารมีความตั้งใจแน่วแน่ และมีความสามารถที่จะถือไว้จนครบกำหนดได้ ถอน จัดประเภทเป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด และแสดงด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายสุทธิ จากค่าเผื่อการด้อยค่าถ้ามี บัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าดังกล่าว จะตั้งขึ้นเพื่อรับรู้การขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น เมื่อธนาคารประเมินแล้วว่าได้มีการด้อยค่าของหลักทรัพย์

ตราสารหนี้และตราสารทุน ซึ่งมีราคาตลาดที่ระบุได้โดยง่าย ซึ่งไม่ได้จัดประเภทไว้เป็นหลักทรัพย์ที่จะถือจนครบกำหนด หรือเพื่อค้า จะจัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย และแสดงในมูลค่ายุติธรรม โดยที่กำไรหรือขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น จะแสดงเป็นรายการในส่วนของผู้ถือหุ้นจนกระทั่งจำหน่ายหลักทรัพย์ไป ซึ่งจะบันทึกผลกำไรและขาดทุนจากการจำหน่ายหลักทรัพย์ดังกล่าวในงบกำไรขาดทุน

ตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดจัดเป็นเงินลงทุนทั่วไป และแสดงในราคาทุนสุทธิจากค่าเผื่อการด้อยค่าถ้ามี บัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าดังกล่าว จะตั้งขึ้นเพื่อรับรู้การขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากการด้อยค่าโดยบันทึกในงบกำไรขาดทุน เมื่อธนาคารประเมินแล้วว่าได้มีการด้อยค่าของหลักทรัพย์

กำไรและขาดทุนที่เกิดขึ้นจากการขายตราสารหนี้และตราสารทุน คำนวณโดยวิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก และรวมอยู่ในรายได้ที่ไม่ใช่ดอกเบี้ย

รายได้ดอกเบี้ยจากตราสารหนี้รับรู้รายได้ตามเกณฑ์คงค้าง และรวมถึงการตัดจำหน่ายส่วนเกิน และส่วนลด โดยใช้วิธีทำให้ได้รับผลตอบแทนในระดับที่สม่ำเสมอ และรวมอยู่ในรายได้ดอกเบี้ย

- การคำนวณมูลค่ายุติธรรมของตราสารหนี้คำนวณดังต่อไปนี้
ตราสารหนี้ภาครัฐใช้ราคาที่ได้จากการประมูลในแต่ละเดือนของพันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย และพันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลค้ำประกัน แต่ถ้าหากไม่มีราคาประมูลจะใช้เส้นอัตราผลตอบแทนตราสารหนี้ภาครัฐของธนาคาร (Yield Curve) ตามแนวทางปฏิบัติที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด กรณีเป็นพันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลมิได้ค้ำประกันจะบวกค่าความเสี่ยง (Risk Premium) ตามความเหมาะสม
ตราสารหนี้อื่นที่ออกจำหน่ายในประเทศ ในกรณีเป็นหุ้นกู้ที่มีการซื้อขายในศูนย์ซื้อขายตราสารหนี้ไทย ใช้ราคาซื้อขายในวันทำการสุดท้ายของปี สำหรับตราสารหนี้ที่ไม่ได้ซื้อขายในศูนย์ซื้อขายตราสารหนี้ไทยใช้เส้นอัตราผลตอบแทนตราสารหนี้ภาครัฐของธนาคารบวกค่าความเสี่ยงตามความเหมาะสม
ตราสารหนี้ที่ออกจำหน่ายในต่างประเทศ ใช้ราคาประเมินของสถาบันการเงินในต่างประเทศที่เชื่อถือได้
  - ตราสารทุนซึ่งมีราคาตลาดที่ระบุได้โดยง่าย มูลค่ายุติธรรมคำนวณ โดยใช้ราคาเสนอซื้อครั้งสุดท้ายของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เมื่อสิ้นวันทำการสุดท้ายของปี
  - ธนาคารบันทึกเงินลงทุนในบริษัทร่วมของธนาคารในงบการเงินรวมตามวิธีราคาทุน และบันทึกเงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมของธนาคารในงบการเงินเฉพาะของธนาคารตามวิธีราคาทุน
- สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2541 ธนาคารใช้วิธีการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน ดังนี้ เงินลงทุนในตราสารหนี้แสดงในราคาทุนรวม หรือราคาตลาดรวมที่ต่ำกว่า ซึ่งถือปฏิบัติตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ลงวันที่ 3 ตุลาคม 2538 เรื่องการบัญชีเกี่ยวกับการลงทุนในตราสารหนี้ ในกรณีที่มีราคาตลาดรวมต่ำกว่าราคาทุนรวม สำหรับตราสารหนี้ที่มีไว้เพื่อขาย ผลขาดทุนที่เกิดขึ้นจะมีการรับรู้ในงบกำไรขาดทุน และสำหรับตราสารหนี้ที่มีไว้เพื่อการลงทุน ผลขาดทุนดังกล่าวจะแสดงเป็นรายการหักจากส่วนของผู้ถือหุ้น ยกเว้นในกรณีที่ราคาตลาดลดลงเป็นการถาวรจะรับรู้ผลขาดทุนในงบกำไรขาดทุน
- ราคาตลาดของตราสารหนี้ใช้วิธีการคำนวณเช่นเดียวกันกับของปี 2542

- เงินลงทุนในหลักทรัพย์จดทะเบียน แสดงในราคาทุนรวม หรือราคาตลาดรวมที่ต่ำกว่า (ราคาตลาดใช้ราคาปิดของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เมื่อสิ้นวันทำการสุดท้ายของปี)
- เงินลงทุนในหลักทรัพย์อื่นนอกเหนือตราสารหนี้ และหลักทรัพย์จดทะเบียน แสดงตามราคาทุนหรือราคาที่สามารถขายได้ แล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่ากัน
- ธนาคารบันทึกเงินลงทุนในบริษัทร่วมของธนาคารในงบการเงินรวมตามวิธีราคาทุน และบันทึกเงินลงทุนในบริษัทย่อย และบริษัทร่วมของธนาคารในงบการเงินเฉพาะของธนาคารตามวิธีราคาทุน

4.4 เงินลงทุนในหลักทรัพย์

4.4.1 ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 ธนาคารจัดประเภทเงินลงทุนในหลักทรัพย์ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 เรื่องการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน ดังนี้

	งบการเงินรวม	งบการเงินเฉพาะของธนาคาร
หลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขาย		
หลักทรัพย์เพื่อค้า	4,500,162,968	4,444,997,040
หลักทรัพย์เพื่อการลงทุน		
หลักทรัพย์เพื่อขาย	91,753,150,269	90,642,950,043
ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด	38,876,848,211	36,768,421,732
เงินลงทุนทั่วไป	6,120,002,363	6,111,334,353
เงินลงทุนในบริษัทย่อย/ร่วม	5,401,584,964	6,922,653,233
รวมหลักทรัพย์เพื่อการลงทุน	142,151,585,807	140,445,359,361
รวมเงินลงทุนในหลักทรัพย์สุทธิ บาท	146,651,748,775	144,890,356,401

2542

งบการเงินรวม

	ราคาทุน ตัดจำหน่าย	กำไรที่ยัง ไม่เกิดขึ้น	ขาดทุนที่ยัง ไม่เกิดขึ้น	มูลค่า ยุติธรรม
หลักทรัพย์เพื่อการค้า				
ตราสารหนี้หลักทรัพย์รัฐบาลและ รัฐวิสาหกิจ	4,135,148,337	13,403,089	(4,241,636)	4,144,309,790
ตราสารหนี้เอกชน	296,458,116	4,229,134	-	300,687,250
ตราสารทุนหลักทรัพย์ในประเทศ	54,199,390	966,538	-	55,165,928
รวม	บาท 4,485,805,843	18,598,761	(4,241,636)	4,500,162,968
หลักทรัพย์เพื่อขาย				
ตราสารหนี้หลักทรัพย์รัฐบาลและ รัฐวิสาหกิจ	74,364,291,085	2,396,209,884	(87,084,514)	76,673,416,455
ตราสารหนี้หลักทรัพย์ต่างประเทศ	1,699,519,851	62,342,071	(11,457,483)	1,750,404,439
ตราสารหนี้เอกชน	7,175,091,552	324,910,196	(324,829,681)	7,175,172,067
ตราสารทุนหลักทรัพย์ในประเทศ	4,250,852,714	1,873,816,834	(962,701,514)	5,161,968,034
ตราสารทุนหลักทรัพย์ต่างประเทศ	1,133,832,636	32,038,303	(173,681,665)	992,189,274
หลักทรัพย์อื่นๆ	-	-	-	-
รวม	บาท 88,623,587,838	4,689,317,288	(1,559,754,857)	91,753,150,269
ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด				
ตราสารหนี้หลักทรัพย์รัฐบาลและ รัฐวิสาหกิจ	33,639,959,424	3,261,165,249	(9,375,989)	36,891,748,684
ตราสารหนี้หลักทรัพย์ต่างประเทศ	4,7865,515,165	80,872,896	(31,629,575)	4,835,758,486
ตราสารหนี้เอกชน	450,373,622	-	-	450,373,622
ตราสารหนี้อื่นๆ	-	-	-	-
รวม	บาท 38,876,848,211	3,342,038,145	(41,005,564)	42,177,880,792

2542

งบการเงินเฉพาะของธนาคาร

	ราคาทุน ตัดจำหน่าย	กำไรที่ยัง ไม่เกิดขึ้น	ขาดทุนที่ยัง ไม่เกิดขึ้น	มูลค่า ยุติธรรม
หลักทรัพย์เพื่อการค้า				
ตราสารหนี้หลักทรัพย์รัฐบาลและ รัฐวิสาหกิจ	4,135,148,337	13,403,089	(4,241,636)	4,144,309,790
ตราสารหนี้เอกชน	296,458,116	4,229,134	-	300,687,250
รวม	4,431,606,453	17,632,223	(4,241,636)	4,444,997,040
หลักทรัพย์เมื่อขาย				
ตราสารหนี้หลักทรัพย์รัฐบาลและ รัฐวิสาหกิจ	74,316,287,542	2,393,915,770	(87,084,514)	76,623,118,798
ตราสารหนี้หลักทรัพย์ต่างประเทศ	722,451,928	-	(11,457,483)	710,994,445
ตราสารหนี้เอกชน	7,155,091,552	324,417,621	(324,829,681)	7,154,679,492
ตราสารทุนหลักทรัพย์ในประเทศ	4,250,852,714	1,873,816,834	(962,701,514)	5,161,968,034
ตราสารทุนหลักทรัพย์ต่างประเทศ	1,133,832,636	32,038,303	(173,681,665)	992,189,274
หลักทรัพย์อื่นๆ	-	-	-	-
รวม	87,578,516,372	4,624,188,528	(1,559,754,857)	90,642,950,043
ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด				
ตราสารหนี้หลักทรัพย์รัฐบาลและ รัฐวิสาหกิจ	33,639,959,424	3,261,165,249	(9,375,989)	36,891,748,684
ตราสารหนี้หลักทรัพย์ต่างประเทศ	2,678,088,686	49,962,006	(8,236,274)	2,719,814,418
ตราสารหนี้เอกชน	450,373,622	-	-	450,373,622
ตราสารหนี้อื่นๆ	-	-	-	-
รวม	36,768,421,732	3,311,127,255	(17,612,263)	40,061,936,724

กำไรและขาดทุนที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่รวมอยู่ในงบกำไรขาดทุนสำหรับ
ปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2542 ได้แก่

		งบการเงินรวม	
		กำไร	ขาดทุน
กำไรและขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากการตีราคาหลักทรัพย์เพื่อค้า	บาท	18,598,761	(4,241,636)
ขาดทุนจากการด้อยค่าของเงินลงทุนในหลักทรัพย์	บาท	-	(897,142,389)
ขาดทุนจากการตัดจำหน่ายเงินลงทุนในหลักทรัพย์	บาท	-	(2,724,122,258)

		งบการเงินเฉพาะของธนาคาร	
		กำไร	ขาดทุน
กำไรและขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากการตีราคาหลักทรัพย์เพื่อค้า	บาท	17,632,223	(4,241,636)
ขาดทุนจากการค้ำของเงินลงทุนในหลักทรัพย์	บาท	-	(1,429,427,369)
ขาดทุนจากการตัดจำหน่ายเงินลงทุนในหลักทรัพย์	บาท	-	(2,724,122,258)

ราคาหุ้นตัดจำหน่าย มูลค่ายุติธรรมและกำหนดเวลาครบกำหนดตามสัญญาของเงินลงทุนในหลักทรัพย์ของธนาคารเฉพาะที่จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายและตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 มีรายละเอียดดังตารางข้างล่างนี้ ระยะเวลาครบกำหนดอาจจะแตกต่างจากที่กำหนดในข้อตกลง เนื่องจากคู่สัญญาอาจจะมีสิทธิชำระก่อนเวลาโดยที่มีหรือไม่มีค่าปรับ

		งบการเงินรวม			
		หลักทรัพย์เพื่อขาย		ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด	
		ราคาหุ้น ตัดจำหน่าย	มูลค่า ยุติธรรม	ราคาหุ้น ตัดจำหน่าย	มูลค่า ยุติธรรม
ระยะเวลาครบกำหนด					
ภายใน 1 ปี		16,699,239,950	16,846,457,524	4,868,082,276	4,948,475,649
เกินกว่า 1 ปี แต่ไม่ถึง 5 ปี		45,137,160,171	46,990,594,130	27,998,991,305	30,597,837,907
เกินกว่า 5 ปี		21,402,502,367	21,761,941,307	6,009,774,630	6,631,567,236
ตราสารทุน		5,384,685,350	6,154,157,308	-	-
รวม	บาท	88,623,587,838	91,753,150,269	38,876,848,211	42,177,880,792

		งบการเงินเฉพาะธนาคาร			
		หลักทรัพย์เพื่อขาย		ตราสารหนี้ที่จะถึงจนครบกำหนด	
		ราคาหุ้น ตัดจำหน่าย	มูลค่า ยุติธรรม	ราคาหุ้น ตัดจำหน่าย	มูลค่า ยุติธรรม
ระยะเวลาครบกำหนด					
ภายใน 1 ปี		16,094,982,643	16,227,050,337	4,151,010,534	4,252,043,015
เกินกว่า 1 ปี แต่ไม่ถึง 5 ปี		44,702,373,237	46,506,593,964	26,607,762,896	29,175,452,801
เกินกว่า 5 ปี		21,396,475,142	21,755,148,434	6,009,648,302	6,631,440,908
ตราสารทุน		5,384,685,350	6,154,157,308	-	-
รวม	บาท	87,578,516,372	90,642,950,043	36,768,421,732	40,061,936,724

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2542 ธนาคารได้รับรู้การค้อยค่าของเงินลงทุนในบริษัทอื่นที่ มิใช่ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แต่มีผลการดำเนินงานและฐานะการเงินเช่นเดียวกับบริษัทจดทะเบียนที่เข้าข่ายถูกเพิกถอนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 38 ราย เป็นจำนวนเงิน 1,089 ล้านบาท ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 ธนาคาร ไม่มีเงินลงทุนในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่เข้าข่ายถูกเพิกถอนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ในการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีใหม่ตามที่กล่าวข้างต้น ธนาคารได้จัดประเภทเงินลงทุนใหม่จำนวน 35,720 ล้านบาท เป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด และจำนวน 55,204 ล้านบาท เป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย และแสดงกำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจากหลักทรัพย์เพื่อขายเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของผู้ถือหุ้น ก่อนที่จะปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 จำนวนดังกล่าวได้จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อการลงทุนสุทธิจากค่าเผื่อการลดค่าเงินลงทุนในหลักทรัพย์ในงบการเงินของปีก่อน

4.4.2 ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 ธนาคารจัดประเภทเงินลงทุนในหลักทรัพย์ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 12 เรื่องการบัญชีสำหรับหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดและมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 17 เรื่อง การบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุน

4.4.2.1 หลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขาย

		2541			
		งบการเงินรวม			
	ราคาทุน/ราคาตามบัญชี	กำไรขั้นต้นที่ยังไม่เกิดขึ้น	ขาดทุนขั้นต้นที่ยังไม่เกิดขึ้น	ราคาตลาด	
ตราสารหนี้					
หลักทรัพย์รัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ	36,244,584,636	2,322,566,145	-	38,567,150,781	
ตราสารหนี้ภาคเอกชน	2,300,717,490	77,373,002	(185,859,301)	2,192,231,191	
ตราสารหนี้ต่างประเทศ	972,940,378	-	-	972,940,378	
	39,518,242,504	2,399,939,147	(185,859,301)	41,732,322,350	
หลักทรัพย์หุ้นทุน	-	-	-	-	
รวม	บาท 39,518,242,504	2,399,939,147	(185,859,301)	41,732,322,350	

2541

งบการเงินเฉพาะธนาคาร

	ราคาทุน/ราคาตาม บัญชี	กำไรขั้นต้น ที่ยังไม่เกิดขึ้น	ขาดทุนขั้นต้น ที่ยังไม่เกิดขึ้น	ราคา ตลาด
ตราสารหนี้				
หลักทรัพย์รัฐบาลและ รัฐวิสาหกิจ	36,244,584,636	2,322,566,145	-	38,567,150,781
ตราสารหนี้ภาคเอกชน	2,300,717,490	77,373,002	(185,859,301)	2,192,231,191
ตราสารหนี้ต่างประเทศ	972,940,378	-	-	972,940,378
	39,518,242,504	2,399,939,147	(185,859,301)	41,732,322,350
หลักทรัพย์หุ้นทุน	-	-	-	-
รวม	39,518,242,504	2,399,939,147	(185,859,301)	41,732,322,350

4.4.2.2 หลักทรัพย์เพื่อการลงทุน

2541

งบการเงินรวม

	ราคาทุน/ราคาตาม บัญชี	กำไรขั้นต้น ที่ยังไม่เกิดขึ้น	ขาดทุนขั้นต้น ที่ยังไม่เกิดขึ้น	ราคา ตลาด
ตราสารหนี้				
หลักทรัพย์รัฐบาลและ รัฐวิสาหกิจ	49,107,579,655	4,769,888,037	(6,767,645)	53,870,700,047
ตราสารหนี้ภาคเอกชน	1,960,433,738	108,858,699	(306,502,694)	1,762,789,743
ตราสารหนี้ต่างประเทศ	8,439,267,199	93,516,938	(1,225,351,974)	7,307,432,163
	59,507,280,592	4,972,263,674	(1,538,622,313)	62,940,921,953
หัก ค่าเผื่อการลดราคา	(1,309,804,877)	-	-	-
	58,197,475,715	4,972,263,674	(1,538,622,313)	62,940,921,953
หลักทรัพย์หุ้นทุน				
หลักทรัพย์จดทะเบียน	6,757,810,708	3,099,487,155	(767,841,762)	9,089,456,071
หลักทรัพย์ในศูนย์ ซื้อขายหลักทรัพย์	9,200,000	-	(8,920,000)	280,000
หลักทรัพย์ต่างประเทศ	1,792,812,491	640,629,880	(165,972,964)	2,267,469,677
หลักทรัพย์อื่น	6,471,235,401	1,973,443,808	(226,930,941)	8,217,748,268
	15,031,058,600	5,713,560,843	(1,169,560,843)	19,574,954,016
หัก ค่าเผื่อการลดราคา	(288,059,214)	-	-	-
	14,742,999,386	5,713,560,843	(1,169,665,427)	19,574,954,016
รวม	72,940,475,101	10,685,824,517	(2,708,287,740)	82,515,875,969

2541

งบการเงินเฉพาะของธนาคาร

	ราคาทุน/ราคาตาม บัญชี	กำไรขั้นต้น ที่ยังไม่เกิดขึ้น	ขาดทุนขั้นต้น ที่ยังไม่เกิดขึ้น	ราคา ตลาด
ตราสารหนี้				
หลักทรัพย์รัฐบาลและ รัฐวิสาหกิจ	49,029,579,655	4,769,888,037	-	53,799,467,692
ตราสารหนี้ภาคเอกชน	1,960,433,738	108,858,699	(306,502,694)	1,762,789,743
ตราสารหนี้ต่างประเทศ	6,152,645,845	40,981,586	(1,211,196,040)	4,982,431,391
	57,142,659,238	4,919,728,322	(1,517,698,734)	60,544,688,826
หัก ค่าเผื่อการลดราคา	(1,303,037,232)	-	-	-
	55,839,622,006	4,919,728,322	(1,517,698,734)	60,544,688,826
หลักทรัพย์หุ้นทุน				
หลักทรัพย์จดทะเบียน	6,755,130,587	3,099,487,155	(765,277,382)	9,089,340,360
หลักทรัพย์ในศูนย์ ซื้อขายหลักทรัพย์	9,200,000	-	(8,920,000)	280,000
หลักทรัพย์ต่างประเทศ	2,260,254,460	642,252,180	(170,167,267)	2,732,339,373
หลักทรัพย์อื่น	7,149,059,561	1,973,443,808	(221,902,922)	8,900,600,447
	16,173,644,608	5,713,183,143	(1,166,267,571)	20,722,560,180
หัก ค่าเผื่อการลดราคา	(288,049,032)	-	-	-
	15,893,595,576	5,715,183,143	(1,166,267,571)	20,722,560,180
รวม	71,733,217,582	10,634,911,465	(2,683,966,305)	81,267,249,006

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2541 ธนาคารมีเงินลงทุนในบริษัทอื่นที่มีใช้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แต่มีผลการดำเนินงานและฐานะการเงินเช่นเดียวกับบริษัทจดทะเบียน ที่เข้าข่ายถูกเพิกถอนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 62 ราย เป็นจำนวนเงิน 2,216.3 ล้านบาท เงินลงทุนดังกล่าวธนาคารได้ตัดจำหน่าย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 แล้ว

เงินลงทุนดังกล่าว ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 และ 2541 แสดงตามวิธีราคาทุน ถ้าได้มีการแสดงเงินลงทุนดังกล่าวข้างต้นตามวิธีส่วนได้เสียแล้ว จะมีผลกระทบต่องบการเงินสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม ดังต่อไปนี้

	2542	2541
	บาท	บาท
ขาดทุนสุทธิลดลง (เพิ่มขึ้น)	182,098,465	(2,780,700,397)
กำไรสะสมต้นงวดเพิ่มขึ้น (ลดลง)	(2,569,227,770)	513,775,883
หนี้สินเพิ่มขึ้น (ลดลง)	-	39,644,886
ส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้น (ลดลง) (ไม่รวมกำไรสะสม)	402,357,150	(369,333,165)
เงินลงทุนเพิ่มขึ้น (ลดลง)	(1,984,772,155)	(2,596,612,793)
ขาดทุนสุทธิต่อหุ้นลดลง (เพิ่มขึ้น)	0.13	(1.90)

การถือหุ้นต่ำกว่าร้อยละ 20 ณ วันที่ 31 ธันวาคม จำแนกเป็นกลุ่ม ประกอบด้วย

	งบการเงินรวม		งบการเงินเฉพาะของธนาคาร	
	2542	2541	2542	2541
อุตสาหกรรมการผลิต	5,410,536,916	5,626,310,166	5,410,536,916	5,620,864,384
การพาณิชย์	196,305,625	187,175,883	196,305,625	187,175,883
การธนาคารและธุรกิจการเงิน	2,008,177,384	1,677,626,448	1,999,509,374	1,673,064,382
อื่นๆ	2,022,554,789	2,010,080,722	2,022,544,789	2,010,032,700
รวม บาท	9,637,574,714	9,501,193,219	9,628,906,704	9,491,137,349